

Supracoperta și coperta de *Petre Vulcănescu*

ARGHEZI, S. VI
401

TUDOR ARGHEZI

SCRIERI

6

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
BIBLIOTECĂ NR. 5040

POEME

Desene din manuscrise

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Te vei avea de-ale.

Da-o parte cunoștință, de altă viață bună
Ce ne pot să trăiască împreună.

Vei ști că niciodată nu vei cunoaște totul -
~~fiu dinai măsura tăriei~~

Cine măsoară cerul și șahul lui cu cotul?

CEAI CU MINE, VÎNTULE?

CE AI CU MINE, VÎNTULE?

Ce ai tu, vîntule, cu penele mele? De ce mi răscolești biletele, îmi împrăștii apa din blid și mi arunci semințele în zăpadă și noroi? Pe flașnetă mea, mă gîndesc, cocoșat în mine, la țara mea depărtată, cotropită de soare, cu papagali stacojii, verzi și albi în ramurile pădurilor de portocali. Sînt singura pasăre care nu ți-am stat împotriva niciodată și nici nu ți-am cerut loc, să mă duci, ca pe vulturi și corbi, în marele tău drum de viscole și vîrteje. Te-am lăsat să treci întotdeauna nesupărat pe lângă cutia cu bilete și lada mea cu cîntece de lemn. Pentru că nu știu să cînt, în locul meu cîntă fluierile ațipite ale valsurilor dinlăuntru, amestecate cu amintiri de orgi și cu treziri de flaut. Capul meu încovoiat poartă un cioc numai decorativ, cu care nu pot să mușc, și abia mă scarpin cu el. Poate că m-am născut întâi și nîmîi din melci, cu care linia mea de profil poartă o asemănare. Ori ești supărat pe moțul meu?

Un sicilian bătrîn mă duce, pe genunchiul șchiopătat subț caterincă, din dreptul unui chioșc în dreptul unui geam. Mîna lui învîrtește o sonată, și pălăria salută, la sfîrșit, ca în *Rigoletto*. Sîntem cerșetori amîndoi, dar niște cerșetori care punem ceva în ureche și deșteptăm suferința plăcută a omului, în schimbul unui gologan învelit în hîrtie și aruncat, pe asfalt, din etaje. Uneori,

trecătorul, oprit în loc dinaintea flașnetei, și a simțit sufletul că i se atinge de cîntecul nostru, ca latul unui cuțit pe zborul tocilei, — și că a scăpărat.

Cîinele s-a uitat nițel la mine, s-a pitit, s-a sculat, ochii lui m-au întrebat cine sînt și ce sînt, și cînd i-am răspuns:

— Coocòo!

i-au căzut urechile și coada, și s-a pus pe fugă, uimit de voce și disperat că vorbesc.

A venit la mine pisica de catifea, ca o fantomă de fum, călcînd pe puf și surzînd din pupile de alamă și chihlimbar. Gurița ei trandafirie a șoptit ceva. S-a întins pe spate ca un sfînx elastic, somnoros, și m-a chemat, cum cheamă marea întunericul din stele, ca să se legene împreună. Prin fulgul pîntecului alb am numărat șase grăunțe de frumuseți mărunte ale țîțelor ei noi, m-am mirat și am zis:

— Coocòo!

Înspăimîntată de glas, mîța s-a înnodat dintr-o săritură, ca un fular pestriț, și a pierit.

Cu șoarecele m-am înțeles, și mai ales cu cobaiul. Acest brînzoi cu ochii fierbinți, alb ca tibișirul și bălțat castaniu, s-a vîrît lîngă mine și s-a împrumutat din sîmburii mei, ca un camarad. I-am șoptit la ureche:

— Coocòo!

și nu s-a speriat. Căci șoarecii și cobaii au învățat multe de la chinezii bătrîni și nu le-au dat uitării, ca berzele albastre, călătoare deasupra oceanului gălbui.

Sînt papagal singuratec, în sihăstrie eternă. Ce ai, vîntule, cu penele și ce faci tu cu biletele mele? Ești ager, dar ești prost. Vîntule, înghețule, tu nu știi să citești...

SÎMBURII DIN MIEZURI

În fiecare lucru tăcut, auzul descifrează o șoptă, ca într-un clopoțel încremenit pe costumul de bal, din dulapul clovnului în vacanță. Adie piatra, cîntă lemnul, șuieră huma, de o dospire interioară. Ți se pare că sînt leneș: ascult. Vîntul vorbește ca minia, adunînd în orchestră vocile pulverizate în lăuntricul firelor de viață. Un glas, nu mai tare decît al scrumului rupt, mai mic decît o furnică, mișună pe dedesupt, fără localizare. În beciul moleculei, — închide ochii și auzi! — rod lanțurile prizonierilor păreții și se macină o pilitură, mai nepipăită decît umbra, o umbră de umbră, ecourile unor ecouri, nuanțele unei nuanțe.

De mii de ani alerg să-l prind și să-l am, ca un copil cu neputință de îmbătrînit, neobosit, după fluturi, cu o pungă de mătase în vîrfurile trestii de bambù. Invizibila rezonanță, neauzita paliditate trece printre firele urzite des, cum trece din lucru'n lucru, din muțenie în muțenie, din granit în pămînt, din pămînt în floare, din floare în nimic... E un nimic în care umblă ceva, și e ceva în care este nimic. Auzi? Vocea fără flaut, după ce flautul e aruncat în foc odată cu vioara.

Îrimiturile voioase dansează la o lumină depărtată, de constelație peste telescop. Ele sînt nude, virgine și eterne și se joacă de cîte ori obosesc, ca fetele adevărate, din internatul din

Alpi, cu un inel, pe care și-l strecoară, închis în mîinile împreunate, prin toate mîinile împreunate și închise ca niște scoici. La cine-i inelul? Îl are garioa? îl are granitul? e în gura morușului? s-a cîrligat în părul Gorgonei? îl are acum trestia bălții, ori a sărit în ulmi?

Uite-l. Nu e. Era?

Și alerg prin ceruri de mii de ani, tînăr și gol. N-am avut vreme să stau și să mă scald în mare și izvoare, ca să nu fugă cerul mai iute decît mine. Și alerg prin ceruri copilărește. De aceea am rămas murdar și păros în mijlocul zărilor pure și al pardoselilor de stele curate. Mă vezi cum alerg? Am ajuns în fundul lumii. Vino dacă vrei, și tu, să ne iubim fugind, neopriți în îmbrățișarea adormitoare a pămîntului, ca două stele părechi. Dacă te ții după mine, putem ajunge împreună.

Am pomenit de umbră și mi se pare că ea e ființa văzută a vocii neauzite. Vrei să prindem umbra amîndoi, pășind pe vîrfurile picioarelor printre tulpini și bozii? Să o culegem și să o punem în poala ta de mătase, crisalidă roșcovană a unui fluture, care, cînd va zbura din pănjeniișul ei, va fi noapte și va rămînea tot nevăzut.

Auzi aripa lui? S-a mișcat în tine și s-a desfăcut ca penele unui fazan care se întinde a somn pe o creangă de mărgean.

FATA DE DEMULT

O fată cenușie, cu jarul ochilor verde în pleștele negricioase, ca bălăriile sărate ale mării, a fost osîndită, odinioară, cîndva, să i se reteze capul, pentru o greșeală, cu securea. Pe vremea din poveste, stăpînii puteau să scurteze viața cui poșteau, cu nejudecată, pentru că nici o judecată nu era mai dreaptă decît a lor. La necaz și la beție, numai muzica și sîngele, amestecate, puteau să-i potolească, și nici o ispravă, — nici bună, nici rea, atît se asemanau isprăvile bune cu isprăvile rele ale stăpînitorilor, — nu se putea trece, după rînduială, fără tăiere și înjunghieri.

Fata cenușie și-a cerut Stăpînului crutare, făgăduindu-i să-i spuie seara povești, să-i legene cruzimea cu basme frumoase, dacă se va îmbuna să o ierte pînă la isprăvitul poveștilor ei; și nu mai după aceea să o trimită gîdelui împărătesc.

Împăratului i s-a părut făgăduiala plăcută. Dete porunci și primi pe Fată la picioarele lui, pe papura de catifea cusută cu aur, să-și depene, în auzul împărătesc, furca de basme. Din copilărie, Fata făcuse covoare, care începeau tot din furca de tors, se răsuceau în sculuri și gheme, vopsite cu coji de copac și cu buruieni fierțe, se prindeau în războaie și, urzindu-se tari, se țesau, bătute cu pieptenele de fildeș. Acum, la curtea celui mai puternic Împărat din țara depărtată a Răsăritului, ea se legase să scoată de-a dreptul co-

voarele din furcă, fără vopsele, fără nici lînă, nici mătase; așa cum fac stelele lumină — numai cu văzduh.

Împrejurarea și munca Fetei erau cumplite. Din pămînt, din zare, din flori și din închipuiri, trebuia să se iște poveștile, care îi întîrziiau, zilnic, moartea cu o zi. Cînd nici nu începuse, ea se temea că se va opri odată, și că, într-o seară, pe negîndite, i se va rupe firul.

Întîia poveste, a serii celei dintîia, Fata o întocmi povestind, în clipa în care Stăpînul binevoise să-și deschidă urechea și să asculte. Pășind Stăpînul în odaia de sidef, unde îl așteptau roabele cu brățări de aur la mîini și la glezne, și sofaua, Fata încă nu știuse ce avea de grăit, și, ingenunchind înfricoșată, căuta, în mintea ei, un început. Se bizuise nu pe o ispravă știută, ci pe o taină sufletească, pe o pornire a inimii, plămuitoare, ca atunci cînd din necunoștință scotea, pentru covoare, chipuri și împărechieri. Cînd ar fi, pe neașteptate, să tacă, Stăpînul, necăjit, va trimite pe Fata mincinoasă la moarte.

Închinîndu-se la ivirea lui printre slugile împărătești, ea găsise, ingenunchiată, taina din tainele sufletului, aceea care face din nou cu puțință plămuirea dintru început a lui Dumnezeu și scoaterea vieții din nimic. În prima noapte, ea povestise pînă la revărsatul zilei, și Stăpînul, izbutind să nu adoarmă, rămas vrăjit și leneș, făcuse semn cu mîna că Fata poate pleca la hodină.

De atunci, în toată noaptea, Fata cenușie și-a povestit tainele, sporindu-și zilnic viața cu cîte o zi nouă. Astfel, i-a mai stătut pe umeri capul încă o mie și una de zile și de nopți, adică în totul aproape trei ani de zile și de nopți. Stăpînul avu timpul să-și uite osînda, și Fata rămase în palatul împărăției, în încăperile cu hrisoave, zăpise și sigilii, cu însărcinarea să scrie, pe piei de

căprioară tăbăcite cu lustru, tot ce povestise, ca să rămîie împăraților urmași zestre și podoabă a gîndului și a cuvîntului, în ceasurile de hotărîri pripite și de nehotărîre.

Scriitorul de povestiri din împărățiile de mai tîrziu, urmează pilda cu Fata cenușie, destrămată, în trupul ei zvelt și frumos, încă de acum vreo cîteva mii de ani, prin preajma apelor Eufratului, în lutul moale, dedesubtul lespezii albe, culcată peste mormîntul ei, ca să nu fie dezvelită de vulturi și șacali. El povestește zi de zi o împrejurare a sufletului și a pămîntului, ca să nu piară și ca să i se pară că trăiește ziua îndoită: o dată cu sine și o dată cu împrejurarea povestită, trebuind să îndreptățească zi cu zi fărîma de pîine pe care o gustă, și picătura de apă sorbită. În ziua cînd n-a mai știut să povestească, simte gîdele Împăratului mîniat, care-i de cele mai multe ori Destinul, apropiindu-se de el... Împăratul își scotea mulțumirile din chinurile răbdate ale povestitorului, dar acum poruncește pitarului să-i taie tainul.

Fata povestise Împăratului ei timp de o mie și una de nopți, împreunînd năzăreala gîndului și a basmului cu lumea, puind cîntecul să viețuiască și să zburde ca omul, ascunzînd pe oamenii de pe poteci printre dălii și stupi și pitind fetițele printre leuștean și busuioc. Scriitorul are timpul mai mic, — pentru că și Împăratul lui e mai mare, — și el va povesti, ca și Fata cenușie, de la care a învățat amărăciunea dulce a sufletului, tulburat de scurgerea întrînsul a pîraielor lucci din întuneric, timp de cincizeci de mii de zile și nopți...

HÎRTIA

De câte ori îți îndrepti condeiul înspre hîrtie, ai o șovăială. Inefabilul material, alb, cel mai frumos și mai gingaș inventat de om, pare tăiat din valurile cerului, căptușit cu foi transparente, aduse plutind din văzduh. Poate fi ceva mai curat și cu mai multă ușurință murdărit?

Bagă de seamă, scriitorule: apropiete de ea cu sfială, — și adu-ți aminte, tipografule, de călugării de la teascul cu slove: înaintea de așterea ei peste plumb, făceau cîteva metanii și sărutau Sfînta Coală. Cîte foi ale Evangheliei de la Ioan, cu tiparele scobite în lemn de păr, ieșeau din tiparnița mînăstirii? Zece pe zi? Poate că mai puține.

Pagina — cu trei mărimi de chirilice negre: o mărime pentru citania în biserică, o mărime pentru înțelegerea înțelesului ascuns, — căci înțelesul adevărat e întotdeauna ascuns, atît în cuvînt, cît și în lumina zilei, și mai departe de ea, — iar mărimea cea mai mică, pentru aninarea unui înțeles de altul. Tiparul dă pe față lucrul necunoscut, și tipografii aceia știau cu ce umblă mîinile lor. La început era Cuvîntul, și Cuvîntul a rămas de atunci mereu la început. Nu simți tu, într-adevăr, cărturarule, că sînt noi în fiecare zi cuvintele tale și că de cîte ori ieși până, ca să le dai în vileag, e o caznă ca la facerea lumii, și în fiecare zi o înviere din morți? Nebunatecule, tu te joci cu

firul de beteală viu: să nu fie în deșert — ai să dai socoteală dacă-ți moare între degete, ca un licurici. Tu trebuie să-ți adaogi cuvîntului viu puțina ta viață, și nu să i-o scazi pe a lui. Oșînda ține aspră: rămîne pe hîrtie murdărie. În loc să faci ca floarea, tu ai făcut ca musca. La ce te-ai mai apucat să zbori și să cînți, dacă ăripile țierau mici, înălțarea pitită și glasul sterp?

Unul sfințește hîrtia acolo unde o sută o spurcă, nevrednici de mîntuire. Nu se puteau ei mîntui într-alt fel, cu o strădanie mai potrivită? Duci pe cobiliță apa din fîntîna altuia și n-ai înfumurarea că ai făcut-o, apa, tu. E o mîntuire să o împarți proaspătă și limpede plugarilor însetoși. Samariteanca s-a mîntuit tîrînd în sus, frecată de ghizduri, ciutura cu răcoare. Nu ești mulțumit: vrei să fii și Hristos, și nu vrei nici să te răstignești. Îți place să fii un Iisus gras, cu gușă pămîntească, un Iisus de sofă și de jilț, răsturnat, nu răstignit.

Foaia mea preacurată, porumbielul meu și al Sfîntului Duh. Vino-mi să te păstrez cum ești și să mă uit la frumusețea ta nevinovată și liniștită, comoară! Și nu m-oi apropia cu pana de tine, țiam jurat, ca să-ți tulbur undele în zadar. Numai cînd m-oi chema pe șoptite graiul de care ascult, atunci o să-mi treacă pe față ta întinsă gîndul, ca un fluture adăpat, în plutire, cu bobul de rouă furat oceanului, înaintea de a se înneca în nesfîrșirea lui.

Scriitorule, ai mînjit multă hîrtie. Tipografule, ce ai făcut? Ai pierdut ceasul mare, pe care-l găsiseră scriitorii la opaiț. El nu mai bate în slova ta luminată de un părete cu cărți. Tu faci, scriitorule, tiraj.

Tainele, înțelesurile, chinurile, jertfele unde au rămas?

21. Ofermici

Ofermici mică, mică
 Dea iefita și roiniă
 Ieri, la mînz, mi s'a arcat,
 De pe vîșniul uscat,
 Pe pîcioare; plebna căci
 Mi le-a lăsat drept niște craci.

Măruntăia de păpture
 Ducea, harnică, în jură
 O fîrîmă de cerș,
 Care-acasă, trebură
 Așezat în fîșă, magerie
 Să-i poartă la pîșă, pentru iarna ce-o să vi.

"Un' te duci așa în grabă?
 Gîndul ăsta, mălînat o'ndreabă;
 O hîră nu te-ai lămurit?
 O că greșești și-ai rătăcit?
 "Cu merindia înleată
 "Mîna Te-ai arcat pînă în cravată

CULEGĂTORUL DE SEMNE

De cînd mă folosesc de colaborarea ta, domnule Tipograf, sînt, aș zice, patruzeci de ani, dacă nu mi-ai aduce aminte că mă «culegi» de cinci veacuri întregi. . . Semn cu semn, literă cu literă, mi-ai refăcut manuscrisele în plumb, oprindu-te la punctul meu cu punctul tău și dînd slovelor dezordonate linia și simetria unui meșteșug de giuvaere. Ai ezitat la ezitățile mele, te-ai împieșdicat unde mă împleticisem eu, ai fost colaborator în doielii și bănuielilor mele, prezente încă pe manuscris.

Tovarăș bun, tovarăș credincios, vrednic drumet cu mine, cum s-a făcut că te-am scăpat din vedere patruzeci de ani și, după ce mi-ai scos la lumină miile și zecile de mii de rînduri, pretutindeni martor mut, nu te-am pomenit în nici unul?

În toate limbile, de la Sfînta Scriptură pînă la stihurile de dragoste și de amărăciune, degetele tale inteligente, pipăind crîmpeiul de plumb în celulele pupitrului tău, tîlmăcesc, pentru ochii cititorilor de gînduri, sămînta și pleava înțelec-tului meu. Mîna ta dreaptă ciugulește în lada cu despărțituri pătrate, ca și ciocul lui Cocò în sertarul cu bilete, și scoate mereu o noutate veche, înfrîgezită de cuvintele întoarse la alte înțelesuri și izvoade.

Năravul nostru s-a îndătinat să facă parte din zestrea cea mai aleasă, și lumea ne primește să

spunem seara, cu slove, cele ce au văzut ochii noștri, necurmat uimiți de lumină. Cum se întocmește gândul scris, știe mai bine albina, care, din pulberi necântărite, face putini de miere, cu lacrimi ascunse în stupi, în alveole. Luăm puțin din cer și puțin din floare, puțin din cuget și puțin din chin, puțin din credință și puțin din necredință, și umplem cuvintele cu măduve dulci.

Tu, din miezurile noastre dumicate cu vârful penei și așezate unele într-altele și amestecate, ai făcut cărți și biblioteci, încet, încet, secundă după secundă, cinci sute de ani, dragul meu Zețar, care, fără să știi, ca și noi te-ai aflat, pe când cîntai și fluierai, că schimbai fețele vieții, cu o firimitură de cositor și cu un praf presărat în topitoare, de antimoniu.

Aș aduna cazna ta de o parte și cazna mea de o parte, ca să le aseamăn și să le deosibesc, și mi-e teamă că totul tău întrece de cîteva ori cîtul meu de cîntăreț și de povestitor. La covoarele tale groase, țesute din încrucișări de fire mici, eu nu am adus decît întocmirea chipurilor și culoarea. Cum aș putea să le despart, ca să fac o movilă de urzeli și o ulcică de vopsele, fără să mă rușinez?

Îmi place să stau ore, zile și vieți în atelierul tău, numai ca să mă uit la tine lucrînd, mai mult în aer decît în materie, umblînd cu mîna pe deasupra cutiilor tale mici, ca un organist, care, din singura atingere cu fildeșul, scoate un plîns și un hohot al nădejdi.

De la culegaie, tu treci la teasc, și din teascul tău iese foaia mîzgălită cu semnele tale, cu litere mărunte negre și cu începuturi mari. Niciodată n-am așteptat lîngă «mașină» liniștit ivirea dintre «valuri» a colilor albe, pe care se strămută gândul și licăririle lui din taină. Și de cîte ori mîinile tale negre, de coșar murdar de funingini

și ulei pînă la ochi, îmi aduceau pe dedesubt, ca o maramă a lui Crist, purtătoare de reminiscențe selenare, coala mare de hîrtie tipărită, eu ți le sărutam cu smerenie, închipuind, și ți le-aș fi sărutat cu adevărat, dacă nu mă sfiam că ai să crezi că am înnebunit.

LUMINĂ DE TOAMNĂ...

Locuită de o mie de miracole neîncetate, viața pare un basm etern și straniu, care poate fi întrerupt oricând și reluat. De la frunză pînă la Aldebaran și licurici e numai podoabă, visare și taină. Nu poți topi un bob de sare pe limbă, ori mirosi o floare, fără ca să se tulbure în tine, mare bolnăv, sufletul, ca o fîntînă de rîpă.

Deasupra cărții în care citesc, scrisă de unul din semenii mei uimiți, atîrnă din boltă ciorchinul, greu ca de piatră, al strugurilor cu bobul mare și vînat. Striviți în buze, ei mustesc ca niște țîțe, și belșugul lor aduce aminte maternitatea și splendida dărnicie.

Vinul și laptele, din cîte musturi țîsnesc pe lume, par cele mai ciudate. Schimbarea din rădăcină, a măduvei și luminii, în suc de bucurie și vigoare, se aseamănă cu renașterea la timp potrivit a sîngei lui în lapte. Știința, care la analiză știe să descompună această schimbare de natură, de formă, de consistență, de culoare și gust, într-un număr de iviri mai mărunte, nu poate micșora nici frumusețea, nici misterul. Natura e un șir de parcuri definitiv închise, și noi ne mișcăm într-un spațiu mărginit de jurîmprejur, ca pasările de pradă.

Toamna, mai frumos decît orice carte și mai viu decît orice gîndire e paharul cu scînteii pe care țîl întinde podgoria. Chibzuit cu încetineală

și migală, ciorchinul se alcătuiește bob după bob, ca un pumn de mărgăritare, și roua prețioasă, pe care o strînge prapurul și catifeaua diafană, pare adunată cu trudă, ca mierea, firimitură cu firimitură, de niște roiuri nevăzute.

În mijlocul aurului cernut pretutindeni, omul umblă din buruiună în buruiună, ca un păianjen alb, și mii de păianjeni, cu ochii de foc, străbat viile la cules, în bucuria tinereții eterne.

Întîi secerișul și apoi culesul învață, mai lămurit decît o filosofie propovăduită de un doctor ridicat pe o catedră într-o sală posomorită, puterea muncii și valoarea efortului neîncetat. E învățătura veselă, în sînul luminii, în universitatea florilor și a parfumelor călătoare. E vorbirea înțeleaptă, cochetă și fastuoasă a pămîntului, care cuvîntă în spice și fructe. E sămînța fecundă, aproape nevăzută, a grîului; bob cu bob, ea clădește măgura de aur din care scoate pîne, sînge și fericire găleata cu cercuri de fier a muncitorului.

Divinități robuste străbat holdele și se umbresc sub frunzele viei. Legea noastră pare între dînsese meschină și amărită, și idealurile noastre, — care nu se îmbată cu ele, nu se sărută cu ele și nu joacă în jurul lor, goale și sprintene, — sînt ca niște cerșetoare înfășurate în zdrențele azvîrlite de niște zei sănătoși, cruzi și cîntăreți.

În fundul țării trece hora lui Dionisos, zglobie și nudă, victorioasă. Uriași cocoșați ai cetății, învinși încă o dată, gem și oftează și sîngeră de biciul de aur al vieții. Îi lovește și trece.

Vizionar steril deși tînăr, aplecat pe o filă cu înțelepciune multă, iauzi, hora cîntă... Aruncă țîți cartea și du-te, ca să te întorci mai tînăr, mai fulgerător și victorios...

PARAVANUL DE AZUR

Se gătește de o sută de mii de veacuri frumoasa, și încă nu și-a pieptănat pletele pînă-n vîrf. Lighelele ei cu apă au fost scoase din Eufrat și improșcate din Iordan. Pînă și-a isprăvit unghia degetului mic de la un picior, murise Eghiptul, și frumoasa nici pînă azi nu știe că s-a născut Cartagina și a murit. Și-a lăsat dulăul între piramide, pînăși va unge sînii cu uleiuri parfumate, și dulăul a împietrit de așteptare, cu ochii către stăpîna frumoasă, care și-a tras împrejur perdeaua albastră, ciupită de molia de argint.

Ei vremea îi este și azi de prisos, ca unei cadîne cu tezaure mari, darurile de aur și mărgăritare ale unui prinț arab. Visteriile timpilor, din care nu poate cheltui nici ore, nici zile, neavînd ce cumpara mai bun, îi aparțin întregi: cum ar interesa-o vremea și viața noastră? Călăreții curtenitori, care au voit să-i sărute călcîiul de sub paravan, au răbdat să-și isprăvească toaleta și au îmbătrînit și au și uitat-o. Uite, harfele noastre au așteptat-o, și s-au înnoit de mii de ori cîntecele zadarnic și corzile rupte sub unghiile tocite pe imnuri.

Frumoasa e bogată și stearpă. Sînul ei nu știe să dea lapte, pîntecul ei nu știe încolți, — și vorbele dragostei îi sînt reci. De un sînge cu luna, de o fire cu lespedea sticloasă, ea s-a întîrziat la unghia degetului mic, — care, cînd îl isprăveșe, i se pare urît, și ia lustruitul de la început. Iam

zărit totuș surîsul, și de-atunci toate femeile par slute, și căldura lor pare mînjitoare. Cine mai poate să uite?

De o sută de mii de ani, de cînd ni s-a părut că am ghicit-o prin văzduh, inima ne-a rămas pe veci săgetată. Nu! spada dreaptă ne-a străpuns-o și a rămas acolo, potrivită cu fâgașul spinătecăturii, ca în teaca ei adevărată.

S-a răscolit sunetul adînc al pendulei: E ceasul 1931 fără cîteva minute. N-ai mai isprăvit?

SEMĂNĂTORUL DE SCÎNTEI

Viața mi-a fost o lungă noapte de veghe neostentată la căpătîiul Madonei. Culcată pe așternutul albastru, cu mîinile împreunate la piept, ea dormea, între patru luceferi, în roaba cerească. Se strămuta Carul, mă strămutam și eu, în pasul încetinat al sfîntului vicleim de argint. Eu eram, dacă vă aduceți aminte, și rețeaua de fum alburii care învăluia partea locului cu o năframă de sîdef; eu cu cădelnița mea, și în cădelnița cu al cincilea luceafăr, arzînd cu o flacără înghețată.

Într-o noapte din noaptea mea totală, Carul s-a apropiat mai mult de pămînt și, fiindu-mi sete, am pus talpa mea pe lut, și, pînă să mă adăp dintr-o fîntînă cu lanțuri adîncă, a plecat Carul cu Madona și nu l-am mai putut ajunge. Am alergat la toate marginile șesului și pustietății și l-am așteptat să mai treacă o dată pe lîngă picioarele mele desculțe în pulberea fierbinte, ca să-mi iau locul din nou, — și pretutindeni el a trecut mai sus de mine, urmărit de ruga și de închinăciunea mea.

Înțeleg de ce vă sfiți de mine și de înțelesul meu, voi, pe care vă miră că un om poate străbate lumea cu o cădelniță și cu capul ridicat spre Tărie, ca subț o fereastră de unde așteaptă să-i pice o garoafă. Am făcut unelte cu corzi și am învățat să cînt, frămîntîndu-le subț streășina lui Dumnezeu. Am luat ghiersul vîntului în sufletul

meu, pribeag ca o vîslă pierdută din marginea luntrei, și l-am împins în sus, împreună cu șaptele mele. Vocea pădurilor am împletit-o cu stihurile apelor călătoare și am trimis-o departe.

Iată, viorile și cobzele mele, neînsuflețite, atîrnă spînzurate în plopul din fața chepengului bordeiului meu, săpat în țărînă, ca un mormînt de viu, — și cădelnița mea fumează încă înaintea cerurilor din care am căzut. Ca să zac, îmi trebuie giulgiu albastru; ca să plîng, îmi trebuie o cristelniță de piatră pentru lacrimi; ca să gem, îmi trebuie martur heruvimul — podoabele firești ale suferinței mele.

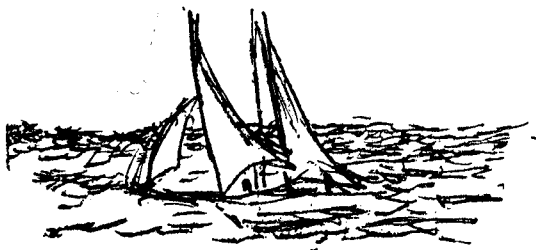
Am plecat în colburi, pe drumurile care umblă și care nu sosesc, și, amestecat cu turmele, cu cirezile, cu oile, cu caprele, cu vacile, cu cîinii și cu ciobanii, am deschis pleoapele zilelor pe piscuri înalte și jos pe mîstiște, — și, pentru că mă pricepeam în stele, am rămas în cele din urmă pe baltă, ca să le prind.

De atunci încoace, adun stelele cu plasa, de cum înserează, și-mi umplu luntrea cu ele, ca să mă mîngîi, și, cu gîndul, le seamăn în urma plugului și a grîului, după ce cîmpul rămîne singuratec. Și stelele se sting în luntrea mea, cînd ies cu ele la țarm ca să le descarc, în fiecare noapte, murind în lumină, ca niște licurici, — și munca mea începe din nou la scăpătat. Nu mă pot obișnui cu pămîntul pînă ce nu-l voi semăna cu stele, ca să răsară împărechiate ca trifoiul și țapoase ca spicul.

Umblînd cu focurile reci, mîinile au degerat, unghiile au căzut, și brațele au ajuns ca niște mădule de camforă, ca o ceață tare, în care a rămas o pulbere de lumină. Noaptea mea bună va fi aceea în care, prințind luceferii toți din baltă și încărcînd luntrea cu constelații, voi nimeri țărnul înaintea de luminat și le voi

semăna pînă ce nu scapără răsăritul. De aceea, plasa mea se înnădește zi cu zi, urzeala sporește, pentru ca dintr-o singură aruncătură să cuprind odată undele întregi și să răpesc cerurile pe de desubt.

Iată-mă sculat în luntre ca o statuie, fermecînd apele și citindu-le molitvele nădejdlor mele. Căci dacă nu voi putea prinde cerul în plasă, poate voi izbuti să îngroș balta prin descîntece și cîntări, și să-mi scot luceferii ce-mi trebuiesc, ca niște sîmburi de lumină, rupîndu-i din mîlurile închegate. . .

GRĂDINA CU LEACURI

— Sînt un necunoscut care vine să-l cunoască. Roagă-l să mă primească. De cincizeci de ani caut cărarea care duce la el, — și, acum cînd am găsit-o, nu mă mai pot întoarce de unde am purces. Fii bun și du-te de-i spune, iar pentru osteneala ta, ține: un ban de aur.

— Păstrează-ți-l, străine, și întoarce-te acasă. De cînd ne-am strămutat aci, toată lumea a căutat să-l iscodească zadarnic. Bate-n poartă, poarta răsună. . .

— Dar eu îl iubesc.

— Iubești un necunoscut. Și muma lui l-a iubit, poate mai mult decît tine. A lovit și ea în clopot și a plecat și ea cu mîinile la ochi.

— Am auzit că stăpînul tău este meșter în vindecarea sufletelor. Mi-au spus cîtiva prieteni de-ai lui, din copilărie.

— Prieteni nu a avut, și copil nu a fost nicîi odată. Vrac de suflete — nici atît. Nu-ți înțeleg destul de bine gîndul.

— Pentru doi. . . pentru patru bani de aur. . . pentru zece. . . te vei duce. Spune-i că un călător cu sufletul obosit, a părăsit o țară cu cincizeci de biserici mari, de piatră, cu două sute de orașe minunate, cu scobituri de mare de cleștar, — și vine să-i ceară sfaturi. Am un palat închis pe dinafară în coji de sidef și tencuit pe dinlăuntru cu pietre prețioase. O mie de roabe tinere

masculă. Le privesc dimineața scâldându-se într-un lac de sticlă de zece pogoane. Cele mai dulci fecioare de pe lume tresar bucuroase că ochiul meu le învăluiește. Sînt stăpînul unei omeniri de învățați și de mari negustori care se tăvălesc să lingă teaca spadei ce vezi, dimpreună cu femeile, cu fetele și cu flăcăii lor. Spune stăpînului tău că sînt puterea sfîntă și închinată, răzîmată pe număr și întîietăți. Trebuie să îmi deschideți. Sufletul meu cere hrană, și o poartă cum nu s la beciurile mele cutează a se împotrivi. Dute de grabă. . . Aștept. De unde nu, sparg zidul și intru.

— Zadarnică trudă și laudă copilărească. Aurul tău se adună îndoit în casa noastră, la mătura de dimineață. Fă patru pași la stînga și vezi: grătarele sînt dezvelite pentru tot trecătorul: cine vrea să fure o poate face liniștit.

Pe o movilă de aur, împrejmuată cu ostrețe, zăcea o scroafă albă, îngropată pînă la șolduri.

— E bălegarul nostru, adaose paznicul porții. Trimiteți robii să-l încarce. Cîți robi ziseși că ști ascultă porunca?

— Opt sute de mii.

Paznicul își întoarse capul cu căciulă și șuieră subțire. Patru tigri ieșiră din perdelele de verdeață, și, în fuga lor, unul, bucuros peste măsură, greșindu-și săritura, căzu ca un copac, din coace de poartă, în partea străinului stăpînitor, înghețat de groază.

— Nu te teme, omule. Pisicile noastre sînt blajine. . . Lasă-l să-ți miroasă spada.

Tigrul își umflă spinarea, se dete înapoi și se aruncă peste poartă, înlăuntrul grădiniîi înteleptilor, într-o curbă lungă prin văzduh, de înnoțitor. Pznicul întoarse spatele, urmat de pisoi, lăsînd firida zăbrelită a porții deschisă.

— Un călător cu sufletul ostenit! răcni străinul, scuturînd poarta din belciuge, iar paznicul dete

din umeri, cufundat în citirea unei cărți, pe care o trăsese din cingătoare. Apoi, luîndu-și parcă seama, paznicul se întoarse către poartă.

— Trimiteți mîțele la odihnă și deschide. . .

— Am uitat ochiul porții deschis.

— Dar ce citești, paznicule neascultător?

— O carte scrisă în limba voastră, o limbă pe care o vorbiți și totuș nu o înțelegeți.

— La noi slugile citesc dorințele Domnului și sînt mulțumite.

— În grădina noastră nimeni nu-i slugă, nimeni nu-i stăpîn.

— Dar cine mătură bălegarul de care vorbiți, cine tunde copacii, cine hrănește tigrii?

Paznicul se apropia citînd.

— Nu sînt puternicul din țara mea, sînt un biet sărac și sînt un om deștept. Într-altfel cum s-ar putea să-mi fie sufletul obosit?

— Dacă ești sărac, să-ți arunc o lopată de bălegar. El e pînea voastră cea de toate zilele și visul vostru covîrșitor. Adună, ia cu tine și dute sănătos. Dacă ești într-adevăr ostenit, caută în tine arama vindecătoare și o vei găsi. Leacul tău nu este la altul: cercetează-te bine.

Paznicul trînti capacul firidei de fier și scrîșni un zăvor.

LUMINA

Lumina e'n geamul tău și în paharul tău cu apă. E'n ochii tăi.

Ești ca un pom cu mugurii aprinși. Lasă-ți ramurile să pornească. Lasă-le să meargă pînă acolo unde singure se vor opri. Acolo face ramura fruct. Alte ramuri vor încolți și vor pleca în sus din trunchiul rădăcinilor tale.

Nu ieși din sufletul tău, nu călătorești cu alte suflete, ca în niște bărci fără lopeți. Barca bună, cu lopețile tari, e sufletul tău, e gîndul tău. Pentru brațele tale, numai sufletul tău are vîsle potrivite. Adevărul tău numai în tine se află, și numai limba ta îl poate țîlcui. Fiecare om vorbește, cu glas deosebit, un grai deosebit. Minte cu minte nu se înțelege deplin, înstrăinată de graiuri. Tu ești unul, și ceilalți sînt sute de mii de mii. Tu pe unul singur trebuie să-l mîntuiești: pe tine. Pomul vede numai de cireșa lui.

Aș vrea să fac din fiecare din voi o comoară închisă, bine zidită pe dinlăuntru. Închide-te în za și ascunde-ți ochii în coif, și în trupul tău de fier încremenit mișcă-te nevăzut, ca argintul viu în stîncă.

Lumea nu este aceea care se vede: aceea pe care ți-o închipuiești. Întră în închipuirea ta adînc și ieși pe tărîmul celălalt: nu te dezlipi de închipuirea ta.

În tine se găsește lumea întreagă, oglindită pe dinlăuntru. Ca în bobul de mei, zac în tine

puterile taurului și farmecele tainelor strînse-n miez. Plodul tău ascuns, pe care n-ai știut să-l cauți, e huștia și aluatul vieții; gîndul tău, ca o drojdie vie, o sporește, înzecind-o în copaia ei. Ceea ce cauți în alții, se află pe măsura înțeleșului tău în tine, rătăcitorule.

De ce pribegesti în grădinile străine și-ți lași florile neîngrijite, și, copacul tău, cu omizi? Mireasma ta nu ți se pare bună, fiindcă nu o cunoști, altoaiete tale ți se par sterpe, semințele tale — goale, fiindcă sînt ale tale. Gîndește-te bine: e cineva mai bun ca tine? Nu e. . .

ROBUL

Noi trebuie să ne tragem dintr-un lung șir de robi din timp. Cineva îmi spune: «Nu e voie!» tocmai atunci când mă pregătesc să mă bucur, — și ascult! Am aflat, cu vremea, toate bucuriile oprite și m'am obișnuit cu suferința că nu e voie nimic. Am ascultat porunca, dar m'am ascuns: «Nu e voie. Bine. Stăpînirea mea începe acolo unde a celorlalți sfîrșește.» Și, treptat, ferit de bunătățile țărînei, m'am apropiat, fără să vreau, de o zare, care seamănă cu cerul, și de un tovarăș, care seamănă cu Dumnezeu. Bine, nu e voie: la urma urmei, am bucuriile mele.

În ființa mea de țărînă au intrat, cîte puțin, ceara lunii și icoanele de argint ale apelor, și nu mai seamăn nici cu ceilalți, nici cu mine. E ade-vărat: lucrurile se înțeleg la marginea cuvintelor, și cuvintele nu sînt de ajuns ca să le înțelegi: e nevoie de har. Aci niciodată vocea nu s'a sculat dintr-un jîlt ca să mă oprească: aci e voie și aci mă simt în casa mea, în casa codrilor, a fîntînilor și a vultûrului negru.

Beat de voie bună și cu paharul ridicat, m'am oprit în mijlocul dăntuirii, am căzut pe gînduri, pierzînd potirul de cleștar, aruncat de stînci. «De ce nu mai joci?» m'a întrebat cobzarul. «Nu e voie!» i'am răspuns. A rîs cobzarul, și rîsul s'a dus învîrtindu-se în vîrtejul horei, din gură

frumoasă în gură frumoasă. Veni un moșneag întristat și m'a întrebat: «Ai spus ceva, că nu e voie, și am aflat în capul pădurii și am venit să-ți spun că ai dreptate: nu este voie!». Și-a mai venit un flăcău cu sprîncenele îmbinate, și tot așa m'a spus: «Nu e voie».

Dar mă răzvrătesc. Cum să fie voie pentru toată lumea, și numai pentru mine să nu fie? «Este voie! am strigat. Uite că este voie!» Și, cu pieptul înnaînte, ca o platoșă de amenințare, și cu o spadă lucie în pumn, am pornit către ceruri. Și de colă, din sulfină, a ieșit un greiere și a zis: «Nu e voie!». Și de dincoace, din păpădie, a ieșit o veveriță roșie și m'a spus: «Nu e voie!». Și a trecut peste mine și o pitulice, și tot așa m'a spus, zburînd: «Nu e voie!». Într-adevăr, nu era voie; pieptarul mi s'a încovoiat și am pierdut scînteia lungă a spadei din cotor. Răzvrătirea mea era răzvrătire de rob.

Dacă n'aș fi fost neam îndătinat de robi, nu m'aș mulțumi să fac bine mereu și să mă mulțumesc pentru mine cu greutatea, cu corvezile iubirii, cu aratul din șira spinării a bucuriei altora; n'aș zice în fiecare ceas: «Lasă; eu pot să mai aștept, nu e nimic; ei să fie veseli și fericiți». Am un dar de a cădea în genunchi și de a mă duce vreme lungă pe genunchi, cu bunăvoință în cîrcă! Unde se strînge iaz mai adînc, tocmai acolo iau oamenii în spinare și-i trec pe uscat. Sînt carul tuturor, sînt lîntrea tuturor, sînt hambarul tuturor, și mie nu-mi rămîne, pentru mine, nimic. De ce să-mi rămîie? «Lasă, așteaptă. Veniți, cîini bătuți, flămînzi și bolnăvi, voi, care nu aveți nimic pe tot întinsul cuprins între stele, veniți și culcați-vă în mine; lăsați-mi mie rîia și bubele voastre; lasă, eu pot să aștept. Cîtă-mi va mai fi așteptarea de clopotniță singuratecă? Bun e Dumnezeu! Lasă, așteaptă, mai rabdă.»

Și cînd nici nu caut, nici nu mă bucur, nici nu surîd; atunci cînd sînt cu totul singur în viața ce-a fost și în viața ce-are să vie, și aș vroi, în puterea nopții, să mă lenevesc puțin, întins între zodii și mîngîind Capricornul, mi-e frică. Nu știu de ce mi-e frică. Nu e voie. Nu e voie de odihnă. Și pentru că nu e voie nici să dorm, ca nu cumva să visez frumos, muncesc. Sînt un rob: trebuie să muncesc. Și muncesc cu toate vitele sufletului meu, înjugate la întuneric. Și mă izbăvesc. Nu mai mi-e teamă de nimic. Din mormîntul osteneții mele, îngropat în bulgări de piatră, mă ridic. Ce bine a fost! Și, deodată, lumea care mă stăpînește, lumea cu voie, mi se arată ca o gîndăcărie mărunță cît meiul și arpaș cașul, adunată pe un coltuc de pîine cu unt.

Lasă, nu e nimic, așteaptă...

UN CÎNTEC

Un orb, la o margine de drumuri, cîntă:

Cum poți tu răbda sărăcia, cel care treci, gol și flămînd? Te găsesc așteptînd mila și îndurarea mea, și niciodată, niciodată mînași întinsă nu s-a ridicat să mă lovească. Îți arunc un ban în căciulă, și mulțumești; îți dau o poruncă, și ascuți. Ridic bățul: tu surîzi și te sperii și mă rogi să te iert. Pentru ce să te iert? Ce mi-ai făcut? Mi-a venit să te bat, și te-am bătut.

Te-am sărit odată cu piciorul, lov, ca o mocirlă. Căzuseși doborît de un tremur. După ce te-am sculat de jos cu arome iuți și te-am răzimat de o ulucă, te-am bătut încă o dată, pentru că ai stat în drumul oamenilor la prînz, cînd lumea încălțată și îmbrăcată bine se grăbea să ospăteze. Și toți trecătorii, adunați împrejurul tău, țiau dat cîte un ghiont.

Știam că te vei încovoia de durere, jucînd jalea, tristețea și nenorocul, și totuș te-am bătut, ca să cunosc înspăimîntătoarea răbdare a umi- linței. Aș fi voit atunci să te văd crescînd, lătin- dute, ridicînd o talpă uriașă peste noi, strivin- dune cu o rupere a oaselor, ridicîndu-ne de urechi și bărbie și aruncînd cu noi de pămînt, rezeziți ca niște damigene.

Am întîlnit pretutindeni ochii voștri haotici de suferință și înflăcărați de marea deznădejde. Unii cer, alții s-au resemnat. Voi ați primit așe-

zarea lumii așa cum s'a făcut și respectați orînduirea ei, în genunchi. Pe dinaintea privirii voastre sterpe aleargă, la banchet și spectacol, domnii gătiți și femeile fardate. Fetele voastre năzuiesc, lenevite din solduri și din pleoape, să și apropie sînul de libidinea capricioasă, un ceas, a unui personaj cu blană scumpă, și se tîrîsc, unduioase, împrejurul meselor și paharelor golite, cînd, ticăloșiți, voi trăiți la picioarele stăpînilor, amestecați cu chibriturile din scuiători și cu țigările fumate, lingînd nasturi și inele.

Cine v'a învățat să vă înnăbușiți dorințele și să nu le mai auziți? Viciile voastre, — imitate după stricăciunile stăpînilor, pe care-i desfățați. Mlădița voastră civilizată și-a descoperit o chemare și un noroc, prezintîndu-și nevestele, suorile și fetele la timp. Muncii aspre, însuflețită de un țel depărtat, urmărit cu hotărîrea neînduplecată a dușmăniei, parvenirii voștri i-au preferat dărnicia unui alcov. Vino cu mine să ții arăt cu degetul pe stradă, la teatru, la hipodrom, la jocul cu cărți, și mai departe, și mai sus. Dinaintea degetului meu întins, ei nu vor rînji, ci vor închide ochii, cugetînd o răzbunare. Vino să-ți spui de cîte ori rămîn, singuri acasă, pentru ca, întinși pe sofale, să răsfoiască registrul cronicii scandaloase, surîzînd că aceleași lucruri s'au mai întîmplat acolo unde a căzut săcurea sau a fulgerat cuțitul. Timpurile putrede și stăpînirile trăiesc lingă tine: deschide ochii și te uită. Dacă ochii te vor ajuta să vezi și nasul te va sprijini să miroși, dezgustul te va mîntui. Nu-ți pute, ție, sceleturile sau amăgiture, măduva de puroi a coapelor mărgăritare? Strînge puțin cercelul din ureche.

Viața voastră, săracilor abnegați, durează zilnic numai o zi. Aprinse dimineața, paiele vi se sting la înserat. O pîine v'a săturat și un rachiu vă

împacă. Capul vostru, împleticit că stă îndătinat între picioare, nu l'ați ridicat încă pînă la ferestrele stăpînului care miluiește, și fruntea vi s'a obișnuit să fie a cincea talpă de călcat prin întuneric.

Luați aminte că o rîvnă necurmată și o lepădare de mulțumirile clipei oțărîsc puterile de năzuință și fac, dintr-un ins înnodat în sineș, zece. Scoală-te, neputinciosule, și umblă! Și înnaște de orice cîștig al minții, dobîndește scriba de comoara altuia, pe care o caută tîlharul. Suprimă aurul din viața ta, ca să-l stîrpești din viață de tot: meargă osîrdia ta drept.

Cîntăreții voștri v'au îndemnat întotdeauna, și voi nu i'ați ascultat. Sau i'ați bătut cu pietre, ca să-i siliți să vă blăsteme și să vă vîndă, și pe unul l'ați răstîgnit, pentru că v'a silit să treceți peste voi și peste stîrvul beiv al stăpînului vostru, răsturnat sub masă, în vomitura în care v'a găsit lingînd. Sărăcia ta nu poate să fie răbdată decît atunci cînd toată lumea se va împărtăși cu dreptate dintr-însa. Bogățiile nu se ajung pentru toți, sărăcia e de totdeauna și trebuie căutată călugărește. O mie de oameni dumatică și golesc hambarele toate, și popoarele se uită, din drum, ca la o horă de nebuni. Ia scripca din umărul lăutarului și sfărîm-o sub ciubotă, zdrobește naiul, închide beciul de vin!

Sînt două soiuri de lăutari. Lăsați-i să cînte numai pe aceia care fac pomenire și aducere-aminte, și alungați cîntăreții de uitare. Relele nu trebuie uitate, și suspinele sînt datoare să facă parte din voi. Nici o dulceață nu vă îndulcească, nici un farmec nu vă adoarmă, nici un descîntec nu vă înmoaie trezirea ce vi se cade.

Un sfînt a călcat, pe cîmp, într-un cuib de mierle, omorînd puii, fără voie, — și el și-a osîndit piciorul cu păcat să umble gol în arșiță și îngheț.

Tu, care stai cu mîna întinsă ca să ceri, și nu ca să poruncești, încearcă și întoarce jarul vetrei cu mîna ta pedepsită. Tu, care plîngi, oprește-te și scrișnește. Tu, care te vaieti, fă-ți glasul judecată. Tu, care ai ațipit, zmulge-ți pleoapele, ca să nu mai adoarmă niciodată luminile ochilor tăi, arzătoare. Nu te lenevi, nu sta, nu întîrzia: umblă și deprinde-te cu mersul înnainte, așa ca moartea să te găsească în picioare și să mai mergi și după ce ai murit...

POVESTE

Întorcîndu-se din cetate cîntărețul, la pămînt, și făcîndu-se țaran, adică iubitor de țărîină, a fost odată că s'a ivit o iarnă grea. El a cunoscut că o să fie toamna și iarna lungi, după semnul îndătinat al belșugului de pînjenîș. Nu se mai văzuseră de multă vreme atîtea rețele de mătase sub streșini și între ramurile de copaci, vîslite de clătinarea aerului ușoară, cu cîrmaciul pînzei răsfrînte, strîns în mijlocul ei ca un bob. Așa de lipici a rețelei și se anina de ochi toată ziua și, împiedicat să clipești, erai nevoit să-ți cauți cu două degete firul pus de-a curmezișul între ureche și bărbie. Iar din vînturi și din cer se desfăcea, ca din caiere, aceeași lînă ușoară, ca un clăbuc tors; semne de mari ninsori viitoare.

Atunci săteanul, aducîndu-și buturugile de iarnă, — cîteva care, — în bătătură, adunîndu-și firul și îndesîndu-l în coșare, vînturîndu-și încă o dată chihlimbarul de porumb, a ridicat o rogojină de papură moale îndărătul ușii și aștepta să vie iarna făgăduită de păianjeni. Sacii lui erau plini cu bucatele pe care le dăruiește omului harnic pămîntul, și podul de așijderi. Lăscăile linteii, mărgăritarul fasolei fuseseră întocmite în două movili, cu lopata de lemn, iar bulgării de humă cu inima dulce, ai cartoafelor, făceau o măgură neagră mai mare. Mărarul cu spezeze de sîrmă, snopi, atîrna de grinzi, iar bolovanii,

după mărimi, ai verzelor, guliilor și ai ridichilor cu pielea de bivoliță, stăteau în preajma morcovilor vopsiți cu apă de cărămidă.

Și venea iarna din pădurea de peste râu, încet, — și coasa ei, apropiindu-se, a înghețat în apă, și a rămas pînă la dezgheț, cînd am scos din oglindire numai coada: fierul se topise.

Plecaseră berzele, rîndunicile și toate pasările călătoare, și pînă și vrăbiile intraseră undeva în viscole și vișor, de nu s'au mai văzut o lună de zile. Și singura viață a șesului încremenit în albitura iernii se vedea în lupta fumului din hornuri cu iutele ger.

Spusese însă omul:

— Fiindcă vor fi multe zăpezi pînă în april, de cîte ori o ninge, să iei, nevastă, un ou de la găina moțată și să-l pui în ciur.

Firește că s'a făcut întocmai cum a zis. De fiecare zăpadă nouă, care cădea după zăpada topită, un ou din ziua zăpezii se strecura în ciur. Și ciurul s'a umplut pînă în april, încît mai era nevoie, dacă s'ar mai fi întîmplat să ningă, și de o căciulă. Dar Dumnezeu a voit să nu mai ningă și nici nu a mai nins.

Pînă aici, toată povestea e adevărată, dar nici de acolo înainte nu e mai mincinoasă. Numărînd ouăle din ciur, țăranul și țăranca au găsit treizeci și două. Va să zică, fuseseră treizeci și două de zăpezi.

— Ce facem cu ouăle acum? Le mîncăm?

Au luat o curcă și au pus-o să clocească. Întîi, nu a voit curca să fie cloșcă, — dar multe nu vrea nici omul. Ei au pus curca sub un coș, au ținut-o trei zile împovărată, și a patra zi a primit curca treizeci și două de ouă ale găinii, și le-a clocit de bunăvoie, pînă ce a ieșit din fiecare ceva.

Crezi că de subt curcă au dat fuga prin paie

treizeci și doi de pui de borangic. Iată că te-ai înșelat. Au ieșit, dimpotrivă, treizeci și două de uriciuni: o broască rîioasă, — o șopîrlă, — un șobolan, — o năpîrcă, — o cîrțiță, — o coropie, niță, — un vierme, — o omidă, — o muscă mare cît unghia, — un păduche cît degetul de la picior, — un pui de mîță cu colții afară, întorși pe dedesubt, — și cuiburi de felurită mușită, în care furnicau soiuri puturoase de viitoare stoluri purtătoare de puroaie și otrăvi. A ieșit o spuză care, luată de om, cum se ia praful după cîini, scordea carnea cu o mătreață ca de scrum, și ajungea uscată la os, și trecea prin el putrezindul fără mîzgă. A mai ieșit o boare de înneacăciune și tuse, și a mai ieșit un țînțar nevăzut, care muncea mintea și întuneca bucuria. Și alte boli ciudate s'au trezit în ouăle găinii moțate, clocite de căldura curcii.

— Nu mă miră afară din cale, zise săteanul, care fusese cîntăreț la strană, în cetate. Astea sînt bolile leprosului, nebunilor și bolnavilor, boala lui Iov, boala lui Lazăr, boala fetei lui Iair. Între ele sînt și cele șapte vaci slabe. Și bubele Egiptului sînt.

Ca să ne scăpăm de ele, iată: ia pieptenele iepei și deapănă pletele salciei plîngătoare, de la Florii, cu panglicile verzui lăsate pînă jos. Ia florile zambilei, ia ceară și miere și du-le pe movila răstignirii. Și cheamă pe Iisus, care tocmai trece, — uite-l colò, — pe subt sălcii, scuturîndu-și părul și barba de pulberea mormîntului, și strigă, fiindcă a înviat, ca îndrăciții:

— Iisuse, fiul lui Dumnezeu, mîntuiește-mă!

TIMPUL PUTRED

Am pus urechea la stupi și am ascultat, nefericit că nu mai întâlnesc albinele din prisacă în câmpul fierbinte, cernut cu polenuri și floare, cules, pînă-n ogrăzile noastre cele mai dinlăuntru, de lucrătoare uleelor străine. Acestea cunosc dulceața și mîzga aromatică a buruienilor pămîntului nostru, născător de daruri pierdute. Stupii, unul după altul, tăceau amorțiți ca niște urcioare goale, în care se acresc drojdiile părăsite ale sucurilor unei strădanii vechi. Albinele din fagurii uscați au pierdut drumul dinlăuntru la lumină și, paralizate de o descompunere a voinței și de o melancolie tragică a patimii de viață, au încremenit în jurul reginelor îmbătrânite. Bolnăve în palatele lor de ceară și nebune de un orgoliu neputincios, ele au imprimat mulțimilor muncite o tîmpenie lenevitoare, în vreme ce grădinarul, proprietarul ștubeiilor, a plecat. Albinelor toate li s-a înmuiat acul sau a căzut, ca un pinten inutil, rămînîndu-le în trup numai veninul răscopt, care le arde. Zăbranicul negurilor sufletești învăluie stupii noștri, și muștele, care vin pînă la urdinișuri, să ia dumaticii de zahăr risipiți, au găsit cetățile de papură și nuiiele, țuguiate ca niște căciuli, păzite, deasupra, de steagurile negre.

Am luat vioara din grinda strămoșului meu, și arcușul ei, spînzurat alături, ca o lopată de

luntre moartă. Și pentru că era duminică, și pentru că nu mai sunau clopotele din turle, ca-n datini, căci preoții, uitînd de proscomidie, dor-meau netreziți pe sub mese și scaune trîntite, iar țircovnicii, depărtați de funii, se făcuseră domni și mari dregători grași, voiam să cînt o liturghie pe strune, în cinstea Domnului celui de sus și spre potolirea blîndă a durerilor mele de pribeag. Coardele nu mai sunau nici una ca de obicei, și arcușul meu dete un zbierăt flămînd. Răcneau din vioara bătrînului meu turmele înfri-coșate de furtună pe șesuri și-n codri și gonite de Diavolul răzbunător și trist. Dusei atunci vioara, ca și stupii, la ureche și ascultai vocile în vîlmășagul încremenirii dinlăuntru, — și iar purtai nuiiua cu fire de păr, pe sforile viorii. Rugile de biruință erau bocete de înfrîngere, suiburile sunetului de bucurie coborau în jălani, izbucneau în plînsete și vaiere asurzite. Vioara mea, care cîntase nunțile și botezurile tuturor nerezilor din casă și întoarcerile vesele la vatră ale păstorilor noștri din fulgerii muntelui și din grindinile negre ale luptelor cu norii, nu mai știa să cînte, și din toate cîntecele strămoșului meu își amintea numai prohodirea și maslul.

Am scos din dulapuri cîntarul, cu care își socoteau cei din trecut tutunul și mălaiul, și l-am cumpănit pe masa mea săracă, rotundă, cu patru picioare oloage, de pe lavița învelită cu o scoarță tărcată, din străbuni.

Gol, cîntarul sta povîrnit într-o parte, ca și cum un picior nevăzut călca tirizia din văzduh. Am dat cu mîna pe deasupra, parc-aș fi rupt un pînjenis; cîntarul se strîmba cu tirizia lui a doua. Pusei acul dintre tirizii la punctul stătător și, dîndu-i drumul, tiriziile de metal căzură. « Făți cruce! » zise bătrîna. Îmi făcui o cruce înceată, ca bunicul, ducînd mîna, strînsă la trei

degete, pe frunte, pe piept, pe umărul drept, pe umărul stîng, și zisei: « Amin ».

Necuratul îmi izmeni încă o dată cumpănirea. Luai atunci pietrele de aramă ale cîntarului și citii pe ele, bănuitor. Ocaua și dramul atîrnau deopotrivă; țineam în mînă niște greutatea ușoare, ca niște bucăți de anafură uscate, și ca niște fulgi. Cel care stricase cîntarul a golit și miezul pietrelor de cumpănire.

— Bătrînico! zisei. Prisaca, bordeiul și cîntarul sînt vrăjite de un duh blestemat. Ferestrele se întorc în tocurile lor. Ușile încep să spînzure pe o țîțînă. Grinzile s-au lăsat. Podinile se risipesc fără să le călcăm. Dar și treptele scării au ceva: pun piciorul pe piatră, și mi se scufundă în tărîțe. Să ieșim, și nu avem pe unde...

PLÎNSET

«Ce te legeni, codrule, fără ploaie, fără vînt?...»

Ce te scuturi tu, Pămîntule, fără pricină știută? De trei ori te-ai cutremurat, de Sfintele Paști, ca atunci cînd a fost răstignit Iisus de viu și, dîndu-și sufletul, s-a făcut îndată întineric. Cetățile au căzut, și clopotele s-au pornit singure să sune în clopotniți. Tu n-ai aflat că Iisus a înviat, după ce te-ai clătinat înțîia oară? sau ăst an el nu a mai înviat cu adevărat?

Ce uri te-ai răzbit ca să ridici orașele în văzduh și să strivești cu ele oamenii care ți se închinau? Ai luat muntele de jos, ca un bolovan, și l-ai aruncat în noi; în poala ta de mătase ai adunat Balcanii ca niște pietrișuri și ai alungat cu pietre oamenii către mare, și ei au fugit în talaze. Am zburat de la Dunăre la Peloponez, și, ce-au zărit ochii mei, nici ochii lui Dante n-au putut să vadă în visul lui din Infern. Unde se răsfața șesul semănat pentru spice, s-au deschis găuri fierbinți, de vitriol; unde cădea lină beteala izvoarelor și se ridica fumul apelor virginale către piscuri, ai semănat scrum uscat. Brazii au îngălbenit într-o noapte, de par steagurile strînse și înfrînte ale unor oștiri îngenunchiate și moarte-n genunchi. Noroiul e acru, lacurile s-au otrăvit de la ceruri, și morunii și somnii plutesc umflați, laolaltă cu oamenii, cu șerpilor și cu cîinii, pe așternutul îngroșat cu plumb lichid, al undelor cleioase.

Bărcile zac în heleștaie de asfalt, și din Tăria neagră plouă mucegai.

Cineși scutură, Pământule, din turla lui Dumnezeu, nevăzută, peste noi, mătura cu viermi? Timpul, Pământule, a zmulș toate limbile orologiuilor din chivărele vechi ale bisericilor și le-a aruncat, ca niște săgeți, în mocirlă. El a luat toate ornicele de zmalț, care voiau săși asemuiască bătaia măsurată cu trecerea lui, și le-a spart țândări și cioburi, ca pe niște ceainice și cești japonești. De la Dunăre la Peloponez am întâlnit o movilă de timpuri sparte și de veacuri făcute praf.

Am văzut pasărea răsturnată de pe ouăle fragile, alergînd să se bată cu întunericul, dușmanul ei, și să muște din fulgii lui năbușitori, cu ciocul deznădăjduit. Saltele negre, adînci, ale beznei păroase, au căzut, surd, peste viață. Pământule, de ce te pustiești?

Subt o horă de sălcii juca o horă de copii, prinși de mîini, dedesubtul năvodului luminii. Lăi scufundat într-o pătură de zmîrcuri și i-ai înecat cu zmîrc. « Unde sînt copiii noștri? », plîngeau femeile la fîntîna uscată, și pe femei le-ai aprins de vii, scăpărîndu-le foc în plete: iată-le alergînd, torțe, de-a lungul țarmilor, către Nazaretul închis și către Ierusalimul încuiat. « Deschi-deți zadarnicele porți de granit ale Cetății Împietrite! », strigă mumele și fecioarele, bătînd cu pumnii în ușile munților zăvorîți.

Pământule, la care ne închinam pe brînci, pe pieptul neamurilor noastre dintru început, culcate în cuibul tău părintesc, de ce ne fugi de subt nădejde și de ce te ascunzi graiului nostru cerșetor, care te sărută? Caut pămînt și nu mai găsesc, caut cer și nu mai găsesc, caut lumină și nu mai găsesc. Unde sînt, Domnule, Pământule? Zburătoarele nu mai au ramuri pe care să se

odihnească, și plutesc între două neanturi căscate, — rîpă sus, prăpastie jos. Drumurile au pierit, carele s-au oprit, vitele dorm înjugate. Luna s-a rărit în cer, ca o batistă destrămată.

Pământule, răzbună-te, pedepsește-ne! Cinci ani întregi te-am adăpat numai cu sînge, numai cu sînge tînăr, de feciori. Dă-ni-l înapoi, mort, și sugrumă-ne cu el.

GENEZA ȘI APOCALIPSA

Dumnezeu a făcut frunzele, una câte una, florile, poamele. Lăsa plouat, lăsa luminat, lăsa crescut. A făcut primăvară, vară și toamnă — și iarnă. A dat drumul vântului, lăsa scuturat, lăsa înghețat și lăsa strâns laolaltă — movilă.

Dumnezeu a făcut tot așa iarba, ca să măsoare zilele. A strâns-o toată și a făcut o a doua movilă, deopotrivă cu cea dintâia.

Dumnezeu a făcut timpul, ceasurile, minutele, secundele și a desfătat viața cu mărgăritarele lor de apă și lumină de rouă. A secerat o dată timpul, lăsa făcut grămezi și movilă. A treia movilă, deopotrivă cu celelalte două.

Dumnezeu a făcut tot așa gândul și visul cu neînchipuitele, lui podoabe, și dragostea dimpreună cu ele — lăsa scuturat o dată, ca pe o floare de salcâm, — albă, albastră și trandafirie, — și a făcut din ele altă movilă, deopotrivă cu celelalte trei.

Și pe om lăsa făcut de asemeni, și lăsa doborât de asemeni, și a făcut din toți oamenii un mușuroi. Cinci movili deopotrivă au rămas în pustietate. Și numărul frunzelor, al ierbii, al clipelor, al gândurilor, al visurilor și al oamenilor a fost întotdeauna același, numerele ivindu-se și pierind numai părechi.

Peste cele cinci mușuroaie, umblă singur Dumnezeu și se joacă pe nisip cu greierii, care sar

dintr-un mușuroi într-altul. Atunci își va deschide gura întâia oară Sfînxul și va da urlet a toată lumea, și va muri și el.

NOCTURNĂ

Pe ploaie, sufletul încetează de a mai fi zburător, de o ființă cu focul, care se aprinde numai la uscăciune. Cu aripile strânse, cu anteriul penelor ridicat, el străbate noroiul, pipernicit și sărac. Fenomenul toamnei l-a surprins în mocirlă, cu cernerea de burnițe cenușii, ca pe un episcop, în mijlocul liturghiei, cutremurele, în sfârșit sosite, ale Apocalipsei.

Stiharul argintiu lucea în blândețea luminilor de policandru: « Ca unui mire ți-a pus ție cunună și ca pe o mireasă te-a înfrumusețat cu podoabă ». Epitrahilul înconjurase grumazul ca o cravată de aur și se lăsase de-a lungul pieptului pînă jos, cu o stihire: « Harul se varsă pe cap ca mirul, se pogoară pe barbă, barba se pogoară pe marginea veștmintelor ». Strîngînd cingătoarea cu pafale, ghiersul șoptise: « Încinge-te cu putere, și neprihănită pune calea ta. Săvîrșește picioarele tale ca ale cerbului. » Săcosul era verde: « Îmbracă-te întru dreptate ». Și pusese omoforul galben: « Pe umeri ai luat firea noastră rătăcită și, înălțîndu-te, o ai adus lui Dumnezeu ».

Și pe cînd era la al nouălea ceas, a crăpat catapetasma de sus pînă jos și a intrat prin spărturile zidului un miel alb, creț, care, slujindu-se de piciorul cel drept din față ca de o mînă, sprijinea în palmă coada lungă a unui steag mititel, brodat cu o inscripție, și înainta pe trei picioare. Și

după el veneau capete de îngeri cu aripi, ochi singurateci închiși într-un triunghi, cai cu pene de lebezi, luni încete, cu picioare late, stîngace, de broască-țestoasă, flacări de sine stătătoare, cu umblet și întoarceri. Și după ce au venit și toți morții, înviați de trîmbițele făgăduite, ca o mare oștire a negurilor neclintite, a fulgerat, s'a zguduit pămîntul și a căzut ploaia trei sute de zile și de nopți.

Arhiereul a fugit cît a fugit cu odăjdiiile pe el curate, dar nămolurile l'au cotropit, apa i'a venit la glezne, la genunchi, la gură, și, foarte tîrziu, cînd ploile au contenit și s'a ivit curcubeu, semn de împăcare, tiara de diamante a vlădichii, după ce plutise goală la fața apei din zare, s'a ciocnit de o corabie ca a lui Noe.

A mai fost un Apocalips, și au să mai fie unul, și cîteva.

O hibernare de patru luni ar fi trebuit să fie de rigoare, într-o bibliotecă tăcută și caldă, de vechi presbiteriu. Ațipind în carte, ochiul se lovește de o majusculă roșie și se încurcă într-o cugetare, ca într-o plasă plină cu podoabe sticliștoare. Dimineața nuci, la prînz roșcove și seara un pișcot: provizia pe iarna întregă se păstrează într-o ladă cu capac. Dacă vine șaricele cel mic, cu ochii de gămălie, să fure un crîmpei, îl lași; ronțăitul dinților lui pune în tăcerea nopții un tictac, și pasul lui printre manuscrise sperie ușor. Noptile cu sfielile lor au un farmec, la lumina lămpii, pe care-l aduc aminte singure florile de toamnă. Să mă uit noaptea toată la cărți și la păreți și să-mi frec auzul de Mutul din ceruri, care-mi încuie urechea cu lacăte grele.

Lene dulce, lene de noiembrie, îmblănește puterile și pune-le să doarmă pînă se face ziuă, în april.

CURTEA VECHE

Casă închisă, grădină închisă, poartă închisă. Obloane verzi, închise în păreții albi, și dedesubtul lor, oprite ca firul de apă săritoare înghețat în arșița luminii, tulpinile florilor de nalbă. Singur locuitor: un cuib de lăstuni, agățat, urcior de lut, dedesubtul streășinei cu șindrilă.

În odăi, pulberea electrică a singurătății se urzește punct în punct cu praful umbrei, cernut prin lumină, — și țărîna timpului, dulce la gust și nesimțită la pipăit, le tîrăște netulburat în neant. Grinzile de stejar, zidurile de piatră, corvoarele, jilțurile și cărțile ard, fără văpaie și cu scrumuri mobile, în focul rece al topirii de sine. De toate ușile coridorului s'a prins un sol al tăcerii, cu degetul pe buze, desinat cu cărbune, și prin geamurile lor, în odăi, se zărește mișcîndu-se vâlul moale al uitării.

Preșul coridorului lung stă înfășurat într-o cameră, ca după dans. Dar de cînd s'a dansat la logodna strămoșului tînăr, e o sută de ani. A fost un bal de fluturi și de zimți, un vârtej de o noapte. Într-un colț a mai rămas o coardă ascunsă din țitera unui greiere, care mai cîntă pentru bal, beat de atunci și încă netrezit.

Patul, cu așternuturile răsturnate, se tîrăște în odaia mare, pe cearșafuri, pînă la uși, ca un catafalc alb, din care s'a sculat un mort și a plecat. El poate să bîjbîie prin pădure. Într-o

cană de cristal stăruiesc măceșii uscați ai unui buchet.

În ce timpuri trăiesc? Am intrat în adîncurile unei mări cu insule moarte? Totul e vechi, din antichități. Suspinele fragede și cuvintele de metal delicat, lungi ca florii de ape, au dat suflet casei pustii. Tăcerea le-a ucis.

Un pas ca de patru labe se apropie de ușa mea, din turlă, în care m'am mutat cu întristările mele și cu o cucuvaie. Un pas de timp și un pas de foi, pasul unei ramuri, urcă scara. Cu bonetă neagră și cu inele de mărgăritar, bunică-mea a simțit că am venit de la vînătoare și, fiindu-i frică de singurătate, a intrat să stea cu mine. Ochii ei sînt înghețați pe o priveliște pe care o vede, ca prin lentile, numai bunica. Mîinile ei mă mîngîie, de bucurie că sînt viu.

S'a lăsat în fotoliu. Cineva nevăzut umblă primprejurul ei, și ea îl urmărește întorcînd capul. Se uită după el și-l vede. Și în preajma bunicii trece o adiere lină, o adiere cu ceață, ca vîntul care zmulge frunzele toamna.

Sună ornic și deșteaptă greierele și timpul. . .

ȚĂRÎNĂ

În fiecare oră un abur de pulbere se așterne peste luciul de lac al mesei de lucru. La fiecare oră îl șterg, și mai înainte de-a trece primele minute, impalpabilul așternut începe să se reîmbrânzească, prins într-o pojghie nouă, ca iarna sticla ferestrei, mereu topită și mereu înghețată.

Laam suflat în soare, și s-a răscolit în miriade de stele, ca și cum aș fi suflat peste firmament într-o noapte încărcată cu puzderii de diamant. Și când s-a stins, s-a stins ceața pulberii iarăși. Ce țărîină se cerne astfel, neconținut, dacă nu a timpului, neîntrerupt descompus, și nou în toată secunda, pe care o pierde din el, fără să simtă, ca un fulg de umbră?

Copiii se iscălesc în praful mai fin decît păinjenii, de pe masa licăritoare, jucîndu-se cu timpul și cu eternitatea lui, în care pun degetul și rîd ca de o glumă. Ce faceți voi, feții mei, e tot atît de mult și tot atît de puțin ca tot ce zidește omul de mii și mii de veacuri, — cetăți, piramide și temple înmormîntate pe nesimțite de desubtul unui giulgiu de catifea cenușie, ușoară, urzită scamă cu scamă și secundă cu secundă, ca un al doilea întuneric, din întunericul zilei, scăpată dincolo de soare.

Miroase a praf între pereții încăperii închise, din care a plecat un suflet acum un an, acum zece ani... Când a murit buchisitorul, cărțile i-au

rămas deschise, și stau deschise și azi la aceeași pagină pe care ochii lui s-au închis. Hîrțile scrise sînt risipite pe masa lui de atunci. A rămas și așternutul desfăcut, cum a fost în ultima seară. Dar burnița secundelor a învelit toate lucrurile din odaie. Zidurile se macină încet, lemnăria se târîtează, — în pulbere se întorc toate cîte au ieșit din sînul ei, amețite de nostalgii secrete și atrase de afinități asemenea setei de somn.

Pînă la bunicul Balotă, moșia Corbului a fost a Stolnicilor, care o cumpăraseră de la Hagii. Cîte veacuri de om sînt numai de atunci de cînd se știe: cel din urmă din Balotești a murit la 75 de ani... Opt hrisoave, unul peste altul. Cîte degete au purtat pana semnăturii de subț peceți în țărîina în care copilul, urcat pe un scaun, în genunchi, trage cu degetul pe lustru și face, rîzînd, o pisică?

Dușmanul tău de moarte nici nu se vede: caută-l în pulberea așternută. E dulce și tiptil, nu se ostenește să te atace, ești al lui de cum te naști. Te stăpînește fără să știi, fără să știe. Te strădui tu să-l învingi, îi opui piatra, dar piatra e cu el. De unde să-l apuci, fără trup și înfățișare? Ridică-ți turle de granit și ascunde-te: el te găsește și ți le dărimă, — încet, liniștit; firimitura lui de acum clatină temeliile și răstoarnă monumentele lin, înneacă o mie de ani cu un potop leneș de nămol din văzduh. Ninge neantul peste munca ta, răsturnată de un puf de pădăie, zi și noapte, nesimțitor. Cu firul de pulbere te lupți, cu firul de timp, cu picătura de nimic. Tragedia ta s-ar putea gravă pe aramă cu o figură de viteaz în arme, urmărind cu sabia o scînteie neagră, nevăzută, — ca un nebun în război cu o ață...

O ÎNTÎLNIRE DE NECREZUT

Cu cît m-am depărtat de el, cu atît momentul lucrului petrecut mi s-a părut mai neînțeles și mai puțin adevărat. Din ziua memorabilă a evenimentului am căpătat o preocupare nouă, ca omul sănătos, copleșit, pe neașteptate, de o boală senzațională, la care se gîndește fix, pe care o urmărește sporind, în care crede și nu crede îndeajuns, înfricoșat că există și nădăjduind că se înșală.

În capul meu, totuș normal, și în viața mea, totuș orînduită, încăpuse din senin o pricină incurabilă de dezordine și dezagregare. Tot ce deprinsesem cu sîngele, de la părinți, și cu mintea, de la învățătorii mei, se afla dintr-odată înlăturat. Arhiva mea sufletească se răzvrătise, muzeul meu experimental se întuneca.

Bijuteriile, sucurile, otrăvurile, prafurile și petecele de soare și de ceață, din care se compuneau într-ascuns certitudinile, îndoielile și chibzuirile mele, își perverteau, în văzul meu și în simțirea mea, care strălucirea, care aroma.

Întorcîndu-mă din pădure acasă, nu am spus nimic. Un sentiment de bucurie deplină, cel puțin după interpretările mele, umpluse golul meu vechi, de care sufereau toate noțiunile, și se instala ca un cor tumultuos, înăbușind vocile solitare și izolate de pînă atunci. Am refuzat să cinez și m-am închis în biblioteca tatălui meu, în

care am răsfoit pînă la ziuă. Obosit și descurajat, am adormit pe documente. Cine putea să fie El? Budha, Adam, Lucrul cel ce umblă prin întuneric? Cine-l mai văzuse?

Nici o carte, în nici o limbă, nu vădea urma acestei apariții. Parcă se găsea ceva, ca o atmosferă, despre El, în poezia evanghelistului Ioan, dar foarte puțin și imprecis, ca un capăt de sfoară mai groasă, într-un vagon cu frînghii și cîlți uzați, trimiși la uzină pentru ca resturile să poată fi regenerate în amestecul cu materii prime noi. A doua zi, m-am întors în pădure, la aceeași oră ca în ajun, și am așteptat degradarea vînată totală a luminii, numărînd zborul pasărilor de pradă, aruncînd cu pietre, ca un prost, în gaura milenară a muntelui și ascultînd vîjîiul căderii și șoaptele înmulțite ca niște nevăzute frunze.

Înnainte de ploaia zăpezii, m-am dus în fiecare zi în pădure. Împotriva obiceiului, am rămas la castelul bunicilor mei pînă în octombrie, în ceasul viscolului lung. Posomorît și dezorganizat, nu m-am înapoiat în oraș decît ca să mă închid în odaie, cu alte cărți și alte documente.

Întreaga iarnă mi-am consumat o într-o core pondență unanimă cu universitățile mari și cu toți învățații diverselor discipline din lume. Semnalîndu-le prezența unui fenomen de necrezut, în pădurea și muntele burgului, moștenit din timpuri, ceream savanților identificarea unei similitudini sau măcar un aviz științific concludent.

Răspunsurile, stranii și incoherente, mi-au confermat puțină îndemînare a inteligenților de elită, de transpunere într-o gîndire încă negîndită și de a opera cu facultățile expresive într-un cîmp necunoscut. Ei stau, înnaintea unei probleme neașteptate, încremeniți ca niște cumpene de fîntînă, clasificate să scoată apă numai din puțul lor, cu o mișcare uniformă și un scrișuit uniform.

Singură spălătoreasa familiei, o bătrână din munte, care a spălat și scutecele moșului meu, singură ea, căreia, după trei ani de cercetări universale, m-am spovedit, mi-a răspuns cu o cumințenie de Hamlet:

— Sărut mîna, nu mă mir. Am văzut multe într-o sută patruzeci de ani, și oamenii văd îndeobște mai puțin, pentru că văd în timp mai scurt și pentru că văzul se primenește și moare închis cu fiecare ins.

Dacă m-am hotărît, în sfîrșit, să povestesc în scris întîlnirea din pădure, am făcut-o cu gîndul să las, în sfîrșit, o urmă, nedescoperită de mine nicăieri. Probabil că urmă nu există, din pricină că oamenii care s-au mai întîlnit cu El, ori nu au știut să scrie, ori le-a fost scîrbă să întocmească dovezi, socotindu-le deșarte. Căci nu mi vine să cred a fi cel dintîi și nici cel din urmă călător al planetei favorizat. În neamul meu întreg mă bucur de o reputație revoluționară, acuzat că nu am adaos la moștenirea străbunilor mei nimic, ba, mai vîrtos, că o risipesc în binefaceri și trîndăvie: vreau să las copiilor mei mîndria că tatăl lor s-a întîlnit cu Cel neștiut bine niciodată de

nimeni. Ori de cîte ori adversarii lor le vor arunca în față aprecieri despre puturoșia socială a părințelui, ei să poată ridica ofensa, obiectînd orgolios că tatălui lor, Acela pe care nimeni nu l-a cunoscut i-a suris în iarba pădurii, dedesubtul unui molift. Atît îmi ajunge pentru reabilitarea în abstract a tăinuței mele tresăriri de lumină.

Întîlnirea mea cu Acela nu s-a iscat din nici un contrast și n-a dat loc la nici o peripeție.

E cel mai simplu, în formă, lucru întîmplat; însă ivirea este extraordinară.

Mă dusesem, cu cîteva cărți în ghiozdan, în locul unde muntele, zidit din partea orizontului, se povîrnește lin într-o vale fără de sfîrșit, în întuneric, ca o priveliște largă către interiorul cel mai din fund al pămîntului păduros. Mi-a plăcut întotdeauna această prăpastie însingurată, care scoboară, dulce, pe dedesubtul ramurilor stufoase și cu vîrfurile ridicate în stele, ca făcliile cu zăbrance negre ale unui altar cu pisc. În muntele nostru, pasările și ființele cu coarne, ale stîncilor, sînt neînchipuit de multe, pentru că deviza familiei proprietare, de cînd se pomeneste, «Nu ucide», a fost păstrată cu seriozitate. Nici o săgeată nu a fost aruncată după vînat, și, de la născocirea puștii, în muntele nostru nu a vociferat nici un vînat și nu a pleznit nici un cartuș. Panopliile străbunilor mei au fost biblioteca și magazia cu seceri, coase și potcoave. În nici o altă înfățișare nu s-a văzut în gospodăria lor oțelul.

La noi au clocit și găinile și șoimii și bufnițele și mierlele, nesupărate; vitele sau înmulțit, ca și căprioarele sau zimbrii, la grajd și în sălbătecie, fără ca ascuțișul sau focul uneltelor să le înfioare. Vulturii se scoboară, în bătătura noastră, pe marginea de piatră a izvorului, adăpîndu-se ca

porumbii, liniștit. Acvile împăiate, mistreți naturalizați și alte asemenea abjecte corpuri delictive de asasinat nu au împodobit castelul nostru dintre brazi.

Ceva mai mult: bătrînii mei s-au sfiit să ducă la gură o bucată de carne, mulțumindu-se cu ceea ce dau pe cale firească vacile, pasărilor și oile, — cu laptele, cu ouăle, cu lîna. De la fructe, verdețuri și rădăcini, ei au dobîndit acea lînă limpezime de suflet și judecată, care i-a făcut cunoscuți și cinstiți de către animale. Demonstrativ, duminica dimineața, cînd sună clopotul schitului nostru de casă, locuit de șapte monahi, vulturii pădurii se rotesc deasupra castelului în timpul liturghiei, cel puțin trei sute de vulturi cu hultanii lor.

În locul ales de mine, citeam cîteva ore pe zi, visam, răsricam o idee și ascultam cu folos murmurul ideal al tăcerilor tămăduitoare.

Tot așa făcusem și în ziua aceea. Din fundul negurii brazilor de jos, auzii, însă, venind ecoul unui umblet ciudat. Pentru că nu cunoscusem simțimîntul odios al fricii și închipuindu-mi că suie coasta un urs sau cîțiva urși care voiau să se încălzească la soare, am așteptat, culcat, cu cartea mea deschisă, ivirea lor și trecerea lor pe lîngă ghiozdanul meu, pe vîrfurile soarelui din spate. În valea îmbelșugată de ciuperci aurii și mînatărci, pașii pe care îi auzeam alunecau pe viscozitatea lor, se împleticeau, un bombănit înjurios ajungea la urechile mele. În locul urșilor, văzui suind coasta, pe brînci, un uriaș.

Omul să fi fost de vreo douăzeci și cinci de ori mai mare ca mine, eu însumi fiind unul din voinicii cei mai înalți din țara mea. Cînd fața lui ieșea la lumină, genunchii îi rămîneau încă nevăzuți. Se uita la mine. M-a uimit. L-am invitat, cu mîna, să vie, și în mai puțin de o

oră, cît a durat sușul, capul vizitatorului meu ajunsese în dreptul picioarelor mele și rămase pe loc. Avea silueta unui bordei cu stuhul de rădăcini și crengi, și ochii se deschideau, în pleoape lungi de cîte două șchioape, infinit de albaștri.

Părul castaniu, mustățile și barba se încălceau împreună în jurul unui obraz cu pielea albă. Genele omului se mișcau ca undrelele bradului, urechile erau cît foile de smochin, și gura imensă, cu dinți de mărimea unei claviaturi de pian, zîmbea ca buzele noi ale unui prunc.

— Cine ești? întrebai pe om.

Omul tăcu și surise.

— Ești din Alpi, sau din Ceahlăi?

Nici un răspuns.

— Vii din pămînt, sau din închipuirea mea?

Omul își ridică mîna de pe pămînt, și văzui trecînd prin aer, printre brazi, un braț gigantic și zvelt. Omul dete din umeri.

— Ești om, sau arătare?

Omul suflă peste mine, și cărțile se răsfoiră ca de vînt.

— Nu pot să te înțeleg și de-abia te văd. Te rog, scoală-te în picioare.

Omul s-a ridicat întîi pe genunchi, apoi pe tălpi, și înălțimea lui străbătu molifții.

— Ești un om, sau ce ești?

El surise din nou, și un deget de-al lui se căzu să pipăie cărțile prea mici dimprejurul meu.

— Glasul trebuie să-ți fie ca tunetul, și ura ca trăznetul în furtună.

Omul își întoarse capul spre miazăzi și auzii un cîntec dulcejeluit, de robi, strigat ca de o mie de glasuri zidite sub pămînt. Era ca un imn cîntat cu gurile închise, într-un templu încuiat.

Erau în cîntecul lui suspinul înmormîntării, dezolarea pierderii și a despărțirii, imensitatea

deznadejdie, răbdarea fără speranță și biruința inutilă. Începusem să plîng. Pe șubreda mea vi-oară trecuse fulgerător, o secundă, arcușul veciei. Aș fi voit cîntecul să sfîrșească, și totuș să nu înceteze.

Mă simțeam ca un mosor de ață vie, care se deșiră, se-nșiră din nou, se desface de-a-ndaratele, se răsucește în loc, șerpuiește, se-ncurcă, se-ntinde iarăș, se deapănă, se țese și se destramă pînă la scamă și fulg.

— Încă o dată: Cine ești? îl întrebai, oprindu-se cîntecul lui.

Nemișcarea răspunse: « Nu știu ».

— Dar unde stai, că nu te-am văzut niciodată în patruzeci de ani?!

— De ce vii tocmai acum la mine, ca să mă turburi pentru toate zilele cîte-mi rămîn de trăit?...

Bunătatea zîmbetului îmi topi inima, ca o rugăciune de copilărie.

— Să te întreb ceva: Te-ai născut vreodată, sau așa te-ai pomenit?

Gestul răspunse: « Nu știu... ».

— A ta e vocea pe care o aud oamenii în somn, din adîncul pădurii, rostind « Nu știu! Nu știu! » și cred că vorbește huhuretele de noapte?

— E vocea ta: te-am înțeles!...

— Și nu știi nici dacă mori?...

De astă dată el făcu întocmai ca bufnița mare a nopții, și discernui, în silabele grave și adînci, vocea nopții, care rostește din zidurile burgului dărmat: «Nu știu! Nu știu! Nu știu! ».

Pentru ce venise acest om din fundul lumii pînă la mine, nu am putut să pricep. Pentru ce a plecat și cum a plecat, nici nu am băgat de seamă, urzit cu umbra muntelui și împletit cu pădurea.

ULCICA DE PORȚELAN

Despărțindu-se de casă pentru a se duce la Damasc, tânărul Arăba, cărturar în științele sufletu-
tești, primi dar, din mîinile mamei, o ulcică de
porțelan.

— Ai să te gîndești la mine, ori de cîte ori
o vei purta la gură, îi spuse bătrîna Varăva.
Aduși aminte că o avem în bordeiul nostru
de patru sute de ani și că a rămas neștirbită.
Toți bătrînii noștri au băut dintrînsa o dată
pe an, la ziua căsătoriei. Iar o cu tine și bagă
de seamă că pardoselile din Damasc sînt de
mozaic.

Arăba își iubea muma neobișnuit de mult, și
toate lucrurile atinse de dînsa i se făceau lui
sfînte numaidecît, ca binecuvîntate de însuș
Dumnezeu. Primi ulceaua de porțelan cu bucurie
și ca un semn purtător de noroace. Iar în Damasc
o așează în firida poleită cu aur a unei ferestre
mici, lîngă o tulpină de măghiran, făgăduindu-și
să nu se folosească de ea niciodată, la băut. Acolo
se găseau, făcute sul, manuscrisele lui pe piele
de capră și, dedesubtul ferestrii, patul de scîn-
duri de cedru, învălit cu grosimea în răspar a
unui covor de mătase.

Îi părea rău lui Arăba că nu-și alesese din casa
părintească o unealtă mai tare, de metal sau de
os, pe care să o fi putut spînzura la piept, pentru
ca niciodată să nu-l părăsească alăturarea dorită

a mumii, de sînul acoperit cu păr, și pentru ca
niciodată semnul să nu se poată sfărîma.

Dar prețul cel mai mare îi venea ulcelii de
porțelan tocmai din faptul marei fragilități. În
adevăr, ceva care poate muri de șazeci de ori pe
minut, și care totuș durează laolaltă cu veșnicia,
capătă un har nemăsurat, ca idolii și visul.

Ulcica era cu totul frumoasă. Subțire ca păretele
de catifea al florilor de trandafir, trecea printrînsa
lumina. Însușirea ciudată a ulcelii lui Arăba era
că, ocupînd limita extremă dintre străveziu și
alb, porțelanul părea să aibă, furnicat de sticliri
de gheață și de țesături de zăpadă, o grosime
adîncă. Olarul care fermecase ceara de piatră
împinsese gogoloiul de cocă de zmalț din lut și
întuneric la ființă, cu degetul împrumutat al
Făcătorului a toate. Arăba cugeta cu umilință
la vrăjitorul care își închinase toată viața plămuirii
acestui singur lucru mic, o ulcea de porțelan,
care a izbutit să o dea la iveală și care pierise
necunoscut ca un plugar.

Ulceaua isca din sineș mii de închipuiri fragede
și aduceri aminte. Soarele o sufla cu aur pe dinlă-
untrul grosimii, și ea trăia ca o ureche albă prin
urzeala căreia mijește o umbră de sînge. Apoi,
zugrăveala ce o încingea pe dinafară cu desenul
mărunțel al unui meșter lipsit de gustul povestirii,
adăoga ulceleii, în chipuri topite, de țesături de
ape și ierburi, o împletitură de gînduri și de
nădejdi. Era ca un văz al lucrurilor pe miezuri,
fără început și fără sfîrșit, un fel de priveliște a
lumii, în ajun de a fi întocmită și supusă la legi,
și care nu știe să hotărască încă albia turburatului
ei tumult.

Dar sunetul ulcelii cine și l-ar fi putut închi-
pui fără să lovească porțelanul? În ridicarea lui,
tăcerea se alcătuia ca un material clădit cu turle
rotunde, cu săgeți de pridvoare, cu șerpi de apă

prinși în mijlocul unui bazin de marmur, ca niște bice de argint. El umplea cisternele adânci ale sufletului cu visarea lucrurilor presupuse și pe jumătate ghicite, și puneă să cînte amintirea. În ulceaua sfîntă, a lui Arăba, se legănau toți nufierii și toate lălelele nedeslușirilor delicate.

Ulceaua fusese furată atunci patru veacuri dintr'un templu chinezesc, de către un strămoș hoinar al ucenicului cărturar, și a fost păstrată din tată'n fiu, « neștirbită », după spusa Varăvei.

Arăba o socotea ca pe un ins viu din neamul lui, în care dospea sufletul bătrîn al mamei de-a' casă. Fereastra înlăuntrul căreia așezase ulceaua, se sfîntise, și se sfîntise tot pămîntul de jurîm prejurul casii, înflorit cu portocali și salcîmi.

Și trecuseră cincisprezece ani. Arăba trăia fericit, căsătorit cu o egipteancă roșcovană, din părțile vîntului de nisip, și faima lui se întinsese departe, de sfetnic și vindecător. Tot ce gîndise el, se izbîndea din pricina ulcelii de porțelan, care acum era păstrată pe o masă înaltă, de fildeş. Ca să nu poată fi clătinată și ca să nu alunece de sus, el o încercuise cu o colivie de aur, ca un amvon, și, cu toate că niciodată nu era mișcată din loc, lui Arăba începuse să i se pară că cineva umbla cu ulcica și o muta. Și Varăva, fiindu-i sufletul bătrîn foarte, oricine își închipuie cu drept că se mîhnea în tăcere și depărtare.

I se născuse însă lui Arăba un fiu cu ochii albaștri și cu părul negru zbîrlit. Necunoscînd prețul lucrurilor pe care nu le învățase, el socotea ca niște jucării fără noimă manuscrisele de pergamament, aurul adunat în lăzi de bronz, pietrele prețioase din comoara părintească, și se juca în vârtejul lor, scuipînd supărat pe giuvaere și avuții.

În al șaisprezecelea an de căsătorie, Arăba își sărbătorește, cu femeia și cu copilul lui, ziua împreună nării, sorbind o înghițitură de hidromel din ulcica

de porțelan, pe care o și dete fiului Ben-Arăba, tîlmăcindu-i tainele, puterile și trecutul ei. Întîi, copilul urmărește cu luare-aminte povestirea lui Arăba. Se uită în ulcică și în ochii părinților lui — nu înțelege și nu văzu nimic. Un rîs nevinovat mîhni pe părinte, care rosti o poruncă. Și, drept răspuns, Ben-Arăba ridică sus ulcica și o sfărîmă de mozaic.

Acum, Arăba judecă și nu-i ajunge învățătura lui să cumpănească dacă patru veacuri arăbești și douăzeci de veacuri chineze, adunate în ulceaua părintească, atîrnă mai mult, sau mai puțin ca viața unui băiețandru viu și neastîmpărat.

Căci ar voi să ierte, și nu mai știe cum...

DANSATORUL

Niveluri inconstante, — un flux cu refluxuri, care atinge din înălțimea cerului matca uscată a fluviului răsucit în el însuș, sau dezlănțuit în destrăbălarea undelor peste faleze, — se citesc pe părății perpendiculari pe undă ai malurilor de piatră. Vîrste vechi apar pe linia nouă a unui echilibru de ape dărîmat, și din luntrea cu vâluri, care plutea încă, aseară, cu patruzeci de lopeți lovite în mătasa rîului umflat, se mai zăresc, în zorii zilei, două vîrfuri de catarg. Trirema se tîrîște, greoaie, pe nămol.

Nesă scăpărat sufletul cu aprinderea primelor stele, și cînd zodiacul s-a strămutat, lucirea e întunecată. Douăsprezece făclii au luat lumină de la luceafăr, și acum fumegă pe piscurile în care le-a sprijinit speranța, apropiate de zei. Cine mișruiește Tăria cu focuri și sufletul meu cu vîpăi, — și cine a suflat în lămpile și candelile mele, de le-a putut ucide? L-am numit suflet, ca să scăpăm de perifrază, căci de cîte ori ne gîndeam la el trebuia să-i zicem sufletului: Acelaș pe care nu-l cunoaștem, Murmurul din întunericul meu sau Vioara care vorbește și tace numai dacă vrea.

Ca în hamuri cu zimți de oțel armăsarul alb, sufletul meu mă duce fugind pe umerii munților, de-a dreptul prin stîncă și peste rîpi. Ropotul mă ațîță, potcoava rupe scînteia granitică și

sparge jar, și sunetul fugii trezește, în mîinări dispărute, domnițele care au murit. Și hamurile rămîn după aceea goale, ca niște curele care au slujit, aruncate într-un beci cu scule vechi. Mă străbătut o simțire, ca o săgeată înflăcărată, și vîrful ei incandescent s-a stins în sîngele meu. Ia sîngele meu cu tine, în întuneric, heleșteu închegat: de-a lungul tău mătură sălciiile, tîrîte ca niște tîrnuri.

Numai acum o zi și o noapte mîrîiau ca niște orgi gîndurile mele din adîncime. Nu s-a petrecut nimic, și flautele lor s-au dezorganizat; apasă la: sună *mi*. Pocnește o vijelie răscolită de izbîndă: ia seama! imnul iese oftat. Înainte! lăncile au rămas în loc și s-au înfipt în lut, oștenii au îngemunchiat și iau din întuneric pulbere în coifuri și beau.

Dacă v-ar pune vouă rîme în farfurie și păcură în pahare, le-ați arunca. Sufletului îi plac și-l scîrbesc toate deopotrivă, rînd pe rînd, fără să prefere țărînei lumina și gustînd mai mult ceața decît fumul și decît pulberea licărită de soare. Cine-i el, și de ce șchioapătă într-o zi, și de ce sare peste orizonturi într-alta? Viața e o domnișoară, pe care el o joacă pînă la bătrînețe și o curtenește, fără să o sărute în marea singurătate. Părechi, sufletele s-au logodit cu fecioara groasă, și încă nu s-au căsătorit cu ea. Ele amîna și dansează. Și-n dreptul unei ferestre deschise, unde a încolțit o stea, prinsă în perdeaua nordului albastru, dansatorul a pierit în gol.

MILA

Aveam o librărie mică, într-un colț de vară străin, dintre lacuri. Acolo îmi petreceam vacanțele de student, vânzându-mi cărțile cumpărate peste an și adăogînd volume căpătate cu scăzămint. În patru cufere mi se cuprindea toată prăvălia, instalată pe două etajere și însuflețită de cîte un grup de porțelan. Anul acesta avui un vultur cenușiu și o căprioară.

Mila purta o haină dintr-o bucată, ca o mînușă lungă, neagră, și încheiată cu nasturi de sidef, de la grumazul înalt pînă la poalele desinate pe pantofi. De patru ani ea venea și alegea o carte, o dată pe săptămînă, o citea și o aducea înapoi. Cărțile s-au deprins cu mîngîierea degetelor ei blonde în palma trandafirie, — și într-o după-amiază a întîrziat. Ziua amorfise, s-a făcut întuneric.

Cuvintele se răreau de la sine, încetinînd ca niște care încărcate cu snopi de umbră și trase de niște boi cumînți. O lampă se aprinsă la un etaj de peste drum. Se mai aprinse o lampă. Vitrinele scăpărau. Betele galbene se urzeau la cele mai depărtate. Mă deșteptasem într-o tăcere dintr-altă tăcere... Cîrnățarul din fața librăriei mele ținea un cuțit lung deasupra unei șunci, așteptînd să o reteze după indicațiile unui lorgnon, și mustața lui cărămizie îi fluiera la urechi.

Ca și el, nu știam unde să tai liniștea întunecată a librăriei. Întreruperea cere gîndire, și gîndirea trage la o tăcere ca somnul. Subt o altă lampă aprinsă, ce-și azvîrli pe neașteptate raza în ochii ei albaștri, văzui lacrimile Milei; ele curgeau de mult, fără să știu. Obrazul pus în masca mîinilor, ca într-o fîntînă din parc, plîngea încet, ca o statuie.

Aș fi tîlmăcit plînsul ca plîngerea timpului întîlnit cu umbra, ca suspinul cuvintelor din rafturi, rupte cu unghia și lăsate pentru nevindecarea bocetului secret, rănite ca niște pasări. Plîngeau florile, brazdele și pădurile, și plîngeau poate și ploile vinete ale toamnei. Un greieris dulce, de viori ascunse, începea să se ivească. Se clătinau, pe tulpini fragede, sorii albi cu miezul de aur al muștelului sălbatec. Din pomi închipuiți alunecau frunze închipuite pe catifeaua potecii, turburată de un ecou răzleț.

Aș fi sucit robinetul electric de lîngă mine, dar mîna îmi era învăluită de o putere lină și mă simțeam scufundat într-o calmă undă profundă, caldă, din care nu cutezam să ridic brațele în aerul de deasupra. Umbra se adînci în beznă, și peste cărți și peste lucruri crescuse parcă iarbă, ierburi și bălării.

— Va veni și luna, spuneau luciolele din plante.

— Se vor înșira de jurîmprejur galerii boltite și lăcașuri povîrnite, cu acoperișul de olane, spunau lăcustele nevăzute.

— Se va deschide un lac albastru, cu păpuriș.

— Cerbii vor trece prin heleșteu la culcare. Iată, ciutele au pășit din mal în undă și ascultă înțelesul vîntului pogorît încet.

— Ascultă cîntecul adînc, de clopote înecate, al broaștelor cu spinări de peruzele, ivite-n vislirea lunii pe tremurul apei.

O trâmbiță foarte depărtată a sunat undeva, într-un loc zidit cu stînci, cu pîrtii de cyclamene. Un om cu o sută de chei încete încercă porțile de fier mut, și pasul lui calcă pe trepte mari, de pîslă. Nu știu nimic între toate cărțile mele, și Mila e nemișcată, răzimată de rafturi. Limba mi stă ca limba unei pendule oprite și mă tem să dau drumul tictacului. Ce oră poate să arate, prin întuneric, un ornic care a stat? Ochii văd și nu. Fața Milei e albă, rece. Întind brațul ca să dau drumul luminii, și mîna mea întîlnește umărul ei, care s-a apropiat pe neștiute, și mîna ei face ocolul capului meu, căutat ca un sfeșnic. Cînd toate cuvintele sînt zadarnice, mîinile găsesc vorbele și gîndurile trebuincioase.

— De ce plîngi? întreba Mila. De ce plîngi?

— Eu nu știu să plîng.

Dar, nesimțit, plîngeam, naufragiați într-o insulă obscură.

Ne trezi un client, care intra titubînd și miop.

— Mă rog, e cineva aci?... Aș dori să am un bun tratat de filosofie generală...

RÎPA CU STELE

Mă duc pe marginea lacului, singur cu umbra. Însămîntați cu toate stelele Tăriei în văzduhuri și în reflex, plopilor par pomii unui Moș Crăciun văratic și cîntăreț. Umbra ar voi să se joace cu mine, — cîine mut, cu tălpile de catifea. Se ține o bucată de vreme înapoi și o bucată de drum o ia înnainte sau cade pe undă. Luna pune lumină, și călătorul singuratic aduce umbră.

Mă silesc să mi dau seama că trăiesc și că în mijlocul expoziției universale de constelații și de miracole de necrezut, pe care le văd de zeci de ani și nu le cunosc, sînt ceva deosebit de ape, de stele, de plop. Îmi aduc aminte că am un nume și parcă m-a strigat pe nume pasărea sură cea trecut în zbor printre funinginile de astre. Undeva parcă am o odaie cu oglindă, în care parcă m-am văzut și nu mă cunosc, căci nu mă mai întîlnesc toată noaptea cu mine.

Durere, nu; plăcere, nu; dorință, nu: nimic. Parcă suvenirea ar fi mai ales un legămint al meu, că sînt și că trebuie să fiu. Parcă, într-adevăr, suvenirea bate în mine orele, dar parcă e suvenirea și a mea și a altuia, amestecată cu suvenirea mea, ca un fum de tămîie cu un fum de țigare.

Mă aduc aminte cîi blajin, ce mi s-a scump, ce mi s-a nesuferit: totul se filtrează ca printr-o hîrtie sugătoare, indiferentă la alcool, la oțet și la apă,

— și toate undele tulburi ale lacului meu interior dau aceeaș lacrimă incoloră, de lichid așezat.

Mă ar înfige un fugar în spinare cuțitul: cuțitul s-ar frînge sau ar pieri, vîrît în metal topit.

Cum simt oamenii că trăiesc și cum s-au asigurat că trăiesc?

Poate că e o greșeală. Ei zic despre dînșii « azi ». Cel mai prost, ca și cel mai deștept, zice « eu ». Aș voi să zic « eu » și eu, și am zis. Dar m-am îndoit și am surîs. Sînt în închipuirea cuiva care nu mă cunoaște.

Suflet, suflet, unde ești? Departe de pasul meu zguduit de piatră. Suflet absent, care ai plecat din mine ca o luntre cu o pînză. Unde ești, mamă? Strig în cer și în pustietate: « Suflete! » și tace. Chem din răsărit: « Mamă! », și răsăritul tace. Nu întîlnesc pe lac pe nimeni din ai mei. Cine ești?

RUGUL ÎNNALT

Iată rugul: scoate fum. Arde pe piscul muntelui celui mai înalt din lume, fără soare, în întuneric, ca o roată de jar. Îi cad spițele, și rămîne cercul; cade cercul, și spițele ard. Roata de foc aleargă ca un șarpe aprins într-o spirală de fum, și se face steag de aur într-un cer verde-zmald.

Doi ochi triumfatori, cu o bătaie de lamă vie de oțel la mijloc, s-au deschis peste munți. E privirea telescopică, înghețată și albă, a șarpei lui din ceruri. Cînd un om nou urcă stîncă stearpă, cu tălpi de sînge, spre crestele pierdute în văzduh, ochii îl așteaptă, ca două luni gemene purtate în Carul mare, încărcat cu păpuși de gheață.

Două seceri, una vînată și alta galbenă, au pornit printre spicele de argint ale lui Dumnezeu, care ară cu vîntul și seamănă cu lumina. Sînt spice rotunde, de in. Fulgerați în firele fine, seceri! Și grăbiți topirea snopilor, pentru a fi țesute pînă la toamnă stiharele celor aleși, al cărora grai a început, din beznă, să cînte.

Oamenii vin singuri la rugul de pe munte, cu brațele întinse, cu palmele deschise, cu cîte o slovă licăritoare, crestată dedesubtul degetelor, în carne. Ei au trecut de cîteva ori prin tămîie, prin sidef și ivoriu, și vin acum să ardă în rugul șarpelui cu ochii albi.

Un tînăr a plecat în sus, cu pleoapele închise. Pasul îl poartă către lună, și în lucarna ei stă

șarpele și-l cheamă sus. Drum bun, drum bun! Mîinile sînt împreunate în dreptul gurii mute, a rugă, și ființa lui transparentă plutește. Drum bun în turle, drum bun în icoane!...

Măslinii muntelui s'au dat deoparte, ca spineteci de-o vijelie, la apropierea omului nou. El s'a uitat în flori și în fîntîni, și a șezut răzimat de lespezile și pe marginile izvoarelor, și i'a venit dorul să plece, să uite, să intre în foc și să ardă de jarul curat al nemărginirilor de noaptea. Acolo, cerul stă pe pămînt, ca un capac pe care-l ridică soarele și-l pune luna la loc, încet, ca să nu strivească lalelele palide și cărăbușii.

Ascultă inima celuia care urcă, bătînd ceasurile veciei! Cineva și-a pus mîna albă pe umărul lui, aplecat sub cobilița cu stele. Nu e nimeni. Șarpele strînge, și strînsura lui e ca o muzică adormitoare, pe care o aude inima singură și-o uită.

Iată o stea pornind să umble drept, apoi o stea legănată ca un pendul și o stea învîrtitoare în puf de zibelină. Stelele toate s'au clătît din loc și au purces să sporească. Deodată cresc arbori, înfloresc, înverzesc, dau roade, se scutură, se usucă, într-o secundă lungă cît patru timpuri, și iau foc și ard.

Și roata deapănă văpaie și fum...

CERȘETORUL

În amurgul munților vineți și negri, un cerșetor bătrîn întinde trecătorilor o cană goală. E orb, și ridică mîna mai sus decît nevoia. E surd, și urechea lui mată și încremenită simte prin struna brațului sunetul banului căzut în fundul ulceleii.

Un băț înalt, răzimat de perețele unde stă în picioare, stalactit. O dăsgă aspră, de sărică, pusă jos. Buzele nici nu șoptesc, cotul e nemișcat în aer, ca și cum ar încerca un arcuș închipuit pe o vioară abstractă, împiedicat într-o pauză mistică. E sătean în opinci, cu cămașa scurtă, albă, deasupra ițarilor de dimie, care își păstrează intactă croiala medievală cu două spintecături pe burtă.

Așa ar fi voit să trăiască și Tolstoi, fugar dintr-o reședință opulentă, în ajunul agoniei, primind pomana sfîntă a trecătorului și poftindu-l, în schimb, să se uite în ulcica lui fără conținut pipăit, dar plină de golul mare al eternității.

«Ia și bea, ar fi șoptit gîndul lui Tolstoi. Bea din timp și din vecie cu cana mea. Nici timpul, nici vecia nu se isprăvesc dintr'însa niciodată.»

Nu ești tu Leova Tolstoi, din Iasnaia Poliana, bătrînule poposit în Carpați, comitele feudal mîndru, destoinic și isteț, care a purtat războiul și l'a urît, care a cîntat și s'a mîhnit, care a scris ca Homer și i'a fost scîrbă de manuscrisele lui?

Nu ești tu călărețul din arme și din împărăție, care s-a scoborît din spinarea calului în țărână, și-a rupt pintenii ca niște spini agățați de călcăie, și lancea și-a frânt-o pe genunchi? Nu ești tu copilul care ai ascultat seara, în largile mile puste, sub constelațiile Asiei albastre, povestirile celor o mie și una de nopți, înginate de un cerșetor aplecat înăuntru pe o fereastră a castelului natal?

Nu ești tu cel din spița lui Rurik, ca Iisus din neamul lui David?

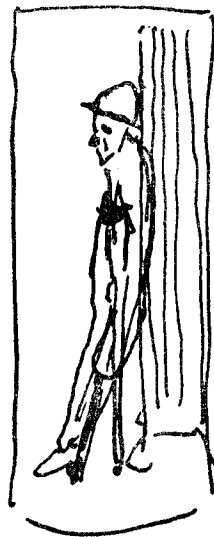
Liniștea ta mă tulbură, și ochii tăi, închiși la icoanele din catapeteasma vieții, mă înfricoșează. Cine ești tu, cel care nici nu vezi, nici nu auzi, nici nu te miști, nici nu te încovoi, nici nu te vaeți? Cine-o să-mi răspundă, de lângă zidul tău lung, umbrit de un plop cu foile clătinate de legănările de sus?

Un hoț te pîndește de după un colț de casă. Ochiul lui, arzător de sărăcie și de speranță, așteaptă ațintit clipa în care se vor fi rărit trecătorii, și umbra de sus pînă jos, a plopului și a zidului lung, se va fi închegat. Sunetul de pușculiță al banului aruncat în ulcica ta întinsă i-a ațîțat auzul și-i ascute miròsul, ca un fum de friptură. Hoțul tremură ca un cîine de vînat urmărind sitarii. Agonisita pentru tine a cerurilor, care îmbracă regește crinii și hrănește pasările văzduhului, fără să are, să semene și să adune, ispitește vigoarea tîlharului ascuns la capătul zidului tău.

Iată-l, vine, cu pași de lup. Mîna lui s-a ridicat, Leova, către tine, ca să te ucidă în mijlocul marelui tău întuneric și să te jefuiască, mort, de lăscăia văduvei, dată pentru Dumnezeu. Dar ochiul tîlharului s-a știrbit în ulcica ta întinsă. Tîlharul a fost flămînd și mai ales însetoșat. Ți-a zmulș din mîna cana plină cu gol și a băut cu

lăcomie. Iată-l că nu și-o mai poate îndepărta de la buze. Iată-l că s-a săturat și ți-a pus ulcica în degete, înapoi.

Cine ești tu, tîlharule întinerit și virginal, care te-ai închinat cu trei metanii dinaintea cerșetorului Leova și i-ai sărutat genunchii cioarecurii lui și ai plecat? Unde te-ai dus?

E ADEVĂRAT...

M-am uitat douăzeci de ani la munți, m-am născut în munți, i-am ascultat o viață, m-am adăpat din ei, am adormit pe ei cu vitele mari ale visului meu, cu care am suit și am păscut piscurile și le-am coborât. Nu pot să-i zugrăvesc cu pensula mea. Îi văd și nu-i pot face văzuți; lipsește pensulei mele, plină de gîngăviri mute, albăstruia șoaptă care să le rostească. M-am născut, gîndule, cu inelele tale mari și grele la mîini și nu le pot scoate din degete ca să le dau; licăresc numai la mîna mea, pe întuneric.

Mă supără un spin de aur încolțit în mine, nevăzut, de cîte ori mă plec; trebuie să merg înalt, cu fața către spinii de argint ai nemărginirii. Inima mi se bate ca o sită care cerne vînt și lumină.

— Vino, lună, tamburină, să te lovească și să te sune cîntărețul. El voiește să joace, trecînd în crepuscul pe funia vieții, întinsă între două nemărginiri. Florile cîntă, gîrlele au vuiete de viori, iar lacurile s-au umflat ca niște cimpoaie.

Tu te-ai născut din Fecioară? E adevărat. Ești Fiul lui Dumnezeu? E adevărat. Te-ai răstignit și ai înviat? E adevărat. Totul este adevărat înlăuntrul graiului nostru cunoscut. Noi niciodată n-am umblat prin cerurile tale, și cu Tatăl nu am vorbit, — și nu avem cuvintele de lucruri neobișnuite, între blid și lipie. Noi n-avem timp

mai mult decît ciocîrlia zburînd după viermi. Dacă mi se pare că am un ceas de nedumerire, timp ca să mi-l dumiresc nu e. M-am născut cu gîndul, și, înaintea de-a-l privi în față, am murit. N-a fost răgaz să-l toarcem, necum să-i mai dăm un glas. Viața trece ca o văpaie.

Graiul nostru cel necunoscut, acela este adevărat; întrînsul se cuprind neliniștile și ivirea iute a unui început de drum. Încrucișînd cuvinte cunoscute, le facem vîrf și tăiș ca unui cuțit apăsător pe alt cuțit; pe firul tăișului, numaidecît știrbit și îngroșat, a fulgerat a mia parte din clipă, o a mia parte din scînteie. Am văzut scînteia! Iată-mă, scînteie, în tine și dăm focul din care ai fugit și nu te-ai stins. Icoana scînteii s-a stins însă, înaintea de-a fi prins-o în tăișul unui cuvînt, și iată toate cuvintele mele, ca niște vechi custuri, ruginite în tecile mele oarbe. . .

Vino pe nesimțite, ca o ață de umbră, dacă nu vrei să ți se vadă lumina. Ochiul meu dibuie în întuneric ca orbul. Vino umbră, vino în întuneric! Cît păinjeniș de umbră mi s-a lipit de pleoape și de buze! Am intrat în lume ca într-un beci cu averi zăcatoare, în ușa căruia, dată de părete, din întuneric peste întuneric, și-a lăsat părăsită pînza un păianjen și a plecat. Aș voi să-mi iau fir după fir mătasa de pe față, și nu pot prinde cu degetele mele firul, mai gingaș decît pipăitul meu, făcut pentru grinzi, drugi și săcure.

Este adevărat tot ce s-a grăit, tot ce s-a povestit, tot ce s-a scris și tot ce s-a păstrat. Îmi spune că așa este, zbuciumul meu. Tu vorbești, și pădurile sufletului se răscoală ca de un geamăt de cireadă. Vitele mele din munte au adormit păsînd și au intrat, fără să bage de seamă, dormind, din munte în această pădure. La un loc, unde se curmă muntele și s-a deschis o firidă dintre mai multe lumi, se strecoară vietățile din toate tăcerile în tăcerea mea. E adevărat. Totul e adevărat. . .

MARGINEA

Am avut un petec de curte, și toată ziua copiii și cîinii dădeau tîrcoale împrejmuirii.

Socotind că era prea mic, l-am întins; copiii și cîinii au stat ziua întreagă la zăbrele și la poarta încuiată. L-am făcut de zece ori mai mare și am depărtat gardurile de zece ori; copiii și cîinii, de zece ori mai repede s-au grăbit să ajungă îngrădirea.

« Poate că nici două hectare de pămînt nu sînt destul de late și de lungi, mi-am zis, ca să le cuprindă jocurile și să-i obosească », și m-am strămutat pe o suprafață de zece hectare. Toată ziua și o parte din noapte copiii stăteau încălecați pe uluci, uitîndu-se în fundul zării, și cîinii lătrau din ce în ce mai tare la o fantomă, care putea să fie și marginea lumii, și luna. . . .

« Nu mă mai pot muta nicăieri de aci, de pe țarina moșilor mei, m-am gîndit în cele din urmă. Rămînem unde ne găsim. »

Am umplut atunci ograda pustie cu floare și umbră. Am adus pasări rare, cărora, tăindu-le sfîrcul aripilor, le-am pus să umble și să trăiască împiedicate. Erau între ele doi vulturi de piscuri și s-au pripășit și cîteva fiare.

Zadarnic.

Am inventat mingi care sar singure, mașini de fugit repede și un mosor de zburat. Am construit bolți cu arcul dulce și turle țuguiate, cu

săgeți. Piatra scoborită din munți adevărați am făcut o peșteri, cu toate imitațiile de temperatură și de aspect de pe grottele povestite. Am pus poame suave în pomi străini. Toate aceste noutăți, la care am muncit cu oamenii mei, din răspuțeri, au interesat copiii câteva zile. Petrecerea lor preferată era să ajungă degrabă marginea și să se uite cu cîinii în nemărginit, în timp și în tăcere.

— Ce vedeți voi într-acolo, că de dimineată pînă seara colindați cu ochii prin zare și prin nimic? Răgazurile voastre cele mai bune, duminicile și sărbătorile voastre le cheltuiți cu deșertul. Rămîneți în bătătură. V-am adus din povîrnișurile cerului, pe pămînt, tot ce ar putea să atragă și să ostenească un călător. Întindeți mîna și gustați; chemați, și vi se vor înfățișa toate vietățile din arca lui Noe, adunate pentru voi. Pentru că nu ascultați și mînați învierșunat, am pus pe marginea împrejmuirii ghimpi și așchii de fier.

Copiii nu s-au mai urcat pe garduri, ci au sărit peste ele. Cînd, seara, s-au întors acasă flămînzi, mîinile și coapsele erau înșingerate.

— Ne-am rănit din pricina ta, mi s-au plîns copiii, iar cîinele nostru cel mai frumos a murit înțepat de sculele tale blestamate.

Dar peste noapte s-a iscat o furtună mare, care a răsturnat împrejmuirea.

A doua zi, copiii și cîinii s-au întors acasă de timpuriu. Nemărginirea începea din pragul casei, scund. S-au învîrtit în jurul bordeiului, și de-a tunci ei au rămas nemișcați într-o întindere mai mică decît petecul de curte de la început.

Am înțeles atunci, tîrziu, că împrejmuirea nu trebuia făcută și că un loc dezgrădit e mai vast decît o țară închisă. Copiii și cîinii nu mai trebuie să vadă zăbrelele niciodată.

Dar nemaivînd de cercetat întinderea, copiii se întoarseră să caute îngustimea și, din toate

cîte le cădeau la îndemînă, ei și-au ales ce fuse mai mărunt, — bobul de nisip. În loc să sporască întinsul, ei începură să strîmteze măruntul și să scruteze adîncul în firul de țărînă. Ceea ce gîndul meu nici nu stîrnise, ochii lor începuseră să vadă într-adevăr, deosebind rînduri de lucruri, unele într-altele, încheștate în lucrul pe care îl purtau cu buricele degetelor în lumină. Copiii îngămădiră cărți și caiete, cîntare, lentile, mașini de o șchioapă, apestari, pulberi, cheltuind porumbul, săcara și grîul pe otrăvuri și sticlării și făcînd micul din ce în ce mai mic. Și abia răzbiseră prin trei, patru îngrădiri dinlăuntrul învelișurilor ascunse.

S-a iscat și atunci o furtună și a dărîmat cîntarele. S-a prăbușit bordeiul peste noi și ne-a strivit. Prin partea locului, unde am trăit, nu a mai rămas în viață decît un cerșetor orb, care umblă din mormînt în mormînt și cere, nu știe nici el ce, și nu are cine să-i dea.

Am înțeles atunci, tîrziu, după ce am murit cu toții, că viața veșnică e a orbilor. Acum și pururea și în vecii vecilor...

ZBURĂTORUL

Pescarii de scrumbii au scos ieri din mare cadavrul unui tînăr cu aripi, pe care l-au întins pe nisip. Crezîndu-se că este vorba de un aviator, care ar fi încercat echilibrul unui aparat nou, montat pe umeri și fixat cu corzi, pescarii i-au desfăcut aripile, ca două evantalii, și s-au încredințat că greșesc. Aripile erau ca la pasări, crescute din umeri, lungi pînă dincolo de călcîie și urzite din pene amestecate, de șase, șapte culori. Cînd a fost pescuit, trupul pînă la grumaz era închis între aripi, ca o păpușă îmbălsămată, și numai cu greu a putut să fie scos la iveală din învelișul de fulgi cărămizii și albaștri.

Scăldătorii, — femei, copii și bărbați, — de pe nisipuri, s-au adunat numaidecît, să vadă dacă zvonul că s-a găsit un înger înecat în mare era adevărat, și au rămas uimiți de frumusețea mortuului întraripat. Covîrșiți de mirare și spaimă, ne-am apropiat de el ca de cel mai neînchipuit exemplar de perfecțiune ce ne-a fost dat să ne închipuim, ajutați de invențiile și descoperirile artelor matematice. Aripile tînărului mai tremurau. Murise de curînd, și încă nu murise de tot, ca fumul depănat cel din urmă, de făclii, după ce s-au stins.

O cercetare rapidă printre grupurile de scăldători, de cîteva mii, nu dete nici un răspuns. Nimeni nu văzuse, de jurîmprejur, nici în hote, luri, nici la restaurante, nici în mare, nici pe

uscă, nici în văzduh, pe necunoscut; ceea ce ne-a făcut să credem că el venise dintr-altă parte, — și, cum ne stăpînea gîndul acesta, ochii s-au ridicat în sus, unde scăpăra, fără înnoirare, azurul, și scăldătorii, începînd să se înfășoare în giulgiile de baie ca niște aripi, și ele, făcură semnul crucii, chinuiți pe neașteptate de taine.

Un copil găsindu-i un melc, roșu ca macii, între degetul mare și degetul următor, și întinzînduși mîna să-l ia, văzurăm că degetele de la picioare ale zburătorului, căzut din săgetările, poate, ale luminii, purtau adaose trandafirii între ele, ca la înnotătoare, și ni se spori uimirea și mai mult. S-ar fi putut ca tînărul să nu fi căzut din Tărie, și să se fi ivit de prin mările din fund.

Din pricina liniilor drepte și a formelor turtite ale trupului, s-a crezut că necunoscutul e un bărbat de vîrsta flăcăilor noștri obișnuiți. După ce, cu evlavie și luare-aminte, a fost întors și descoperit cu totul, oamenii și-au dat seama că tînărul, fără să fie bărbat, nici femeie nu era, depășind cercul de subalternări și fatalități care dau vîrtejului omenesc neclintirea lui pe loc și-l robesc farmecului trist al apropierii. . .

Am înmormîntat pe tînăr dincolo de mare, într-un pămînt alb, din care chinezii fac de mii de ani olăria lor, însuflețită pe față cu icoane și în interiorul păreților cu răsfrîngeri de mărgăritare și opal. Cinci mii de oameni cu femeile și pruncii lor au intrat în convoiul care l-a dus pe brațe, pe un pat de verdeață neagră a pustietății. Era un convoi cum nu se mai văzuse la nici o îngropăciune, — roșu, violet, stacojiu și alb, după mantalele scăldătorilor, — care a înconjurat golful cel mare, cîntînd încet, cu lăcustele din mărăcinișurile cenușii.

În noaptea ceea luna de foc nu s-a mai mișcat din vîrfurile stîncilor de smîrnă, dedesubtul cărora

fusesse săpat mormîntul, înfiptă cu buza-i de săcure în creștetul cel mai înalt. Fără îndoială că un lucru s'a petrecut, nepriceput de noi, căci și ploile ce au curs trei zile și trei nopți, începînd de vineri, au împietrit lutul mormîntului și pămîntul din preajma mării, ca și cum ar fi fost de cremene de la început.

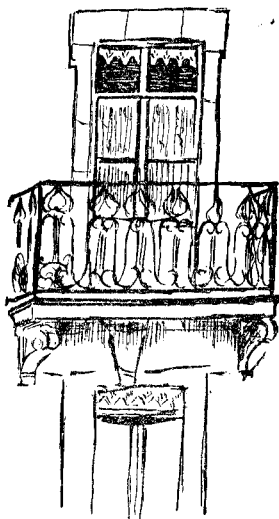
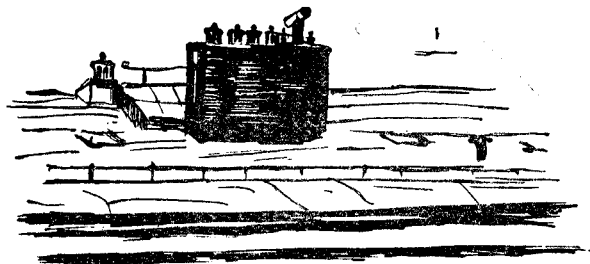

UN ROMAN ÎN DEȘERT

În mijlocul parcului se ridica, pe cerdacuri albe, castelul, ca o fîntînă de flori. Din balcoane năvăleau torente de trandafiri, din acei trandafiri curgători pe fire, care par altoiți în sălcii plîngătoare. Iedera se înfășura pe burlane și turle, pînă la vîrfuri, și, pe marginea jgheburilor și în streășini, glicinele, răsucite funii, cu ciorchini de salcîmi violeți, scuturîndu-se ca niște clopoței fără sunet, se identificau cu piatra și cu arama.

În priveliștea de paradis a parcului din geamul lui, sta scufundat, de cîteva luni, palidul seminarist aflat la studii în străinătate. De pe creanga sufletului, canarii și cucii reveriei se strămutau, dinde-dimineată, în parc, zburau pe cerdacuri și dormitau pe flori. Mai ales pasările roiau dinaintea unei ferestre mari, cu geamurile vinete, albastrii, alburind în fața cerurilor ca o undă de plumb.

O fată de frumusețe zveltă împlinea licărul neted al geamurilor mari, păstrînd mai întotdeauna aceeași atitudine în golul ferestrei, ca păstorul încremenit în lună și înghețat în lumina ei, ca o libelulă într-un disc de rășină. Fata era o prințesă, o domniță, fără îndoială bălană, care țesea la gherghef sau citea cărți cu farmec și minuni, căci nuși ridicase din încovoierea ei atentă capul niciodată. I se zăreau măgelele de safir curgîndu-i pe grumaz ca două riuri de azur sticlit.

Frumoasă și în timpul muncii, domnița era tot atât de frumoasă și în timpul hodieii, ca apele, — diamantine când sar, și senine când cad în repaos, — cu o tristețe nouă în fiecare înfățișare. După gherghel sau după carte, ea se potrivea cu umărul într-un talaz de iederi și sta nemișcată, uitându-se în comoara grădinii, fierbinte, tumultuoasă și îmbelșugată de culori.

Până să bage de seamă, trecuseră două luni de zile și de flori. De atunci încolo, ea se ridica în pervazul cenușiu și se oglindea drept în odaia studentului, cu o masă la mijloc, acoperită de cărți și caiete. Cu o discreție aristocratică, ea consimțise să-i întoarcă în cele din urmă sărutarea, pe care, cu o metanie mare, el i-o trimitea zilnic peste trandafiri, ca un cavaler scoborât romantic de pe cal și salutând, cu pintenii împreunați, din pălăria cu pene de struț, dusă din cap, prin aer, la pieptul frânt în omagiu. Nici nu i putea cere deocamdată mai mult și poate că el era singurul fericit căruia prințesa, purtându-și două degete la buze și despărțindu-și-le de gură, i-a trimis semnul logodnei.

Lucrurile s-au petrecut ca în cărțile cu poze dintr-alte timpuri, întocmai. El visase orașul și frământarea, și în dreptul odăii lui, închiriată la întâmplare, se înălța cea mai liniștită și mai gravă biserică a stăpînirii de sine. El se uita într-o gravură, săpată cu linii mărunte, și trăia, fără să fi căutat, într-un altar cu bibliotecă. Ceesuri întregi a contemplat domnița din cerdac și geam, și în priveliștea parcului sfințit de privirea ei, studentul a scris, inspirat ca un mare cîntăreț, acătiste de iubire și de speranțe, timide ca porumbieii. Distanța nu era atât de mare ca să nu poată cu timpul să o micșoreze la zăbreaua de fier. De cîteva ori pe zi, înfășurându-și scrisorile în pietre albe, el i-a trimis domniței, aruncate prin văzduh,

cîntece și jurăminte, pe care ea le-a citit, negreșit, ascunse acum în paginile cărților de pe genunchi.

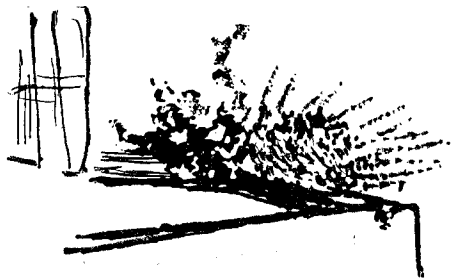
Această lungă bucurie nu putea să fie, totuș, fără sfîrșit. Într-o zi, fără îndoială, un bilet va fi prins de părinte. Acest tată de prințesă, educat la o morală severă și la durițările disciplinei de castă, va chema-o, va interpela-o. Ea se va codi, dar va fi silită să spuie adevărul, arătînd către odaia seminaristului de peste parc. Drama e inevitabilă. I se va cere studentului socoteală; va veni garda să-l ridice pe sus și să-l înfățișeze, între halebardes, stăpînului supărat. În sala de arme, el va răspunde cu simplitate, însă hotărît:

— Uci-de-ți-mă, duce, o iubesc.

Mușchetar ignorat, studentul se ridică din scaun, trînteia cu pumnul în masă agitat și căuta o soluție supremă. Ca să-i facă onoare, în cazul cînd ar fura-o și ea ar binevoi să-l însoțească, el ar trebui să fie bogat. O disperare devastatoare punea stăpînire pe ființa lui, disperarea tînărului sărac, proletar prin veșnică predestinare.

Povestirea începea ca într-o insulă fericită. Trebuia să se ivească un moment cînd, escaladînd grilajele peste sulilele cu vîrfuri poleite, tînărul avea să urce scările de piatră și să moară, poate, pe trepte...

... Dar parcul nu era chiar un parc, și castelul nu era chiar un castel, ci clădirea unui minister. Și în geam nu era o domniță, căci geamul era pustiu, ca și scara de serviciu, în păretele căreia fereastra era intercalată. Iar în cerdac nu visa domnița, ci fusese așezat un dulap al arhivei. E adevărat însă că balconul este plin și azi de bilete albe, aruncate cu piatra. Și cu puțință ca seminaristul să arunce și astăzi, cînd i-a crescut barba pînă la piept, versuri domniței, fără să aibă curajul să taie drumul și să treacă poarta, unde salută un valet.

MOLITVA PĂPUȘII

Dumnezeu a făcut pe om, și l-a nimerit; omul l-a făcut pe Dumnezeu, și nu l-a nimerit.

Întîi, el a căutat în păpușă să strîngă înfățișarea însăși a lui Dumnezeu, care-l făcuse. Pentru că Părintele omului s-a ascuns, depărtîndu-și degetele de lutul lui frămîntat, omul, rămas în pustietate singur, speriat de lumină, posomorît de amurguri, înfricoșat de întuneric, l-a strigat prin toate văile și din toate piscurile, ca un ied rătăcit.

Părintele lui nu putea fi nici elefantul, nici girafa, nici șarpele, nici pantera, deși mai puternice toate decît el și în stare de fapte de care el s-a dovedit neputincios. Făcătorul a toate i-a lăsat în suflet amintirea acestei siguranțe, — și, îmbătat ca un călăreț voinic, care și-a văzut mireasa în vis și a purcesă o caute peste tot locul zadarnic, el a străbătut pădurile și malurile mari ale apelor, cercetînd pe unde l-ar putea afla.

Și l-au înecat ploile, l-au degerat înghețurile, l-au urmărit stelele în munca lui fără folos. Iar cînd i-a murit cel dintîi copil, o fată bălaie cu ochii ca peruzeaua; cînd a văzut că viața poate să se curme în afară de puterile lui, că ființa vie este mărginită; cînd a înțeles că viața stă lîngă moarte, despărțită printr-un văl cenușiu, în care intri ca să treci dincolo învăluit; cînd amărăciunea morții s-a unit cu tristețile celelalte, atunci, deznădăjduit, omul a căzut plîngînd pe marginea unui

rîu, a frămîntat și el cu lacrimi un idol, din lut, l-a ascuns în sîn și l-a jurat să înfățișeze pe Dumnezeu care fugise de el.

Ca să par știutor și viteaz, încep rugăciunile mele cu vorbe: « Tu, Doamne, fie că ești, fie că nu ești. . . ». Vreau să dau timpul care te tăgăduiește drept păreche timpului care te arată. În teaca mea dreaptă vîr două plăsele încovoiate. Nasturii de la pieptarul inimii vreau să-i cos cu un ac despicat ca o undiță. Mă uit la tine prin mărăciniș cu ghimpi, și mîna mea vreau să intre în înfățișarea ta, zgîriată.

Însă eu știu că ești.

Mîna spus umbra și mîna mai spus cerbul. Mîna vorbit de tine fîntîna și mi te-au grăit hotărît pietrele mute. Sobolul mîna spus un cuvînt, vîntul mîna povestit o șoptă, sunetul pămîntului mîna duce vești în murmure despre tine. Nu am ascultat de apostoli.

De zeci de ani tu ești singura mea adevărată meșteșugită îndeletnicire ascunsă. Toate celelalte munci sînt sterpe. Sînt pentru tine ca un giuvaergiu tainic, al căruia lucru începe, împrejurul inelului de aur, după ce am adormit cu toții, — cetățile, staulele și pădurile. Îmi scot sculele ca un hoț și prind veriga în menghină, și o potrivesc, ca să nu mă simtă nimeni. Eu tai lin lanțurile și retez cu un fir de păr de oțel zăbrelele mari din gura firidei mele către vatra scînteilor tale. Auzi tu, Doamne, cum cade pilitura uneltelor de-a lungul frunzelor din văzduh?

Am aflat ce o să se întîmple. Voi ieși o dată dis-de-dimineată, cu vacile, pe cîmpul de pucioasă și rugină, — și voi ține cartea ta alăturată de sold.

Și voi vorbi holdelor, pîraielor, mesteacănilor și oamenilor despre tine, povestindu-le cum te-am găsit și căile pe care te-am ajuns. Căci nu e adevărul mai mare și mai curat decît cazna cu care te-ai prăbușit pînă la el. Osîrdia noastră începe adevărul, și oamenii mei au nevoie să cunoască osîrdia, ca să o încerce și ei. Ți-am găsit hrisoave și noi îndreptări. Jidovul sufletului meu trebuie să le întindă sulurile în văzul posomorît al sinagogii, ca să te cunoască oamenii, care nu pot într-alt fel, de pe ele. Aci e litera mare și dincolo litera mică. Aici e litera roșie și dincoace ștampila degetului mare, care a intrat în ureche, în sînge; în pleoapă, în sînge; în rană, în sînge, — și urma și-a lăsat-o, ca un pas de mierlă împușcată, pe coaja de piele a pergamentului nou.

IEȘI AFARĂ!

Scufundat în cutia cu scule și robul unui atelier de șlefuit, ochiul nu ți s-a mai uitat nici în sus, nici împrejur, de cinci sute de ani. Ești o menghină, o daltă, un fierăstrău, o peniță. Stăpînit de un material și halucinat de o formă, lucrul tău se face numai pentru scule. S-a pogorît universul la tine pe nesimțite, ca o ninsoare, și s-au adunat, sticlind în rumegușuri, în pilături și pulberi, stelele, pe mătura ta. Ce de gunoi de lumină la ușă! — pe care-l duc pe talpă, fără să știe, trecătorii, și în care scarmănă gîngăniile argintate! Ca să faci un topor și o coadă, ai pierdut un an și de zece ori mai multă materie decît unealta făcută, și toporul ți l-ai dat unui salahor, care-l va știrbi într-o buturugă.

De ce ai ales oțelul cristalin și călitura țîrzie, cînd puteai să-l bați în fier de potcoavă și să capeți preț? Muchiile i-au fost turtite meșteșugit, și, între fulgere și scînteii, ai scos, din moliciunile înflăcărâte în jar și tîrîte pe nicovală cu cangea, cîteva rînduri zadarnice de comori. Cîtă vreme ai căutat călcîiul cel mai potrivit pe verigă și glezna săcurii cea mai frumoasă, sudoarea ți-a scăpărat învăluită în vîlvătaie, și brațele, sumese, păreau, în gura vetrei, că rîcîie în soare și-l răscolesc. Toporul, greu, putea să reteze din zbor și firul de mătase.

Toate măduvele fierului au trecut strivite pe ilău. Secerile au fost încovoiate ca o margine

de disc, burghiile tale au avut sfredelul diamantin și viu. Ai făcut undrele de subțirimea mustății de spic, cuțite ca sticla, și spada ieșită din mîinile tale putea să intre prin catifea și, zmulă dintre coaste, să dea o moarte curată, fără urme. Săgețile ți-au fost însușite cu simțul stîrnit al sălbăticiunii care caută prada și o ajunge după mirîs. Ai despicat metalele ca niște trestii și ai zmul din mijlocul spetezei lor sulia vîntătorului călare prin împărăția de umbră.

Căutînd spiritul lutului și al pietrei, ai găsit un sîmbure de cristal și în putregai, dar ai uitat, meștere, borhoturile groase, și rămășițele sau îngrămădit. Meșteșugurile și munca ți-au băgat umerii în spinare și, apropiată de pile, căutătura ți s-a împuținat. Dogoarea îți ustură nasul și ți pîrleşte sprînceana flocoasă. Ți-am dat un ghionț, meștere, și nu te-ai trezit. Te-am apucat de ureche și te-am tras după mine, — melc al găocii în care te-ai înclit.

Meștere, lasă dracului ciocanele, fierăstraiele, flacoanele, apele și uleiurile, și vino după mine în grădină, să te duc de guler și să te dau cu capul de copaci. În cuptorul dumitale o să torn zece găleți de apă, și ușa lăcătușeriei am să o bat în scoabe.

Ieși afară, meștere! Și uită-te'n jos. Și uită-te în sus.

ÎMI PLACE...

De mult nu ți-am mai scris, să nu fi supărat. Am treabă; mă plimb toată ziua, și tu știi prea bine că nu mi-e urît. Mă bucur de tot ce văd și totul îmi tihnește. Bunurile nimănuia nu mă ispitesc și nici o slavă nu strică liniștea mea. Cînd sfîrșesc, o iau de la început. Să zic că nu mi-a rămas nimic de făcut într-o zi, și tot mai găsesc cîte ceva. Dacă mi-aș număra degetele înainte și de-aîndaratele, de o sută de ori, sau bețele de chibrituri, tot nu izbutesc să mi se urască.

Urîtul vine și din cărți; dar ai băgat de seamă că, pierind cuvîntul «plictis» de la tipar, sau isprăvit și sentimentul, și oamenii nervoși afară din cale, și medicamentele renașterii gustului de viață? Dar vine mai ales din vanitate. Un om obișnuit își închipuiește că se naște ca să parvie și că omenirea îi datorește ceva în orice caz. Mie nu mi s-a ivit încă această iluzie și mă simt mulțumit cu puținul cel am. Nu mă vaiet, nu mă plîng. Dacă mi lipsește ceva neapărat trebuincios, trîntesc cu pumnul în masă, fulger o secundă și... rîd. Ca într-un rîu cu albia calmă și cu apele albastre, porcul de mocirlă al cîte unui gînd se apropie să se scalde în mine, să mi tulbure curgea rea lină prin grătarele de sidef ale lunii. Mi-e ciudă, dar abia mi-a fost ciudă, că mi-a și trecut, și rîd. Nu sînt trufaș, bolnăv, supărăcios. N-ai idee ce om cumsecade sînt...

Îmi place. Îmi place să mă uit, îmi place să merg și îmi place să stau. Mănînc cît șapte, dorm cît opt. Și muncesc pe brînci, și dacă n-am ce munci. Dar acum mă plimb cu poftă și rîd. Despărțindu-ne în grădina zoologică, ți-am spus: «Te las cu bine». Și tu mi-ai răspuns: «Vezi să nu te strici, Păcală». Nu s-a stricat Păcală. Păcală e os domnesc și rabdă cu poftă, ca și cum ar mânca. Păcală nu s-a bosumflat că toți i-au luat-o înainte. El își duce drumul la pas, la pas încet, oprindu-se și uitîndu-se și după ciori, după nori, după stîlpii de telegraf și după căruțe. Mi-aduc aminte, dragă, de un tablou ce mi s-a lipit de ochi: un băiețuș cu nasul gros ducea de căpăstru măgarul, încălecat de un unchiaș cu degetele mari prinse în subsuorile jilecii. Unchiașul poartă o scufie cu moțul de ciucure atîrnat pe nas. Trei femei din marginea șoselei dau bătrînului cu tifla pentru că e vesel și că își ostenește copilul. Un tablou zugrăvit aspru, cu peria parcă de sîrmă și semnat: Hodler.

Eu am venit în lume cu credințe de țărănoi. Mi se pare că nimic nu mi se cuvine, și dacă totuș cade ceva, mă bucur ca de un dar. Îmi fac socoalea ca și cum n-aș fi. Dacă n-aș fi fost, nu aș fi știut nimic. Fiindcă sînt, aflu, și aflînd, te bucuri, ca și cum iei de căpătat. Dacă aș fi beteag, ar fi mai rău. Mă gîndesc că aș fi putut veni pe lume orb, olog, să mă uit în lumină ca un ciob și să mă tîrăsc ca o funie prin țărîină. Dar sînt întreg ca o ciutură și mă umplu cînd vreau cu lumina lumii, ca și ciutura cu apa din fundul pămîntului rece, sunînd pînă-n adîncuri și vîrsînd în drumul de urcare murmure de aur.

De ce să mă cert cu viața, dacă mi place? De ce să-i cat gîlceavă, dacă o iubesc? Crezi tu a fi ceva mai bun ca ziua scurtă pe care o trăiești? Oamenii nu știu să umble, să se uite-n sus, să

cate-mprejur, să iscodească, să doarmă și să rîdă. Se înșoțesc, doi sau zece, numai ca să se priească, fiecare împiedicat în picioarele și chiorît de înfumurarea lui. Din doi, unul vrea să fie mai mare; din o sută, de-așijderi; pofta de treaptă sprostă rește cu gloata. Știi ce proști sînt mai ales oamenii deștepți? O mie de muște zac la coada boului, ca un cataplasma, toată vara, fără ca boul să știe; din cînd în cînd el își clatină coada, moale ca un bici, din care te-ai aștepta să troznească. Musca sugă, coada doarme. Arată-i boului buricul degetului, că se sperie și ia vînt.

Mi-am pus o întrebare: cîți oameni trec pe zi pe lîngă felinarul dintre plopi? Cîți trec de sus în jos, cîți de jos în sus? Și-i număr de șase zile mereu. . . Și rîd.

Îmi place. . .

STEUA LUNGĂ

Mă turbură steua care clipește còlo, între doi cireși, la o palmă mai sus de orizont. E lungu, iață ca un ochi și bate-n safir, în zmarald, în rubin, în argint. Mi-am luat privirea de la ea și am vorbit cu cîinele meu, slobod către miezul nopții, puternic în masele și labe, ciulit de o harmonică suspinată în depărtare.

Steua s-a deplasat de două ori către dreapta, mergînd împotriva mișcării verticale a bolții. E ca o candelă de vapor, plutind fără se se înnalțe. Au trecut două vieți mijlocii de cînd mă turbură la fel, de cîte ori o zăresc în acelaș loc, pornind către răsărit, unde o prinde și o înneacă dimineța.

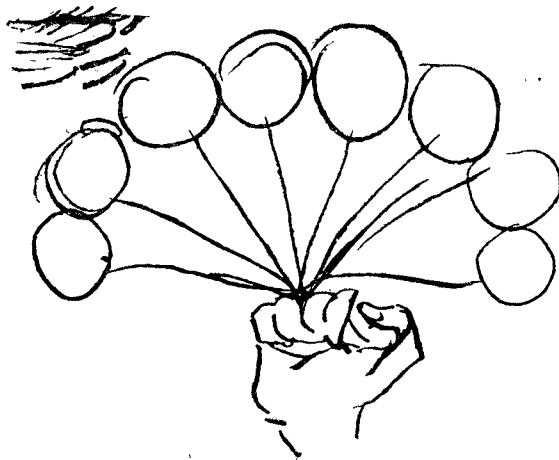
Aceeaș întrebare primitivă rămîne constant: De ce?

Nici o lectură, nici o credință, nici o chibzuință n-au putut să o corecteze, și rămîu fără speranță. Ūți isprăvești zilele fără să lămurești nimic, și steua continuă, indiferentă, să lucească între doi cireși, în fața cărora, poate că pe aceleași scaune, se vor gîndi alții la ea, mai tineri și tot atît de uimiți și de turburați ca noi.

Ce preț mai pot avea într-o noapte ca asta, în care poți citi astronomia la lună, toate silințele oprite la mărunțișurile zilei: hotărîre, patimă și frămîntare? Ce sens mai au cuvintele și dorința, că vrei, că ai, că ești? Ești într-adevăr? Și ce ești?

Știi numai să vrei, gaură lacomă, rătăcind căscată, cînd steua lungă se duce într-acolo lin.

Dacă te-ai uitat cîteva nopți în cer, copile, nu mai ești bun de nimic. Ori trebuie să cînți, beat de aromele de dincolo de toate, și te ascuți numai tu, ori trebuie să te rogi toată viața, — și te bate ploaia, te viscolește vremea și flămînzești cu brațele încremenite. Cumînțenia te sfătuiește să amesteci pămîntul cu cerul și să înfuleci din amîndouă, să faci pîntec, să strîngi comoară din spicele de sus și de jos. Păzește-te de atîta înțelepciune, și mai bine nu-ți urca niciodată ochii la cer, să nu te fure altă înțelepciune, cu care nu te poți face nici profesd, nici avocat, nici ierarh, căci te ia gura pe dinainte și, în loc să-ți pledezi blidul, fiertura și dobînda, vorbești în dodii și gîndești aiurea.

Omul celălalt s'a uitat în cer, de pe o margine de apă, pînă ce a împietrit în picioare ori s'a întins să doarmă zi și noapte, murind înaintea vremii lui. El a visat o mie de ani, și rînd pe rînd a trecut dintr'un vis în visul nemărginit. Întrucît e mai bun omul civilizat, care, găsindu-l visînd, l'a străpuns cu spanga și l'a jefuit, i'a luat grădinile, în care începuseră stelele să încolțească, și l'a pus în jug, să-i care în magazinele frumusețile pămîntului leneș din țara lui cu miracole delicate? Prădătorul e învățat, s'a zis, energic, organizat, face o baie pe zi, mănîncă de cinci ori, expert în finanțe, negustorii și contracte, are vapoare, fabrici și dinamită.

Trăiește el mai mult? Moștenește ceva cînd a pierit? Stîrvul lui pute mai frumos? Sudoarea lui e, pentru că se ostenește să ucidă pe visător, mai cinstită decît a sihastrului înlemnit pe țărm în contemplarea stelei lungi, care clipește în hotarele mele între doi cireși, bătînd în albastru, bătînd în argint?

TÎRLA

La miezul nopții, trec, din munte spre baltă, clopotele tîrlei. Cînd au adormit copiii demult, și plugarii și boii, și, de somn, au uitat să cînte cocoșii, oile călătoresc. Bordeie în peregrinare, ațîș pînd poate în mers, ca soldații lui Bonaparte, ele urmează linia drumului albindă, strînse de aproape, cojoc lîngă cojoc, copite mici lîngă copite mici, ca o insulă de umbră care se mișcă lin prin întuneric. Și, solidare cu osteneala și răbdarea lor, merge cu ele, împovărat de samar, și profeticul măgar, mitul turmelor și tovarășul de slavă și de izbîndă al Mîntuitorului nostru. El duce încă în cîrcă, răsturnată ca un semn al înmulțirii, pe șira spinării, crucea de care atîrnă țoalele și dășagii. Și, pe de lături, cîinii, caraula ciobanilor, numără oile și berbecii, pe căprării, la răspîntii, în dreptul cantonului, unde șoseaua se taie cu șina, și dinaintea bisericii lutherane, cu vîrfurile de creion ascuțit al clopotniței ridicat în văzduhul de ceață.

Locomotiva nu le sfîșiește, electricitatea nu le miră, motorul cu explozie al automobilelor, care scoboară din cerul zării cu luna în faruri, le lasă indiferente, credincioase unicului strămoșesc instinct, că oaia merge după oaie, — și pe drumul de tîbișir al beznei, și în abis. S'a oprit un berbec fudulit cu perciunii lui de os, încovrigați de cîte trei ori, în poarta școlii primare: oile toate se opresc. Berbecul s'a gîndit: oile se gîndesc.

S'a urnit berbecul: oile au pornit. Pantofii lor minusculi, cu două vîrfuri de lac, nu le strîng peste măsură, atîta timp cît consimt berbecul și asinul să umble. Dacă acești doi suverani se culcă, oile dorm.

Un șir de care cu coviltir, trase de cai, se duc la tîrg cu oale, doniți și castraveți, ca un cătun care s'a hotărît să se strămute. Oile trec liniștite, făcîndu-le loc, și cîinele cu lanțul legat, de subțar, se uită la cei de-o seamă cu el, cîini slobozi ciobănești, nomazi între Dunăre și munți.

Vocea clopotelor stîinii, ca un piano vechi, tărăgănează în sunetul lor de toacă reminiscențe. În țărîna cîmpiei și în piatră, ea pare glasul, artîculat din două silabe mute, al pămîntului, cu care turma vorbește, aplecată pe miriști și pășuni, la șoapta guturală. O vecernie neînteruptă însoțește turmele, călătorind singuratece și închinete, cu pasul împleticit în mătănie, între sihăstrii, între mînăstiri, între Tebaide.

Ascultă cum lovește în lemnul nopții limba de șită a clopotarilor țirlei. . . Ascultă pasul ei mărunț: zgometul unui convoi de cîrji prin întunerice. . .

O găleată s'a ridicat pe cumpănă, goală. Satele dorm, oile merg. Pășunea negurii se întinde.

Și, în urma turmei, după ce au trecut și măgarii și cîinii, iată ciobanii, povîrniți sub sărîci, ca niște oi mai mari. Ei calcă tăcuți planeta sfîntă a belșugului și a sudorii, ascultînd ruga unuia din ei, rostită din fluier.

TOCILA

A ieșit în tîrg tocilarul și s'a oprit la porți. El are o fabrică pe roată, și roata e toată fabrica lui. Roata'n pămînt, fabrica lui e o uzină. Cheltuieli de instalație, ca în poezie: nimic; capitaluri: în har. Motorul — în talpa piciorului: calcă manivelă, și munca pornește. Semnalul, ca la uzinele mari — fluierul: « Foaie verde măghiran, bani n'am mai văzut de an ». Fumul vine din lulea: o ulică roșie cu coadă. Localul — al pasărilor, al florilor și al Răstignirii: zodiacul. Iarna plouă prin acoperiș. « Bună dimineața, cățel; al cui ești? » — « Ham, ham! » — E prieten cu cîinii, ca poetul, recunoscuți amîndoi cu leneviri din coadă și melancolie de ochi. Un instinct antiuniversitar îi pune de acord. Cînd s'a întîlnit, flămînd, cu Iisus Hristos, primul cîine s'a uitat la el, s'a pitit pe brînci și a venit să-i lingă mîna și să fie netezit pe moalele capului, lin. Hristos a fost un tocilar fără instalația nici a meșteșugarului de ascuțisuri, nici a cîntărețului de vorbe.

Dar a pornit și tocila, și fabrică marfa fină, scăpărată și stinsă numaidecît, a scînteii.

Aduceți bricege, cuțite, foarfeci, topoare și brice! S'a oprit în poartă tocilarul. De sus pică apa, dedesubt fuge tocila; se culcă oțelul pe lat; din apă naște fulgerul și roiesc stelele de aur, — și pe cînd cîntă armonica, joacă tocila și se desface beteala scînteii.

Cuțitul de măcelărie e un pretext ca să fie înșelată clientela. Căci cine plătește un aur care fuge și o avuție care nu stă? Tocilarul s'a ivit cu o patimă dumnezeiască, și din strungul lui de silex scapără soare și se improvizează luceferi ziua nămiaza mare. Vrei o cometă? o Caleslactee? Steaua polară? Stăi puțin, să puie piciorul pe spetează și o spadă pe piatră: iasle, prindele, du-le! Nu te supăra că nu a rămas nimic. . .

Tocilarul fabrică iluzii și scapără idealuri, și lui îi izbutesc întotdeauna. Unchiașul zice că s'a întors din lume, de unde a luat și o maimuță. E adevărat, dar el nu spune că-i un apostol al sfântului Petru, trimis într'adins ca să trezească ochii mari ai copiilor și să-și oglindească funingile de lumini în adâncul lor.

De jurîmprejurul tocilei aleargă acum o altă roată, de aur. Nu se văd stelele pe cer? Cum să fie văzute? Azi noapte tocilarul a tîrît, cu o prăjină cu cîrlig, perdeaua licuricilor după el, a mototolit-o și a vîrît-o în cutia lui dintre roți. Le dă drumul la cîte una, la cîte zece, la cîte o sută și o mie, ca la niște albine aprinse, dintr'un stup din vatră. Polenul constelațiilor s'a grămădit ca o făină de jar în cureaua și în roata lui cea mare, și scapă și se întoarce. Vistieriile împărățiilor au intrat simbolic în descîntecul tocilarului: focuri de diamante, safirele, zmaraldele, ametista, rubinul.

Încet, încet se lasă seara, și roata fuge mai repede, ca un vârtej. Scînteile zboară treptat mai departe, aruncate în preajma tocilarului, și, pe întuneric, el ține cuțitul prin pipăire. Ora înnoptată pîlpăie ca un cimitir de candelii. Ora următoare strălucește a biserică de Înviere; dune de lumină, vînturi de scînteii, vifore de ghimpi și de luciole se aruncă unele peste altele, într'un haotic incendiu de reci vîlvătăi. Ca dintr-o stropitoare de garoafe, plouă încovoiat șipotul electric de metale sfărî-

mate. Aruncătorul de aștri seamănă aștri. Tocila se amestecă de-a dreptul cu bolta și cu nemărginirea, și tocilarul, călcînd pedala roții, mișcă firmamentul și rotește pămîntul învăluit în trîmbe de stele.

Și făcînd miracole și vrăji, cuțitul ajunge la plăsele, tocit pînă la unghii. Și cînd foamea oprește tocila, e noapte în toi, bat catedrale încremenite din clopotele din întuneric.

Și nu e pîine, și s'a dus cuțitul în vînt și în scînteii. . .

CUCUVAIA

De ce te hulește omul, fluture de noapte? Pentru că nu-l măgulești? Pentru că nu-i cînti în lumina zilei de aur, ca să te asculte, să te vadă, să te-mpuște și să te mănînce? Tu nu-i mîngîi nici auzul, nici stomacul. Către seară, cînd se stinge soarele și încolțesc în vecia cerurilor, pe care se străduiește să le priceapă, enigmaticele stele, tu te arăți pe neașteptate, scurtîndu-ți drumul dintre două turlle, cu zborul tău moale, pitit între undele de umbră, — și-l sperii. Ce păcate-i întunecă omului conștiința, de se teme de tine ca de un semn prevestitor de rele? Eu te-am găsit întotdeauna în vârful crucii și pe clopotnițele cele mai înalte.

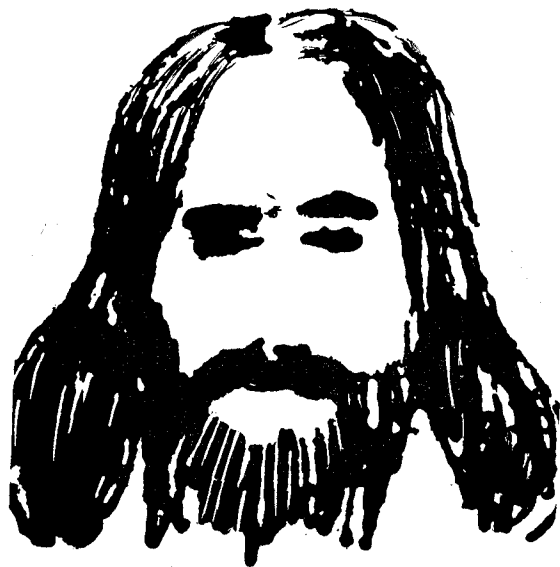
Omul te dușmănește și pentru că nu primești nici o potrivire cu el, maică sihastră, ascunsă în zidurile vechi, prietenă cu stafia și strigoiul, și strînsă într-o lume a ta, între bufnițe și liliecii cu aripile de piele. El crede, omul, că-l vrăjești a moarte, pe cînd tu numai îl disprețuiești. În biserica uriașă a Sfîntului Niculaie, din ostrovul mînăstirii, noaptea, la utrenii, tu te mutai de pe catapeteasmă pe policandru, și, în zgomotul de plocate al metaniilor cu genunchii, se simțea fluturul de catifea al aripilor tale mute. Călugării se adunaseră pentru moarte: în bolnița de sub biserică erau rînduite miile de hîrci cu aceeași uitătură, și, totuș, schivnicii, arhimandriții, duhov-

nicii, ca și diaconii tineri, cu pasul de fecioară, se înfricoșau în străni de prezența între ei a solu-
lui destinelor încheiate.

Tu ești, frumoasă cucuvaie, vestitorul acestui sfîrșit! tu, liniștită zburătoare din amurg și din miez de noapte! Tu porți o vinovăție prostească. Poate că de n-ai fi tu, să spui sorților că zilele lui trebuiesc isprăvite, hulitorul tău nici n-ar mai muri. Cînd nu te-am auzit tipînd pe creștetul sălașului meu, uimită și tu de furișarea lucrurilor unele după altele, în irizata întunecime care învăluie somnul, sînt îngrijorat. Unde-i cucuvaia care zboară împrejurul sufletului meu, de o viață, în fiecare noapte de veghe? Ai călătorit.

Dacă te-ai fi văzut omul de aproape, cum te-am văzut eu de două ori, el te-ai fi iubit ca pe o floare de dalie cenușie, căzută veștedă din tulpină. Te-am găsit, odată, moartă pe un altar dintr-un schit al lui vodă Tepeș. Adormiseși de curînd pe lespede unde se săvîrșeau odinioară slujbele liturgiei. Am suflat în fulgii tăi și ți-am trimis duh peste pleoape, dar nu te-ai mai putut deștepta. « Sărmana cucuvaică, a murit și ea! » te prohodea Fevronia monahia, care m-a însoțit. Altă dată, apucată de răul de sus, ai amețit în crepuscul și, șovăind prin văzduhul de aproape, mi-ai dat un ocol aplecat și mi-ai căzut în mîinile întinse să te aștepte. Te-am păstrat ca pe un mort al nostru, culcată pe masa vișinului prin care trecuseși.

Tu vorbești, poate, că în casa ceea albă, de peste drum de alte turlle, cu două sfîrcuri de țigla, stau prietenii neamului tău de fluturi cu pene. Căci în toată noaptea, pe birnele din dreptul luceafărului înflorit, gîndesc maicile cu comanul lat, la rînd, și se uită în cer, și se uită peste pămînt.

OMUL DE AUR

Doi bărbați și o fată urcă din șes, din lăptărnă, poala muntelui către satul de sub păduri. Ei calcă la fel, aplecați pe linia coastei piezișe, ca niște soldați mari, și duc, răzimate pe umere și în podul palmei, ca niște arme grele, coasele cu baioneta întoarsă. Cine nu ar cunoaște unealta de retezat, de-a-n picioarele, finul și otava, și nu ar înțelege ora de aur care se retrage în apus, pe măsură ce se ridică, din răsărit, ora de argint, ar putea bănuși că muncitorii finului cosit purced către lună. Oglindirea albă s-a și prins, de dincolo de codrii negri, în penele coaselor, zgâriind cerul cu vârful de oțel.

Se pregătește taina odihnei, cu vacile, cu fumul din hornuri, lăptos, cu ceața de mai multe Tării, încheată printre depărtări și munți succesivi pe muchi și cotoare. Lătratul câinilor, biruit de liniști, se îndulcește ca o toacă de vecernii. Mugetul e sufletesc, și clopotul cailor, trași cu clăile în șură, bate-n catifea. Fără vânt, marginea cu porumburi a câmpiei e frământată, în foile lungi și curgătoare ondulate, de un sen-timent.

«Pace vouă!» rostește necuvântata tăcere din amurg și, din munți, răsar șapte biserici, cu singura turlă a fiecăreia din ele ascuțită ca un creion cu vârful lung, — pe când păsărimii i s-a făcut noapte și somn de timpuriu.

Fetelor și copiilor, împeștrăți în livadă, și care caută, fiecare pentru sine, norocul în trifoiurile cu patru foi, li s-a strecurat umbra pe sub pantofi și au rămas în mână cu întuneric. Ei se ridică în negura risipită din pământ și se caută unii pe alții, ca să nu-i apuce arșița de sticlă a lunii pe câmpiile rămase singure cu ea, — și, fără voce, au început să cînte, și, fără voce, cîntul lor încet e o rugăciune. Oamenii întâlniți în drumul către sat își zic: « Bună seara », dar parc-ar voi să spuie mai mult; căci luna, și noaptea, și tăcerea, și oboseala le dau o fizionomie biblică și ascund în ei înțelesuri întortochiate și temeri încrucișate.

La noapte, târziu, cînd vor adormi toate satele din munte și pădure, cînd se va opri munca oamenilor de tot, se vor pogori din creștetele piscurilor celor mai apropiate de stele, cu poteci care răspund în vecie, în cărucioare mici, trase de asini albi, cu registre și arhive, apostolii, bătrînii și profeții ambelor Testamente, ca să cumpănească faptele din timpul zilei, să le judece și să le tîlmăcească, pentru cel mai mare folos al dregătorilor și al celor păcătoși. Toate aceste socoteli făcîndu-se vara și toamna, cînd nu plouă, nici nu ninge în călimări, viața nopților este, de la facerea lumii pînă azi, păstrată pentru stihiele de sus.

Noaptea trecută a fost zvon de glasuri în bătaura noastră, unchieșii Domnului neputînd să judece la fel veghea unui cîntăreț, găsit cu lampa aprinsă. Acesta își scrie noaptea, cu urechea la cele negrăite, stihurile cîntate în auzul tăcerii. Profeții pămînturilor înflorite au hotărît că el se roagă, pe cînd proorocii tărîmurilor sterpe au socotit că blestămă; și s-au uitat și unii și alții, cu nasurile turtite pe geamul lui, ca să-și facă părerea cea mai adevărată, văzîndu-l cu ochii lor, — și tot nu s-au înțeles. El sta răzimat în cot, așteptînd, ca un nerod, să-i ia cineva, nezărit,

mîna, și să scrie cu mîna lui, — și scria o bucată de vreme, și se oprea, și iar aștepta, părănd că vorbește cuiva și că aude vocea aceluia numai el. Și proorocii s-au gîlcevit în mai multe limbi la fereastră, ca niște cărturari pămînteni, cu știința și închipuirea silite să se usuce ca mărarul și leușteanul, în grădina lor împrejmuită cu piatră și ghimpi, pînă ce s-a putut apropia de perdeaua cîntărețului un evanghelist, obișnuit să scrie cu vorbe șoptite.

— Uitați-vă mai bine, zise Ion, Luca, Marcu sau Matei. Pe trunchiul de la sobă stă cineva cu obrazul de aur, cu ochii de zmarald și ametist, și mîna lui, așezată pe un genunchi, pare străpunsă și însîngerată. L-ați văzut?

Într-adevăr, cîntărețul asculta, la piciorul muntelui, în cătuna și în bordeiul lui, pe Omul de Aur, în vreme ce adormeau și licuricii. În noaptea aceea el venise singur din bolta bolților, înaintea profeților lui. . .

DOMNIȚA PULHERIA

Cărturarii sînt aleși de Dumnezeu ca să mîngîie oamenii cu graiuri noi și cu povestiri frumoase și ca să le facă viața mai lină și mulțumirile mai adînci.

Pe vremea cînd nu era tipar, cînd nu era hîrtie, ca mai tîrziu, cînd nu erau cărți, nici cărturarii nu se prea pricepeau să scrie și nici nu aveau așezare. Pribegeau, ca și cîntecele lor fără cuiburi, din loc în loc, străbăteau țările, cu scripca subsuoară, și, pretutindeni unde se opreau, își tînguiau povestirile, în tăcerea poporului adunat la desfătare și dăruit cu minunea sfîntului auz.

Îndată ce cîntărețul își urca pe strunele viđrii arcușul, se isca în oameni nevoia neînțeleasă de a frămînta pămîntul și de a se arunca spre cer, ca și cum li s-ar fi deșteptat aripi năpîrlite la călcîie: ei se prindeau de mîini și de mijlîc, părechi, și jucau.

Însă povestirea era pentru ascultare și numai pentru zbuciumul de sine. Povestirile spun și înfloresc lucruri împlinite, și oamenii au fost întotdeauna lacomi să le știe și să învețe din cele petrecute cîte ceva; mai ales că firea și avîntul cuvintelor și împletitura de cîneapă aspră a durerii capătă, trecută prin graiuri calde, o moliciune de mătase și o pojghie de lumină. Cînd graiul putea să le zdruncine sufletul cu o povestire, oamenii se bucurau mirați și ziceau că într-adevăr

pribeagul cîntăreț fusese trimis de către Cel de/Sus.

Părerile ascultătorilor sînt adevărate. Și cînd scrie și cînd grăiește, din cîntec sau din cuvinte, povestitorul se deosibește de alți povestitori, cu zicerile lui de-a înfățișa priceperii viața deosebit. Dogoarea și arșița inimii înflăcărate, nu sînt în stăpînirea voinții. De aceea oamenii zic că harul este o taină, și ei mai știu că tot harul de la Dumnezeu porcede, pentru că omul nu poate face har.

Un povestitor din acele vremuri, de care vorbim, era foarte trist în povestirile lui, și furtunos și jalnic în toate cîntecele de dragoste simțită. O umbră se lăsa peste el și-l învăluia, pe dată ce povestea, iar dacă începea să cînte, se înnopta ca de ploaie. În vreme ce cînta, lucrurile se deslîneau ca hore bota rărită, veștejite în lanuri întinse, ca niște grădini clocotite de pîclă. Totul se vedea urzit pe dedesubt din scrumuri, închegat din cioburi și din cenușă. Totul se risipea, ca la trecerea unui fier de călcat încins, purtat, pe verdeața șesului nouă, de mîna uscată a relelor ursitoare. Și cîntărețul și auzitorii lui se posomorau: printre cuvintele aruncate în povestirea lui se surpau prăpăstii cu gemete și jăluiri.

Cîntărețul Iosif stîngea fericirea în toți flăcăii și mîhnea duminicile fecioarelor, care totuși îl chemau necurmat la horă, să le cînte, simțind o trebuință de glasuri de pustietate.

Iosif cîntărețul nu era într-adevăr amar. Firea lui era mîhnită din naștere și el cînta ca să jerească, și fără pricină hotărîtă.

« De ce-oi fi fiind eu atît de amărît? » s-a întrebă odată Iosif, în pădure, răzimat în vioră și ascultînd glasul codrului de fluier și vaiere line. « De ce sînt eu numai în durere și îngrijorare, iar copacii și cerul, și lumina, și găteliile mari ale lumii sînt atît de fermecate? »

Și cum sta el și se iscodea, parcă ostenit și de scripcă, cu genunchii la bărbie, cuprinși de brațe, i se păru că apucă o șoaptă printre mestecării albi, din plocatul frunzelor, unele peste altele așternute.

Deschise ochii. Credea că visează. În fața lui, venea spre el un convoi ciudat. O domniță mică, înaltă de o șchioapă, se uita în sus și zâmbea cu frăgezime. Purta rochie lungă, de spume de argint, cu poalele lăsate lungi parcă ntr'adins, ca să o silească a pași încet. Se opri. Își pierduse una din cizmele de aur, cu care o încălțau, acum îngenunchiați și zoriți, zece cărăbuși negricioși, ajutați de zece viespi ca sulfina. În fața domniței, pe măsură ce făcea un pas, cinzeci de meșteri păianjeni, împărăchiați cu cinzeci de fluturi, urzeau covorul împărătesc al păianjenului alb, încrucișat cu boiangicul stacojiu. O mie de greieri, aplecați pe cimpoaie, însoțeau în rinduri alaiul, iar furnicile negre, înaintea țesătorilor, netezeau drum, acoperindu-l cu pături moi, de pământ cernut. O mie de cobze, purtate de țințari în mântii lungi și străvezii ca zmaraldul, țineau isonul cimpoierilor duioși. În clipa în care s'a zvonit că iese domnița, toată pădurea s'a pornit să cînte dimpreună cu toate vietățile și frunzele ei, ca o sută de mînăstiri adunate laolaltă: cu clopoțele dezlănțuite și cu coruri de maici mici, în noaptea Învierii.

Iosif cîntărețul își zise:

«Pînă acum nu am înțeles ce slujbă fac atîtea jigării și gîze. Ele îngrijesc de făptura domniței...». Dar nu îndrăzni să glăsuiască, să întrebe, sau să se miște, de teamă să nu facă greșală.

Domnița veni pînă'n dreptul ciubotelor lui.

— Întinde mîna și ia-mă de jos încet și așează-mă în palma ta noduroasă, la rugat, cu vocea ei de lăcustă, domnița; căci am să-ți vorbesc ceva la ureche.

Atunci, două bufnițe mari, în veștminte de catifele, s'au repezit, de sus, pe umerii lui Iosif, de priveghe. Dacă ar fi fost să-i pricinuiască vreun rău domniței, cele două pasări, — Funinginea și Bezna, — i-ar fi scos ochii amîndoi, ca niște nasturi, și după ele ar fi căzut peste făptașul de rele vîrtejul hultanilor albi, care, de cîte ori își părăsește domnița tainicul palat, din stîncile pădurii, o însoțesc, pe fundul zării, pretutindeni.

Pe margini, veneau scroafele mistreților, cîruri, fiecare din ele cu cîte douăzeci și patru de purcei sălbateci vărgați, și cu țîtele pline de lapte. Își făceau loc prin ramuri, cu coarnele, cerbii urmați de ciutele sfioase, cu priviri de micșunele, pe care vitejia țăntoșă o oamenilor cu pușcă, neștiutori de rostul lor în lume, le vînează, ca să le mănînce frumusețea.

Abia întinse palma Iosif, vrăjit de cele ce i fuseseră poruncite, că păianjenii și gîndacii de mătase i-o și îmbrăcară cu pufuri. Și cînd șezu pe podul palmii lui, domnița i se destăinui:

— Cu toate că străbați pădurile mele din copilărie, tu nu ai auzit de mine niciodată, zise păpușa. Eu sînt domnița Pulheria, aceea care face frumoase lucrurile urîte. Am venit să te întreb și eu: de ce tot suferi și de ce tot plîngi?... Nici tu nu știi, bietule Iosife! Uite, ți-am adus o vîpaie de oglindă. E oglinda descîntată a bătrînilor cîntăreți și a sfinților apostoli. Unii o pierd, și oglinda rămîne pierdută. Alții o găsesc, și aceluia le-o dau. Te poți vedea întrînsa întreg, dar mai poți vedea și prin oglindă, ca prin cleștar. Pune-o la ochi și nu te mîndri de ce ai văzut...

Iosif văzu și nu putu să spuie nimic în aiureala ochilor lui, iluminați de beție cerească. Fața i s'a înseninat, copilărită. În suflet i se desluși înțîia oară șoptirea fîntîinii săritoare a bucuriei.

« Vezi? și a zis. Eu cercetam pînă acum înlăun-
trul lucrurilor, și mintea nu mi-a dat nici un răs-
puns. Acum văd lucrurile pe dinafară, așa cum
sînt. »

Și Iosif găsi o rostire nouă în graiul viorii lui.
Puse oglinda rece în sîn și porni către sat. Era
în ziua Paștilor, și sătenii, în straie albe, aflaseră
minunea și-l așteptau, ghicindu-l după sunetul
viorii ce se apropia de biserica Sfintei Fecioare.

— De aci înaintea, Iosife, ai să ne iubești și
ai să ne dezmierzi, a strigat la el, din ușa cîr-
ciumii, văcarul. Șezi colea și cîntă...

OMUL SUNĂTOR

El se născuse cu o înfirmitate ciudată și cu un
har nemaicunoscut. Trupul, sau poate sufletul,
îi suna. Fie că plasma lui avea proprietăți analoge
cu acumulatorii, care absorb și păstrează electri-
citatea, fabricînd la rîndul lor energie și lumină;
fie, vreau să zic, că înmagazina sunetele, incon-
știent, în carne, sau fie că torentul sîngelui se
însoțea de la sine de muzica valurilor marine, —
omul suna ca un clopoțel, ca o vioară, ca o țiteră
și ca toate uneltele de cîntat.

Se poate că starea lui vibrătoare venea numai
de la suflet, ca o reminiscență cu cauzele pier-
dute, asemănat în această privință cu scoicile
trandafirii de porțelan sălbatec, care, fără limbă
și fără o cireasă de fier înlăuntru, cîntă necor-
tenit în vitrinele muzeelor de științe naturale,
bolnăve de nostalgia mugetului de ocean.

Ca un ceasornic, vibrează orice ființă de carne,
iar șopîrlele aud un zumzet chiar în interiorul
plantelor, pe care noi oamenii nu-l putem desluși:
inima bate și aleargă, vîna zvîcnește. Omul sunător
suferea și se bucura cu totul de alte însușiri,
de strune și de metal, care nu puteau ședea laolaltă
cu prea cunoscutele, deși neînchipuitele pulsații
biologice ale amforei cordului, ploscă vie, spîn-
zurată pe întuneric, și lacăt al tainelor asociate.

Ca și cum ar fi fost montat din organe de nichel
și tablă presată, prevăzut cu șaibe, șplinturi, nituri

și piulițe, încheiate în angrenaje conice, cilindrice și circulare, pasul lui suna uneori ca o cizmă de fier, umbra lui trecea prin lună ca o broboadă de zale, cu zgomote de belciuge și chei, zdruncinat în automatica lui organizație de măruntaie mecanice, ca o uzină în momentul pornirii, la orele de ceață ale dimineții industriale.

Cînd își ridica mustața cu peria, în fața oglinzii, mustața lui fluiera ca stalactitele de cristal atinse, din jurul abajurelor de lampă. Dacă se netezea cu șervetul rece, sportiv, la sculare, carnea lui se impresiona ca sticla plouată cu grișul de gheață al iernii. Umbla ca un lanț fără sfîrșit și nevăzut, de care se ținea tîrîș ghiuleaua planetei.

De copil, urechea i-a fost fermecată de clopoștelul argintiu care îl însoțea pretutindeni și care și în odihnă își puncta clinchetul ritmic. Clopoștelul se scobora pe o scară infinită, precedea ca din Tărie și, săritură cu săritură, din treaptă în treaptă, străbătea văzduhul, găurea pămîntul, însoțea apele, ieșea la capătul lumii și se întorcea înapoi, de-îndaratele, desfăcut ca burduful în zigzaguri al unei harmonici, strînsă ca o carte și întinsă într-o galerie de haos.

El și-a căutat clopoștelul în îmbrăcăminte și în rufărie, în buzunare și în mîncaci; îl simțea în sîn, și clopoștelul scobora în cingătoare; căuta să-l prindă la coapse, și aluneca în ciorapi; scotea ciorapul, și sunetul cădea în pantofi; răsturna pantoful, și clopoștelul se ascundea în batistă. L-a urmărit să-l prindă împrejurul pernelor, printre dantele și prin cusăturile păturii mătăsoase, în pat. Clopoștelul fugea ca o corcodușă și se făcea nevăzut ca o boabă de mercur, pierdută printre tigheluri. Și era din nou în fulgii perinii, la urechea omului ațipit, roșie și cărnoasă ca măceșa, între zulufii arămii de rugină. Omul sunător fusese un copil candid, și ochii lui de sîdef aștep-

taseră zece ani ca să surprindă înfățișarea clopoștelului neodihnit.

Mai tîrziu, tocmai tîrziu, și din ce în ce mai mult, sunetul s-a sporit amplificat. În camera de odihnă rătăcea toată noaptea fantoma sonoră, cu pieptul constelat de zurgălăi, ca de niște candelii șoptitoare. Un sunet amănunțit de bijuterii numărate, strînse, puse în sac și iarăș deșertate și numărate din nou, se petrecea pînă la revărsatul zilei. Omul se obișnuise cu această conlocuire și, din cînd în cînd, își apostrofă cu bunătate fantoma:

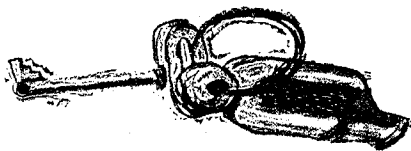
— Lasă-mă să dorm. N-ai mai isprăvit, bunică?

Îi plăcea să-și închipuie că bunica lui mai trăiește și că, în toiul nopții, trezită de mîhniri și de păreri de rău, își mîngîia podoabele, de aur și platină, cu care strălucise în tinerețe. Zgomotul se subția pînă la fuior și se diviza pînă la pulberi, rămînînd întotdeauna din zgomotul precedent un zgomot mai moale, umbră de umbră, rămășițe de resturi, scamă de scame.

Pe scara din copilărie a clopoștelului sferic, se scobora, la maturitate, un ban de aur, în echilibru pe muchie, animat de o propulsie străină, dar stăpînit și de o mișcare de sine. În marginea unei trepte, aurul se putea opri o secundă, înaintea de a-și da drumul pe treapta următoare. Se întorcea ca pe ax, creștea ca un cerc, părea că se gîndește, și se pogora la vale, sfărîmat în mii de inele, în goană accelerată, ca o cloșcă sculată brusc, de subt penele căreia izbucnesc, descoperiți, puii galbeni și aleargă. Și, ajuns în prăpastia scării, învîrtită ca un burghiu în fundul unui puț, aurul cădea în pușculița citernei, cu un ecou hohotitor de tezaure și catacombe.

Omul îmbătrînea fără să-și poată modera orchestra, în care acum cîntau sute de cimpoaie și contrabasuri, mii de pianine, drînguri și flaute mici, privighetori de abanos, cînteze de alamă,

orgi și pițigoi de coarde. Începuseră să cînte de jurîmprejurul lui și lucrurile care nu au vibrat niciodată, însușite ca să-l bucure și să-l mîngîie: lutul și bușteanul. Pietrele dure, și colțuroase și nesimțitoare, se mișcau pe o parte, se deschideau ca niște ouă și ca niște cutii cu balamale și capac, și din fiecare piatră se iveau fie o pasăre, fie un șarpe alb, fie un pitic, fie o domniță, care cîntau și se întorceau în piatră, întovărășiți de țîțari galbeni și de fluturi brumării.

URIAȘII

La început erau uriașii, pasările, dobitoacele, pădurile și oamenii. Nici o ființă nu era mărunță, căci Dumnezeu voia să arate puterea lui, dar și să vadă bine făpturile de pe pămînt, cînd se uită din ceruri la ele. Șerpilor, rîmele, șopîrlele nu se ascundeau, căci nici n-aveau de ce să se ascundă, nici loc destul de mic pentru pitire. Șarpele era cît Dunărea de lung.

Animalele toate mîncău iarbă, iarba creștea tot anul, nu era iarnă, și omul se hrănea cu poame. De ce s-ar fi ascuns unele de altele, dacă nu era nici o primejdie? Gustul că se mănîncă făpturile între ele a venit mai tîrziu, cînd firea s-a răzvrătit și s-a stricat, și a rămas stricăta.

Dar de prea mult bine și oamenii și dobitoacele s-au săturat și, neavînd ce face, decît să mănînce și să doarmă, s-au supărat că sînt supuse lui Dumnezeu și au voit să ia locul lui.

Întîi, omul, neputîndu-se lupta cu el, a început a prigoni animalele, ca să și le supui, pînă va veni și rîndul lui Dumnezeu.

Dacă șarpele era cît un rîu, dacă vulturul era cît o jumătate de cer, omul era cît cele mai înalte turnuri de azi. Avea, după măsurătoarea noastră, 580 de coți pînă la cap, capul de 60 de coți, brațele și picioarele de 100 și 180 coți, și spinarea îi era lată de două ori cît temeliala unei biserici. Un om ca noi nu s-ar fi putut urca pe un om de atunci,

nici cînd sta culcat, decît cu scări înădite și răzimate de colțul umărului aceluia. Numai copiii oamenilor de pe vremuri erau cît Curtea de Argeș la născare, și creșteau iute și nu mai mureau. Că nici moartea nu fusese încă.

A fost și înmulțirea uriașilor o pricină de trufie, văzîndu-se mulți și venindu-le rușine să fie supuși de un singur Dumnezeu, de care trebuiau să se și roage cînd le venea o poftă de ceva. « Ce să ne mai rugăm de el? Începeau ei a murmura. Luăm noi singuri ce și cît ne trebuiește. » Dar nu puteau, lipsindu-le chibzuința, lucru care și mai virtos îi îndîrjea.

Dumnezeu auzea toate, dar îi lăsa să vadă ce fac.

Dumnezeu le da, pe lîngă hrană, îmbrăcăminte, după ce le dăduse bunul cel mai mare, pe care un gheomotoc de pămînt, cum fusese omul întîi și întîi, putea să-l capete: viața. Îmbrăcămîntea omului era mai frumoasă ca răsăritul și ca apusul și ca mantaua de zale a lunii, și făcea parte din pielea lui, ca arama, ca aurul și argintul. Creștea și se înnoia singură, de două ori pe an, ca să fie totdeauna proaspătă, parcă scoasă nouă din dulap. Și omul nici nu se ostenea să spele, atît era de fericit. Vîntul, care a rămas și pînă în ziua de azi, dar cu alte însărcinări, trecea peste vestmintele lui ca un burete înmuiat în metale și răcoare și-l șlefuia dormind, făcîndu-l ca oglinda. Și nu era nici praf, nici noroi, că și pămîntul era curat și lucea ca sticla, ca să nu păteze pe om și dobitoace, învestmîntate și ele ca florile bogate și bine mirositoare. Deschideau aripile să zboare și îmbălsămau văzduhul cu miresme frumoase.

După răzvrătire, Dumnezeu i-a dat omului țînțări, muște, purici și păduchi, și a pus în limba lor otravă, ca să-l muște cînd le va supăra, și ghimpi, ca să-l înțepe și cu spatele. A dat vitelor

coarne, ca să-l împungă (el a născocit blestematul cuțit), și măsele, ca să-l apuce și zdrobească.

Oamenii s-au învoit să se pregătească a năvăli în cer, bătîndu-l cînta timp cu gogoloaie, spărgînd soarele și luna, ca niște geamuri, și, prin găurile făcute în Tărie, să poată cotropi. Dumnezeu îi lăsa și se uita la ei din depărtările lui. Ei adunară zeci de ani, poate că sute de ani, strînși laolaltă, bolovanii risipiți pe toată fața pămîntului. Pe mai multe fețe ale lumii ei clădiră astfel, cu încetul, movili și măguri de firimituri de lut, de pe marginea apelor, frămîntate, stoarse și făcute boț. Cînd te gîndești că o palmă de uriaș era lată cît un sat întreg, e lesne de închipuit cît mușuroi lua o dată și ce gol făcea în albia unui rîu, scormonindu-l cu pietre și nisip.

Într-o zi, șirurile de bolovani clădiți pe lungimi de pustietăți nemăsurate, pînă la cer, fuseră, după socoteala uriașilor, gata. Ei se adunară să înceapă bătaia cerului cu lespezi și se împărțiră pe vîrfurile cele mai înalte. Cei de jos, așezați pe rînduri, porneau bolovanii din poale, aruncați din mîini în mîini, pînă sus, unde cei mai vioi dădeau de-a zvrîlita, carencotro, ca să nimerească din mai multe părți. Bolțile trebuiau dogite. Ca să știți ce erau măgurile mari și înalte, trebuie să vă spui cît acopereau ele pămînt și cît erau de late: cale de zece zile, umblată cu armăsarul pe fugă, puteau să o străbată, dacă ar fi fost loc prin grosimea lor. Iar lungimile le erau cît o cale de douăsprezece luni trecută cu cîte doisprezece telegari; că începeau unele nu știu de unde și luau sfîrșit la Marea de peste Mări.

După ce fuseră astfel adunați în cete uriașii, începu dezamăgirea, la care nu s-au gîndit. Cu cît se apropiau de cer, cu atît cerurile se depărtau mai mult, încît, de le-ai fi luat la ochi de jos, totuna era, — bolovanii împrăștiați nu ajungeau nicăieri.

Au bătut în gol o săptămână întreagă și n-au nimerit mai departe, după statul nostru, decît găleata cu apă pe care o aruncăm după cîinii la gîlceavă. Nu se cunoștea nimic. Așîțați de ne-izbîndă, uriașii se sfădeau între ei, că n-au văzut, ca niște proști, destul de bine, și, înțîia oară de cînd îi făcuse Cel de Sus, ei se lovira unii pe alții cu bolovanii cît niște morminte, se apucară cu unghiile de gîtlejuri, se îmbucară și se rupseră de ceafă, sfîșiați de pîntece cu dinții.

Dumnezeu putea să rîdă, dar nu a rîs. Putea să-i mustreze, și nu i-a mustrat. Putea să le vorbească uriașilor, din cerdurile împărăției lui, dar nu a binevoit. Ar fi cerut uriașii iertare, dar nu orice faptă poate fi iertată, — și odată iertată, tot rămînea dușmănie.

Dumnezeu dete poruncă măgurilor și cetăților, ridicate împotriva lui, să se împietrească, și s-au împietrit: munții de azi. Și mai porunci mărilor și tuturor apelor să se umfle și să dea pe dinafară. Ele zile întregi se revărsară, izvorîte neîntrerupt. Din uriașii înghițiți de vîltori rămașera numai cîțiva, într-un ostrov neînvelit de ape. Și după retragerea valurilor în albiu, o pătură moale de nămol gras acoperise pămîntul, așternută peste toate vietățile de pînă atunci, în mormîntate adînc.

Dumnezeu dete poruncă, numaidecît, ca tot ce rămăsese viu să se chircească, — încît uriașii s-au făcut mici de doi coți, ca noi, și toate pasările și vietățile scăzură la micșorimea puiului ieșit atunci din găoace, ba poate chiar mai mici.

— N-au voit să fie fericiți în lene și îmbelșugare. De azi încolo pomii nu vor mai rodi fără muncă, și iarba va crește unde va voi ea. Am văzut, mai zise Domnul, că oamenii, cînd nu mai au ce face, se răzvrătesc. Le-am trimis țîntari și muște ca să nu le mai lase tihnă, siliți să se scarpine, și să fugă de oriunde ar fi căutat să se ascundă.

Cînd s-ar simți mai obosit omul și s-ar crede mai îndreptățit să se odihnească într-un loc de pace, atunci să vie ploșnița nevăzută și să-l ciupească.

De atunci încoace tipicul uriaș a fost înlocuit cu tipicul mic, din zilele de totdeauna, care nu dă voie omului să crească peste o măsură, nici să trăiască tînăr și voinic cît ține timpul. I-a fost omului măsurată și viața și i s-au trimis tot felul de boli, ca să aibă de lucru mereu și să nu stea. Tot de atunci au început oamenii să moară.

Și Dumnezeu nu s-a mai uitat niciodată, de atunci, la ei, căci nici nu-i mai zărește de piper, niciți ce sînt. I-a lăsat în luptă cu pămîntul, cu vremea, cu iarna, — pe care a făcut-o tot atunci, — cu ărșița și zăpușeala, după ger cumplit. I-a dezbrăcat și l-a lăsat gol, silindul să-și facă singur straietele, dacă veștmîntul nemuncit fusese rău.

Și omul se luptă tot timpul cu ceva, cu ceva mărunț, de seama lui, și își petrece traiul fără nici o mulțumire deplină.

NĂVODUL DRAGOSTEI

În pustietatea șesului de nisip, trăia un pescar tânăr, care lucrase zece ani la un năvod. Îi făgăduise fetei, pe care o iubea, dintr-un bordei, să-i puie inelul căsniciei în degetul al doilea, de lângă degetul mic, în ziua când va fi năvodul isprăvit și când va fi fost prins, în mare, peștele de aur, cel cu neputință de vînat în bărci.

Acest pește uriaș se apropia de țarmuri. Fusese văzut din vremile lui Homer, răzvrătind valurile, spintecate, la răsăritul soarelui, cu pieptul. Pescarii pustietății povesteau că el făcuse parte din herghelia de moruni a Împăratului Negru, și că scăpase din grădinile din mare ale împărăției puțin timp înaintea lui Hristos.

Năvodul fusese urzit, nod cu nod, ochi cu ochi, de singurele mîini ale Pescarului îndrăzneț, ajutat de o suveică de os lustruit, și rețeaua lui acoperea un județ întreg de pustietate. Întins între răsărit și apus și între miazănoapte și miazăzi, părea un vînt în odihnă, culcat pe nisipuri. Ca să-l măsoare între margini, era nevoie să mergi cîteva zile pe genunchi, străbătînd cîte un nod și scurtînd cîte o sfoară.

La ziua hotărîtă, în ajun de Paște, pescarii din lungul țărmurilor mării trebuiau să apuce de năvod și să-l scufunde în talaze, printre luntri. Se petrecu însă ceva nemaipetrecut: marea fugi din margini, lăsîndu-și măcșile scorburoase goale

și tîrînd cu ea, dedesubtul zărilor, avuțiile vii din adîncuri. Pescarii, blestemînd Pescarul, mutară colibele și bărcile într-altă țară și, odată cu ei, porni pe spinări și coliba fetei îndrăgostite, ai căreia ochi nu se mai puteau dezlipi de frumusețea năvodului zadarnic. Dumnezeu se împotrivi voinței răbdătoare a feciorului îndrăgostit și pedepsi nesocotința gîndului de a prinde marea cu un păinjen.

Zile multe și timpuri multe, Pescarul fu zbuciumat de altă neodihnă, umblînd pe fundul mării uscate, pardosită cu sidefuri și fildeşuri trandafirii, de scoici. Pentru că se născuse cu patima ispravilor grele, pescuitul scrumbiilor și al peștilor de blid, care îmbogățeau pe negustorii de crîmpeie, de frînturi și de fărîme, nu-l ispăsea. Și acum, dîndu-și seama că a căpătat, zestre neașteptată, învierșunarea Celui de Sus, care, nebiruit, l-a ales pe el dușman dintre oameni, fără să se mîndrească, ci smerit, însă iarăși hotărît, porni la o ispravă nouă.

«Voi ridica o clopotniță din nisipuri către ceruri, ca să străpung văzduhul turtit al șesului pustiu și să rămîie străpuns. Și de-acolo, de sus, voi căuta dragostea mea, care și-a purtat colibă departe, dincolo de întîia zare mută și oarbă.»

La clopotnița lui, Pescarul a muncit tot zece ani de zile, fără scule și fără ajutoare, dezgropînd stîncile cu unghiile și mișcîndu-le din loc și întorcîndu-le cu umerii și cu opintirea, pînă ce le-a învățat să umble singure, și singure să se așeze la locul socotit, poruncite de gîndurile lui. Străduințele și rănile dobîndite i-au frămîntat carnea din nou, făcîndu-i o de aramă, iar însuflețirea lui a dat viață leșpezilor, bolovanilor și nisipului, care i se supuneau ca niște cîini și ca niște furnici. Pescarul descoperise înțelegerea cu pămîntul și graiul nesimțit cu auzul al tăcerilor și al uitării.

Se auzea către mare că vînătorul de unde, care se lăsase de pescuit, încearcă o cutezare nouă, și luntrașii, îndăcinați cu gîngăniile mici ale undiței, au rîs în bordeiele lor crăcănate și pline de fum de pește fript. Ei erau înțelepți pentru că stăruiau într-o muncă veche, făcută de veacuri la fel. Cînd se ivi temelia, ei se apropiiau duminica de singuratecul ziditor, neînțelegînd ce sîrșește, dar pricepînd că începutul pornise. Din duminică în duminică, turnul creștea încet, de cîte-o palmă. Mai tîrziu, pescarii se adunau în fiecare seară, de departe, ca să-l zărească sporînd cu o palmă pe zi.

Adîncit în zidirea lui, ziditorul nu văzuse că se ivise în pustietate pizma și că fiecare piatră cît pumnul era însoțită, în ducerea ei pe muchiile clopotniții, de necazul foștilor tovarăși. După ce perețele pătrat se ridica de un stat de om, ziditorul aducea pe brațe și potrivea la rînd, pînă la un stat de om, treptele de piatră roșie, ca să arate mai tîrziu șacalilor urmăriți de hienă pe scara clopotniții că scara fusese udată cu sînge. « Are să cadă de pe creastă, se gîndeau privitorii. Treapta cu care suie, se gîndeau ei, are să-l răs- toarne. » Dar ziditorul nici nu a căzut de pe crestele mereu înălțate și nici nu s-a răsturnat. Minunea amănuntului s-a săvîrșit zilnic, zilnic așteptată să doboare pe ziditor, și minunea în- treagă a fost gătită într-o sîmbătă, ca munca Domnului, care s-a odihnit în ziua a șaptea.

Ziditorul a căutat din turn împrejurul lumii, și a găsit marginile ei și marea, care fugise, și coliba dragostei, strămutată. Trecuseră zece ani ca zece veacuri și ca o zi. Pescarii se uitau la clopotnița pustietății, de jos, îmbrăcați de duminică, în cămașă albă. Îmbătrîniseră toți, și mulți din foștii flăcăi se apropiiau frînți pe cîrji, posomorîți și amari, privind în sus de-a curmezișul, ca niște găini. Rușinată, se arată și iubita, din nisipuri,

ascunzîndu-și fața, învechită de tristețe, cu palma, și neputînd să-și tăinuiască pîntecul, involburat sub cingătoare, și care îi da înfățișarea, la umblet, a broscoiului de mucegaiuri. Ziditorul tresări.

Dar către seară, pe cînd se ascuțeau cremenile de argint ale stelelor albe, el văzu și năvodul, pe care îl uitase, zburînd, întreg și întins și împo- vîrat de plumbii de pe margini, la ceruri. Și stelele se prinseră de zalele lui.

CÎNTAREA CÎNTĂRILOR

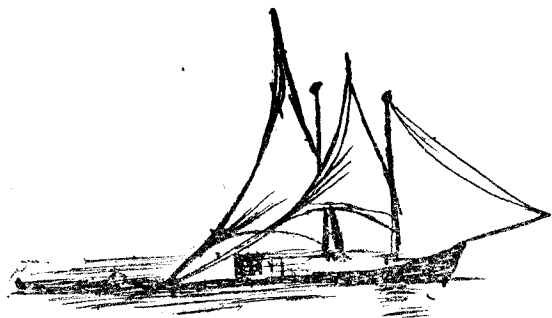
În visul meu fusesem un vîslaș cu pielea cără-
mizie, înnegrită de arșița mării și de vînturi.
Obosit, pe la prînz, de pescuit, mă culcam în
barcă, așternut între forfota mării și furnicarul
luminii, și în visul meu visam încă o dată, îndoit.
Într-un vis mă legănau talazele, și în visul celăl-
talt, — cuprins în visul cel dintîi, ca un clopot mai
mic în vocile unui clopot mai mare, — treceam de
mare și nemărginiri într-alte nemărginiri. În cîn-
tarea liturghiei vine și cîntă din depărtări un glas
de fată, care și întinde trîmbele albe, ca niște poteci
de lună, de-a lungul rîului dintre iarbă: eram un
vîslaș ostenit și eram un cîntec de fată, și visul meu
se întorcea între amîndoi, ca un fum șovăitor.

În luntrea mea cu vîslele părăsite-n voile apei,
am ademenit o fată mai neagră decît mine, al-
căreia alb al ochilor împestrița negreața ei ca
două paftale cu zmalțuri. Am furat-o malurilor
cu un descîntec, și cînd a intrat în barcă, pogo-
rînd din treapta pămîntului în chivotul meu, am
văzut-o înaltă și goală. Ea purta, drept orice
veștmînt, un șir de mărgăritare încolăcit de șapte
ori împrejurul grumazului și jucînd ca șapte șira-
guri largi pe sînii ei cu mărgăritarul negru. La
încheieturile mîinilor purta mărgăritare și, tot
așa, învîrtite de cîteva ori, și la picioare, pe
glezne. Și pe carnea ei, ca tutunul negru, părul,
mat ca iasca, era galben.

— Părinții mei m-au făgăduit, spunea străina,
unui neguțător de miresme din pomi, stăpînul
unei păduri de smochini, de banani și de poame
de foc. L-am văzut luînd cu mîna lui din livadă
portocalele aurii și înfășurîndu-le în foi de hîrtie
de mătase, așezîndu-le încet în cutii și încărcînd
luntricele vîntului cu ele. Vreau să dorm în livada
lui, să mușc rodiile și piersicile și să alung cu
sîmburii șerpilor de zmarald, printre cactus. Are
cămile, elefanți și covoare, de poate înveli cu
ele prundișurile de nisip de la Smirna în jos, pe
toată marea pînă-n Fenicia veche.

— Înnainte de a te închide în cartea groasă
a Scripturilor, ca o floare, te-am prins în luntrea
mea, fecioară, și am îndreptat cîrma către miazăzi,
spre zarea singură și sălbatecă a mării. De-ai
zburat ca ibisul și de-ai înnotat ca peștelesăgeată,
nimic nu te mai poate scăpa din vraja luntrei
mele, care plutește prin vis. . . Ia te uită. . . Visul
meu te-a aiurit ca o beție, ai uitat și pămîntul și
făgăduința și ai venit să mă îmbraci cu mirosurile
tale mai proaspete decît ale lămîiului, să-ți apropii
de ochii mei înflăcărați ochii tăi de zmarald, —
atît de mult, încît să-mi zgîrie pleoapele genele
tale. Mireasa Cîntării Cîntărilor! buzele tale sînt
ca zmeura, șoldul tău e ca o tigvă moale, plină
cu lapte nou de căprioară, omușorul urechii tale
ca o țîță e, de ciută, sudoarea ta miroasă a tămîie,
umezeala gurii tale e ca o rouă caldă, cu gustul
de măceș. Neamul tău îl mărturisește miera cu
care ți-ai lins subsuorile toate. Podoabe, mai pre-
țioase decît inelele și brățelele care ți le-ai îngre-
uia, sînt degetele tale, brațele tale ca niște șerpi
cu cîte cinci capete de opal. Cînd le-ai ngenunchi
pe pieptul meu păros, degetele tale parcă s-ar
ruga. Ți-ai adus carnea fără oase la pipăit, ca o
scrumbie neagră. Sfărîmă-te, furtună, peste noi,
fulgeră, mare, des, și tu, luntre, nu te mai opri! . .

Pe ncetul, visul meu se făcu visul ei, șoldurile ei se făcură șoldurile mele, gura ei se făcu gura mea, — și, încordat, se zmunci și se rupse șiragul mărgăritarelor de la grumaz, risipindu-se în luntre. Luntrea nu s-a mai oprit niciodată în visul meu, lăsînd să cadă dintrînsa în mare, din cînd în cînd, mărgăritare...

BĂTRÎNII DIN INSULĂ

În Insula Trandafirie a Mării de Aur, se ivise, din ceruri sau din pămînturi sau ape, o păreche de tineri sfioși, un băietan negricios, cu sprîncenile îmbinate, și o fată cu cosița ca firul de soare, care umblau goi și se jucau printre ierburi păroase, cu tăria tare.

Insula Trandafirie este locul adevărat, în care s-au născut, — din ceruri, din pămînturi sau ape, — cei dintîi oameni ca noi. Deosebirea dintre ei și tot ce mai fusese era că omul, cu toate că subțire și înalt, adică supus căderii de la sine, s-a sculat deodată, drept, în picioare, și a mers pe punctul cel mai îngust al trupului său, ca o arătare ciudată. Tălpile lui erau satinat, și el însuș s-a numit pre sine Fiul Plopilor, mirat, fără îndoială, de înruderă făturii lui zvelte cu făptura copacilor încremeniți, — sălciile — de-a lungul rîurilor, plopii — în dreptul soarelui, și cedrii — pe margini de rîpi, — ascultînd murmururile din adînc.

A fost în timpurile acelea neînchipuite, urzite cu frumuseți de basm, în care s-au desprins din tipare și s-au lepădat de osînda pămîntului robii rădăcinii, tîrîtori mai nainte ca dovezii și slobozi numai pe măsura vrejului, ramurii și tulpinii. Pasărilor au putut străbate văzduhul, plutind pe aripi, ființele dezlipite din mîl și-au putut alege un drum.

Pe om, de atunci îl poartă o putere deosebită, care lipsește încheieturilor lui numeroase și moi.

Uitați-vă la el, mergînd ca o făclie și întrupînd linia verticală. Zadarnic i-ați răzima de pîrete cadavru: din firea lui plutitoare a pierit, în ceasul morții, cumpănirea. Mortul cade în genunchi, se rostogolește, se surpă; arcurile și-au pierdut tonul nevăzut, ca orgile nemaiatinse de mîna străină.

Jocul primilor oameni, de care povestim, din Insula Trandafirie, se prelungea, cu mari odihne de visare și somn, de-a lungul și latul țării ieșite din talaze, adormind alături de un izvor și trezit în leagăne de trestii și în legănarea pomilor îmbelșugați. Trupul scînteia, trecînd printre plante, de o pată de soare, gonită de o pată de umbră, ca o ramură curgătoare, și în jurul capetelor înflăcărâte licărea cercul unui nimb. Și jocul li se sfîrșea mereu și începea neînterupt și nesățios, încît geamătul și oftatul crepuscular umpleau insula și pădurea, ca un parfum făcut pentru auz. Pe sub smochini, ei s-au înmulțit cu timpul, mușcîndu-și sîinii și înfrigurîndu-și coapsele urzicate fierbinte. Iar sînul cu mura neagră al primei mame a fost văzut hrînind, în lumina fără margini a lumii, cîte cinci, șase prunci deodată, dolofani și naivi ca niște mistreți, născuți peste an. Degetele lor, — scurte, boante și groase, — morfoleau ca într-un aluat darnic de lapte, și nasul cîrn, înfundat în ploști, se înăbușea de guițat și plăcere.

Într-o zi răcoroasă, familia toată scoborînd în luncă, ochiul lui Dumnezeu a numărat patruzeci și doi de copii, din care patru urmăreau convoiul pe buși, zgîriați de zmeură și mîngîiați de pierici pitici. Și ochiul lui Dumnezeu clipi blajin, de un surîs, căci Dumnezeu, care mai tîrziu a vorbit mult și în multe limbi, s-a sfîit atunci să grăiască și s-a ascuns, mulțumit, după munți, ca un tată bun. Și astfel, toți pruncii crescuseră nebotezați, ca niște păgîni adevărați, însă frumoși.

Cum și de unde s-a putut arăta calul înnaștea lor, nu se știe. Adevărul este însă că le-a ieșit întru întîmpinare calul, căruia i se urise pe unde, în vreo peșteră, și că ceata omului a rămas uimită de ființa și de strălucirea lui. Apropiîndu-se, zîmbind și el și mișcîndu-și nărilor a bucurie, copiii i-au dat merinde cu floare. Părinții l-au bătut dulce pe spinarea lucie și neagră.

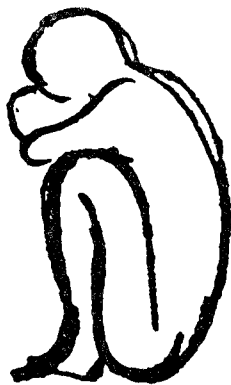
Încălecați și culcați pe spinarea lui șerpuitoare, oamenii Insulei Trandafirii putură merge departe, în inima și pe marginile fermecate ale țării necunoscute. Cu el au suit catapetesmele pînă în piscuri și au scoborît în văile întunecate, de unde ies în priveliște rîurile neodihnite. Au cercetat pădurea maimuțelor, care i-au alungat cu migdale și nuci. Au tăiat de-a curmezișul codrul cu mii de culori, al papagalilor cu voci de păuni și curci. Și au cunoscut peșterile scorburoase, cu fluturi mari, de catifea, cu libelule și străvezii efemere. Au văzut țapii sălbateci, ciutele delicate, elefanții cu coada la cap, și, dintr-o călătorie depărtată, au adus cu ei o vacă de zimbru blajină, cu ugerii grei. Într-alte călătorii au învățat de la vulturi să înjunghie și să fure — și au făcut vulturi dintr-o creangă îndoită, și ciocuri din săgeți. Și atunci au prăsit în preajma bordeielor și cîini cu urechile ciulite. Și viața de noi învățători și de agerimi ale minții a durat pînă ce calul a căzut și a murit...

Ei nu știau, în Insula Trandafirie, că poate calul muri, că se poate face moartea de la sine, că este viață și că este moarte. Moartea calului s-a petrecut în ziua cea mai frumoasă, cînd de dincolo, de peste izvoarele de aur, începuseră să se arate pasări mari albe, în ispita zării, fluturînd în stoluri. Calul s-a culcat ca un om și a rămas nesimțitor.

Întîia oară viața încerca durerea deznădejdiei și întîia oară părinții și copiii au plîns, și în pîlcul

lor numeros li s-a nălucit că sînt singuri și dezmoșteniți. Și pentru că ceata lor își croia drumul pe marginea rîului liniștit, i-a ispitit gîndul să se uite în el mai afund.

Și în oglinda curată a împletitelor ape, ei au zărit patruzeci și patru de bătrîni. . .

PASTEL

Cum s-au întîlnit cărturarul
și omul în grădina cu basme

În fundurile gospodăriei, o casă, depărtată de toate florile și de toți pomii și copacii, părea într-adins împresurată cu o bătătură uscată, fără nici un crîmpei de iarbă, un pămînt văros, o pătură de colb. Unda lacului tremura tocmai devale, și donițele goale făceau o jumătate poștă de drum, și pînă la izvoare se dogeau de arșiță. Către seară apa ajungea, la conac, fierbinte, și trebuia să treacă o noapte peste doage ca să se răcorească. Încolo, în jos, jucau horele, se fugăreau cîinii cu copiii, și cîntau, seara, ca niște cimpoaie, harmonicile din sat. O aureolă de țărîină albă, răscolită de vîntul arzător, învăluia casa cărturarului, închis cu cărți multe și caiete, de un veac.

El aflase de viață citind, și se îndoia de ea. Citise că lumea e plină de flori, și nu a crezut; citise că e frumoasă, că prietenia leagă oamenii unii cu alții, că Adam s-a luat din dragoste cu Eva și că au copii sănătoși, teferi și deștepți, că tovărășia prietenilor și a soților durează cît ține și viața, că despărțirea de dimineață aduce bucuria întoarcerii de la lucru, la scăpat, că oamenii se întăresc unii printr-alții, și nimic nu a crezut. Toate le-a citit în cărți ca într-o oglindă întoarsă și le-a deprins răsturnate și stînd cum stă litera cărților îngropată în hîrtie. Dar și stîlpul, bătut

în pământ cu piatră, ca să ia de la ea putere, putrezește.

Cînd a isprăvit cărțile, cărturarul a scris și el cărți, ducînd gîndul și belșugul lor de spice frumoase și seci, și l-a prins timpul, i-a îngreuiat umerii, i-a povîrnit spinarea, luciul ochilor obosiți a pierit în hîrtia mată, n-au mai avut pîinea și apa din urcioare gust. În toate ale gurii, ca și în cele ale sufletului, se frămîntase un aluat cu tărîțe și paie. Lucrurile trăiau fără culoare, și acrele li se risipiseră pe nesimțite, împrumutate unele cu altele într-o tonalitate de mucegai uscat. Oamenii pe care-i cunoscuse, străbătînd pustietățile lui la întîmplare, i se păreau găunoși, stricați în miezul sufletului ca nucile, cu viermele înlăuntru. Îmbrățișarea era inanimată, și brațele se ridicau să-l cuprindă, țepene din încheieturi, ca la păpușile de cîlți. Surîsul era mincinos, suspinul contrăfăcut și durerea imitată, învățată la teatru. În ce mai putea să creadă?

Îmbătrînit fără vreme, cărturarul s-a îmbolnăvit și era aproape de agonie. Singurătatea și-a simțit-o de-abia atunci. Între cărțile lui, clădite pînă-n tavane, s-a văzut închis ca într-un turn de cetate, cu trei gropi în sus, una peste alta, gropi de cărți rînduite pe muchiile scrise cu aur.

Suferința lui adevărată nu fusese scrisă în nici o carte: fiecare om suferă, într-un fel al lui, de o suferință care n-a mai fost, după cum fiecare arbore se desfrunzește în felul lui. Ar fi strigat un nume de om în clopotnița lui mută, și nu era cine să-l audă. O slugă veche, nemulțumită, îl înjura din cerdac, și cărturarul, auzind, nu mai putea să răspundă. Gemea, și geamătul lui nu era cine să-l cunoască și să îl aline.

Atunci, s-a arătat din lumea toată un om, un om care muncea pămîntul în brazdă. Auzise că zace cărturarul. L-a spus: «Jupîne, mi-ești drag

pentru că acum, înțîia oară, ai început să trăiești: pînă acum ai citit. Sînt mîhnit că vii atît de tîrziu la viață și că trebuie să o descoperi în ceasul cînd era să o pierzi. Îmi plînge inima de tristețea dumitale și vreau să înțelegi că te iubesc din dragoste fără prihană. Am și eu cărți acasă, dar nu am numai cărți și nu citesc numai în ele, — am și bucurie în chiliile mele. Copiii sînt alături de mine, femeia îmi stă la căpătîi și-mi cîntă, am flori, pasări și vite și ne-am înfrățit cu toții. Venii să-ți aduc sănătate: zece cuvinte și oîmbrățișare. Dumneata nu ești bolnăv, ești numai amărît și nu știi, și strivit în cărți ca o frunză de ierbar. N-ai avut prietenie, n-ai avut dragoste, n-ai avut încredere și copilărie în inima dumitale. Scoală-te și vino la noi în livadă, să te primească iezii, caprele și vițelii și să citești în ochii lor alte litere decît cele cu care te-ai obișnuit, și alte învățături.»

Cărturarul s-a însănătoșit numai cu un descîntec. Zilele lui vii începeau prea tîrziu. Căsar fi fost dacă le-ar fi și trăit?

1906
T A

PSALM

E neobișnuit să fi fost mort și să fi înviat.
Cîți morți înviază?

Ai, după înviere, o stare morală de pribeag confuz. Un pas îl faci la noi, și altul în Paradis, și drumurile ți s croite-n sus: Alpii din țara ceea. . .

Simțai că experimentezi pe Lazăr și pe Iisus. Ai murit două sute cincizeci de zile și numai că n-ai fost înmormîntat, zăcut lîngă groapă: puțin să fi fost clintit, și te răsturnai. Mai lipseau cîteva ceasuri, și s-ar fi petrecut și ultimul final, după un final pe care-l trăiseși.

Timpul după înviere, măcar o zi, măcar o săptămînă, e un dar și o viață nouă, care trebuie sorbită încet, ca un tutun tămîios. Nu te mai turbură nimic: ai trecut, — și nimic nu te mai înfricoșează. Ce poate fi mai greu ca moartea? Ei bine! ai și murit. O a doua moarte ar fi ca lectura încă o dată a unei cărți citite: repetiția face materia aproape indiferentă. Mai interesează forma.

Ce dulce ți este raza din fereastră, după agonie și vis, în jîlțul din dreptul luminii albastre, pe care nu ai mai văzut-o un an! Cerul e nou peste pomii: uitaseși o sumedenie de transparențe, și le regăsești, parcă într-o țară străină, întocmită așa ca fiecare amănunt să-ți fie nemaiștiut, într-o armonie deslușită, emoționat ca de o muzică pînă atunci depărtată. Desabia că poți răbda atîtea miracole și feluri de uimiri.

Fericirea fusese o vorbă caricaturală, parcă născocită de niște naivi: acum e adevărată și continuă. O altă fericire o întrerupe. Plutire diafană, zarea trece prin aripa întinsă. Îți pare rău că întâia viață era să se piardă în deșert, dacă nu mureai și nu te întorceai într-însa.

Suferințele din trecut ți se par minime și groșești. Cum te-ai putut supăra că trăiai? Uite viața: adorație, speranță și bucurie. Trăiai într-o icoană roză, zugrăvită impalpabil pe o foaie de ivoriu, din Sfintele Scripturi, pusă zăloagă la Facerea Lumii. Ce te-ai putut opri de la extazul permanent de a fi?

Trebuie întâi să fi murit ca să-ți dai secundeii vii înțeles adevărat. Nu mai înviai, nu știai. Trecuseși prin spectacolul delicat și n-ai aflat nimic, ca un sac de frunze uscate, surd. N-ai umblat călare, de frica telegarului și a săriturii lui peste ceruri. N-ai fost în zbor, de teamă că nu te ține văzduhul. Nu te-ai ridicat cu șoimii, sfîndu-te de stele. Ți-ai fost groază și de muntele care duce la luceafăr, și de prăpastia prăvălită în adîncuri. Ce slab ai fost, tu care credeai că duci un înger în tine, — sufletul! Atîtea plămui și parfume călătoreau prin lume, pe care nu le știai!

Cînd nu mai puteai să le strici nici cu judecata tăcută, au venit oameni din tot zodiacul, să vadă: ai murit cu adevărat? Voiau să te mărturisească tîrziu, tăgăda nemaislujind pe nimeni. Începeau să plîngă și cei ce te-au tîlhărit. Dar după ce ai înviat, li s-a părut prea lungă durată și ar fi voit unii să te omoare. Nu se mai poate, după înviere! Ești descîntat. Nu se mai prind nici glonțul, nici cuțitul, nici otrava, nici ocara de tine. Săgețile trec și fug, ca printr-un nor de grindină, sfărîmate. Junghiul se rupe în spinarea ta. Plumbul ți se turtește de frunte. Ți-ai dat

moartea coif, platoșă și zale, și spada ți-ai lăsat-o în mormînt. Tu nu te mai aperi, nici nu ataci. Spui timpului: « așteaptă! », vîntului: « mătură! », ploilor: « spălați! » și fulgerelor: « ardeți! » — și ele te ascultă. Dar nici n-ai să le mai spui, căci ele devastează, iar tu ai înviat crușător și bun.

Împotrivorii se tîrăsc, treptat, către moarte: nui împiedica, — și nu vor învia.

OȘTEAN JURAT

Am chibzuit lucrul ce începe, și, după ce a început, m-am supus lui, ca și cum fusese început de altul, și m-am îndatorat păzirii lui, ca o slugă credincioasă și ca un oștean jurat. Nimic nu mă mai poate abate, și drumul merge drept. Dacă slăbesc, iau puteri din stele și din răsărit, și binecuvîntarea ceasului mă însoțește. Mă țin cineva teafăr, viori și biruitor. Ce mișcăm mine mișcă și în izvoare, ce răsună în mine a răsănat și în munte, ce mă duce pe mine duce și lumea, care-i un farmec în vîrtejurile din gol.

Se uită steaua în fundul haosului forfotit? De ce m-aș uita eu în adîncurile mai mari decît îmi e făptura? M-am uitat și am închis ochii și m-am aruncat ameit înnapoi, lovindu-mă de munte. Călătorul de piscuri se uită în sus, și de pe creștetul de gheață întinde mîna către ciorchinii de luceferi.

Cînd își ridică ochii cîinele în ochii mei, el a văzut ceva în luminile mele, care nu se văd pe sine, și s-a bucurat. În mușchii de piatră ai cîinelui meu, scurt pe picioare țepene și groase, e mai multă putere decît în taur, unghiile lui sînt ca niște belciuge, și coarnele lui sînt împîntate în gingii. Îi deschid fălcile cu sila, ca să-i văd măselele gele ca balamaua porții de cetate, zăvoarele tari.

L-am trimis să cerceteze grădina și mi-a adus, înlănțuit în voința și în stăpînirea lui, un om

voinic, de-a tăvălugul, pînă la picioarele mele. Cînd omul voia să fugă, cîinele îl doboră din spinare; cînd se pitea să se strecoare, cîinele îl răsturna cu laba; a voit să-l străpungă cu cuțitul, și cîinele i-a măcinat pumnul care strîngea plăseaua, troznindu-l ca o cataramă spartă.

Am judecat tilharul în pragul casei, și cîinele aștepta hotărîrea.

— Dute, vezi-ți de drum și vindecă-te, omule, de sînge. Iar tu, credinciosule, lasă-l să se tîrască, cum o putea, pînă la drum.

Cîinele a ascultat. Am stăpînit puterile lui numai cu un cuvînt. O vorbă îl oțărăște, și o vorbă îl îmbată. Talpa lui de fier e de mătase, și trupul lui de plumb se face ca de fum.

Gîndul e vorba care mă îndulcește pe mine, Doamne. Și gîndul meu vine de la tine, pentru cîinele tău sălbatec și blînd. . .

Orice mi s-ar întîmpla, gîndul dezleagă strîns soarea și desface verigile groase ale lanțului meu. Cum să nu cred în izbînda lucrului meu?

Cîntă, suflete; zboară, suflete; licăre, sufletul meu! . .

COMORILE

Stai de vorbă cu tine mai des, omule, fricosule, nebunule!

Tu ai o carte în sân, pe care nu o citești. Tot omul se naște cu cartea lui în sân.

Rupe-o din cămașa ta, unde a prins rădăcină nezmulsă. Nu o lăsa necitită, căci se întunecă lumea și nu mai poți cunoaște slova. Cauți cartea altuia, și a ta îți rămîne străină. Răsfoiește-o la timp, înainte ca limba ei să treacă și să o uiți.

Pune-o coala pe masă, rupe-i pecetea, dezlipește-i foile tencuite, desfășo. Ți-a fost dată învaluită într-o pînză de plumb. Cartea ta are patru cotoare. Cu băgare de seamă întoarce-o pe latura bună, ca să nu-ți zboare foile cînd le vei despica și ca să-ți rămîie adunate la o cusătură. E Sfînta Scriptură a ta. Fiecare ins are Sfînta lui Scriptură și Apocalipsul lui deosebit.

O poți începe de unde apuci, — de la mijloc, de la sfert, înainte și îndărăt. În cartea pe care ți-o ascunzi de frică, speriat de amenințarea și de blestemele celor ce nu vor să ți-o citești, înțeleșurile sînt toate adevărate și drepte; rupe rîndul sau ia-l de la punct, pretutindeni cade literă mare. E o carte care tot începe și nu mai sfîrșește. Înțeleșurile ei se încovoie și se întorc și, împletite, se urzesc în orice fel laolaltă. Cum de nu ți-ai găsit-o încă și pentru ce fugi de ea?

Omule, nebunule, tu poți trage din fier cu mîna firul nevăzut care-i împînzește Tăria, poți să scoți măduva pietrei, ca un vierme din lemn, ca un melc din găoacea lui învîrtită. Strînge cre-menea, și va ieși picătura ei de sudoare. De unde izvorăște timpul? Și timpul tău din ce loc al lui se desface, ca un pîrîu întors din matca în care s-a vărsat?

Nebunule, tu faci minuni fără să știi și nu cunoști puterea gîndului tău. Tot ce ai închipuit este și se face, dar te ferești să stai de vorbă cu tine și să te închipuiești. Ce face noaptea din tine? O movilă zăcută. Ia potrivește pe întuneric în lacătele tale cheile tale: sufletul are o sută de porți, toate încuiate, dar cheile sînt în lacătele și broaștele lor, și tu nu le vezi în întuneric, pentru că nu cauți în întuneric. Poartă-ți mîna pe ziduri de-a lungul, și ai să ți-o lovești de ele, și atunci nu te înfricoșa, nu fugi; întoarce cheile și deschide. De ce nu citești cartea care deslușește locul como-rilor?

Cînd ai fost slab, trebuia să citești, — și cînd ai fost bolnăv, și cînd te-ai simțit șovăind și deznădăjduit. Minunea închipuirii dă slăbiciu- nilor tale vîrful și sunetul lănciei. Alunecuşul povîrnişului ți se podește neted sub talpă. Boala ta piere, deznădejdea se leapădă de tine. Nu e nevoie să te silești, să vrei și să crezi; a fost de ajuns puțin: că ți-ai închipuit.

Și ca să trăiești în tine, îți vei închipui că ești acela care ai fi rîvnit să fii. Tu nici nu poți să fii decît acela.

PRINTRE PSALMI

Pentru ce mi-ai dat minte, Doamne, și jude-
cată? Ca să mă batjocorești?

Eu am pus preț pe mintea mea, mi-am fră-
mîntat-o cu mințile altora, cu mintea morților și
cu mintea celor vii, și m-am apucat să te chib-
zuiesc pe tine.

Și am rămas tot atît de prost ca și înaintea.

Căci, făcîndu-mă, tu mi-ai curmat amintirile
de mai nainte de-a mă fi făcut, și sînt ca un prunc
orb născut, care nu și-a văzut muma niciodată
și care poate și-a simțit-o cîndva cu pipăitul.

Pipăitul sufletului meu e plin de tine, Doamne,
și buricele degetelor mele au mirîsul laptelui
uitat, care le-a mînjit. Dar judecata mi-e deschisă
ca o scorbură de copac,—adăpostul, cîte o noap-
te, al pasărilor călătoare. . .

Un nebun a înfipt lopata în adîncul cerurilor și a scos măguri de argint, — și lopata a trecut din mîna în mîna, pînă la noi.

Săparăm noaptea întreagă, — și, cu ivirea dimineții, gropile s-au umplut zilnic la loc, — și, cu căderea serii, lopata începe din nou să muncească.

Ne găsim și azi în același loc. Brațele noastre muriră mereu, dar n-au ostenit.

Cine-i făptura ciudată, care se străduiește în zadar să intre în locul oprit?

Eu, Doamne, care te caut de la facerea lumii, și care știu că osînda mea e în zadar.

Cîntă, vioară, cîntă! Parcă'n glasul tău ceva seamănă cu șoaptele zburătoare ale lui Dumnezeu.

Cîntă lin, și apoi fă-ți hohotul repede! varsă-te, jăluie-te, destramă sufletul meu între coardă și arcuș. Suferința mea de-a te asculta e fără de margini, ca firul rotund, de-a lungul căruia lunecă steaua dimineții, cel din urmă bob al metaniei de cleștar.

Tu trebuie să ai pe Dumnezeu în tine, pentru că lăutarul care te-apasă cu bărbia, ca să gemi, e din proștii aceia cărora Dumnezeu le-a spus adevărul. Toate vitele necuvîntătoare îl știu, pentru că tu li le-ai șoptit printre coarne. Și vitele îl tac, încremenite de-a fi tăinuitorile tale.

Pentru ce, Doamne, atîta cruzime și atîta măcel în grădina ta frumoasă?

Unul mai viu mă pîndește întotdeauna, ca să mă ucidă: că sînt eu floare, pasăre sau altă făptură, mare și mică. Toți sîntem bolnăvi de sfîrșit, și toți purtăm în noi, ca niște cutii, numai îmbucătura altora mai fâlcoși.

Este drept să ne înghițim unii pe alții? O floare înnăbușește o floare: un om pe alt om ucide. Este drept?

Vezi tu, Doamne, cît mi s-a rătăcit mintea, de cînd mi-ai pus mocirla ei în cap, să gîndească? Am născocit o dreptate, ca să apăr pe cei neînzestrați; căci am născocit și scrisul, și cititul, și foaia de hîrtie pe care muștele albastre ale gîndurilor lasă veciei semnele mele, după ce eu m-am risipit.

Neputincios și slăbănog mă tîrăsc pe pietrișul ascuțit al stelelor tale.

Tatăl nostru, carele ești în ceruri, încă nu s-a împlinit voința ta pe pămînt, după rugăciunea cea de mai nainte.

Frații gemeni, adăpați laolaltă, de acelaș sîn, s-au zgîriat unii pe alții, și, în nevinovăție, și-au scos și ochii. Și-au mușcat nasul, s-au bătut cu călcîiele și s-au deosebit, alegîndu-și mume vitrege și ispițiți de un lapte mai bun, cu rachiu, arătat într-o ploscă mai mare decît fusese sînul. Uite-i umblînd înhăitați, de-a bușile, prin drojdii, ca niște viermi, departe de scutec și de sînul maicii. Și-au pierdut, încă înaintea de ieșirea dinților, nimbul și fecioria, numai cît i-a lăsat maica în albie singuri. S-au amestecat, în bătătură, cu gîștele, cu rațele și porcii. Și cînd le ies dinții, acum, iată că le ies colți de mistreț, și cînd să li se rotunjească obraji și sprînceana, iată-le coar-nele, îndușmăniți fără vreme, îmbătrîniți la ne-timp și morți de vii în genunchi.

Ei nu și-au iertat unii altora greșalele, ci și le-au înmulțit, fiecare pe ale lui, cu fapta lui Cain, fratele lacom și trufaș. Întocmai ca la începutul veacurilor, dintr-unul au ieșit doi, și din doi două sute, cu ura lui fiecare, cu un venin care cere gingiilor să rupă și limbilor să înțepe. Țara, plină de mușuroaie, s-a sălbătedit, grîul piere în spice, spicele se schimbă în ghimpi; arici și șerpi în toată balta și în munți, și o aștep-

tare de încăierări înnodate în crîmpeie de întuneric. Porumbul face făcălețe și cepuri. Scîrbit de fața oamenilor noștri, întorși între cîrțiți și broaște, soarele nu se mai arată nici în fereastra celui nevinovat și cîstit.

A fost ispita mai vie decît omenia și Scriptura, și mai puternică decît sfatul rugăciunii.

Pîinea noastră cea de toate zilele tu n-ai dat-o nouă multă, dar pînă la gura noastră n-au înjumatățit-o, spurcînd cealaltă jumătate. În miezul ei, ca în niște cuiburi calde, mișună gîngăniile negre.

Ce folos că te numești, fratele meu, creștin? Aripile ți s-au uscat și chircit și ți-au ieșit, de unde ți-au căzut, două bube.

Te-ai împăinjenit jurîmprejur cu o strălucire de slavă, dar pe dinlăuntru tu te cunoști. Tu știi ce goală ți-e și cetatea, în care bijbue, singuratec și răzleț, sufletul tău ostenit. Nu mai vrei să te arunci măcar, dacă nu mai știi să zbori.

Ți se clatină turnurile, șovăie, și poarta cetății tale, îndărătul căreia stai dosit, nu s-a mai deschis în lumina florilor lui april, aprinse pe ramuri. Candelele tiptile ale cîmpiei nu le-ai mai văzut. Porumbieii albi nu s-au mai jucat în văzduhul tău și nu ți-au venit pe umeri. Aromele tari ale țarinii n-au mai ajuns pînă la tine. Ți-e frică să-ți dai porțile de părete. În țîșnile descleșate se leagănă ncoă și ncòlo inima ta. Îndrăznește, fratele meu, mișcă-le din făgașele de piatră, chiar dacă s-ar prăvăli peste comoara zidită și peste tine.

Ai mințit, ai înșelat, măscăriciule, fratele meu. Ești lacom, neîndurător și crud. Tot ce știi tu să faci, e să osîndești. Dulapul ți-este plin, fratele meu, de țoalele și unsorile fățărniciei. Fiarele sînt cîstite: nu-și ascund fața în alifii și spoielile și unghiile în mînuși pestrițe. Ele ucid și sfîșie de foame. Tu, fratele meu, te îndopi sătul și verși, ca să te mai îndopi. Cu vărsătura ta ți se satură

cîinii. Scoală-te, nu-ți mai tîrî pîntecul pe un petec de mormînt. În mărirea închipuită de zidurile tale, numai atît sălaş îi pentru tine, cît rămîne cadavrului tău: douăzeci de palme de groapă. Ia seama! Vorbește Ioan Botezătorul, cel hrănit cu lăcuste și îmbrăcat cu piele de capră.

Mai e un timp să te mîntuiești, putregaiule, fratele meu. Mai e timp să scapi, că te frămîntă un chin al tău zănatec, acum cînd nu mai poți duce la gură paharul din care te adăpai cu beție, și cînd picioarele tale caută cruciș. Scoală! Scutu- ră-te și săi peste zidurile mohorîte ale temniței tale, în bătaia soarelui mare.

Nu e greu să te mîntuiești, fratele meu. Uită de tine numai o seară, numai o zi, și, din încrun- tarea ta fără noimă, dumirește-te pînă în zarea pe care n-ai mai zărit-o, — și spune-ți, tu, ție, ce vezi: lumina lui april, aprinsă pe ramuri și'n miile de candelă pitite'n iarbă, făcliile plopilor, pasările cerului albe.

Un talaz de înviere învăluie lumea și trezește țărîna, odată cu scularea din giulgiu a lui Iisus. Ce nu învii și tu? Că dacă vei muri de tot, mortule pe jumătate, fratele meu, tu nu mai învii niciodată.

N-ai lăsat în urma ta nici semnul căinței, care-i o mireasmă dulce, ridicată din amurg. Al doispre- zecelea ceas e pe cale să se isprăvească. Îl auzi, fratele meu? . . . Mai e o jumătate de ceas, mai e un sfert, au mai rămas zece minute. . . Mai poți învia, te mai poți mîntui, fratele meu.

Că vine judecata de apoi, de care glăsuiește Scriptura. Ea vine atunci, la moarte, și nu te mai poți apăra și nu mai știi răspunde, cu mîinile și buzele pecetluite. Robia întunericului e pe vecie, fratele meu, și mîntuirea e să răspunzi, fără să fii cercetat, cu faptele tale de mai nainte. Judecata zice: « Știu. Acest vas de lut a sunat frumos și e curat, umplu-ți-l cu sfîntul undelemn al aducerii-

aminte. » De tine cine-și va mai aduce aminte, ca să mîngîie cu o rugăciune un suflet nemîntuit?

Agonisit-u-ți-ai tu o viață viitoare? . . . Ce-ai făcut cu bunătatea și mila? Le-ai batjocorit, fratele meu. . . Ai asuprit, ai făcut strîmbătate. Dacă din greșeală ai lucrat, leapădă mîndria și spune: « Am greșit ». Omul greșeste. Însă gre- șeala lui trebuie să fie greșeală dreaptă, nu de trufie, de înfumurare, de nesocotință și de împotrivire. E și mîntuirea mărturisirii, fratele meu.

Păcatul de moarte începe atunci cînd greșeala se face așezămînt și adevăr. Judecata nu te mai iartă, te aleargă blestîmul și te ajunge. Dacă tu te-ai putut ascunde, strigoii tău pribeag nu mai are unde, dus de vînt, lovit de grindină și fulger, luat de vîrteje, ocărit și de la toate ușile gonit, fratele meu.

Ce mie că te-ai închinat la toate bisericile pe la care treci, ca să mă faci să nu te mai bănuiesc? Nu vreau nici să crezi: cine te silește? Faptele tale bune, dragostea, te judecă și te mîntuiesc, blîn- dețea și dreptatea ta, fratele meu. . .

Rugăciunea mea nu este «Dă-mi, Doamne, și mai dă-mi». Dumnezeu ar bănuî că mă iubesc și că nimic nu mi-ajunge, și m-aș rușina. Că mi-ar da el o moșie sau o împărăție, ce câștig aș avea? Să mă mîndresc? Dinaintea cui? A celor ce pier peste un ceas ori peste cîteva zile? Dinaintea slugilor? a lingăilor? Gura mea nu poate să dîmice mai mult, dacă aș avea o împărăție, decît gura plugarului, care, lîngă plugul oprit în lumină, ospătează cu mălai. Și tu nici o zi mai mult nu vei putea să adaogi zilelor tale, zadarnice și goale.

Bogat, aduși aminte că n-ai folosit niciodată și că ai mințit totdeauna. Avera este iertată numai folosind și acelora care n-au agonisit-o. De jurîm prejurul tău oamenii suferă de foame și oboeală. Tu nu te-ai ostenit să-i înveți și să-i liniștești. Nici pîine n-ai dat, nici veștminte, nici slovă. Ai adunat ca un neghiob și te-ai îngrijit de ghemul tău de mațe. Ai avut o bătătură și ai rîvnit un cîmp; ți-a venit cîmpul și vrei o treaptă. Te-ai tîrît și ai ajuns-o: uită-te îndărătul tău, uită-te înnainte: șchioapeți între două goluri și între două morminte. Cel din față e mormîntul tău.

Rugăciunea mea e o risipire, ca de aburi, în vecie: mă gîndesc. Mă gîndesc că poate nu am fost de tot zadarnic și că poate am avut un rost, pe care nu-l știu, de vreme ce am trecut scînteind printre stele. Nu m-am făcut eu, și m-am trezit zămislit. Mintea mea e o lumină de undeva: nu am făcut-o eu. Sufletul meu are puteri care mă înfricoșează. Gîndul meu vine de la sine, fără să-l fac. Tot ce împlinesc nu e de la mine, și sînt ca un adormit care trăiește un vis. Visez de cînd m-am născut, și nu-mi dau seama de nimic.

Rugăciunea mea e o mărturisire că nu știu și că aș voi să știu,—dar de vreme ce nu trebuie să știu, rodesc în neștire ca vișinii, care, din bețe uscate, scot flori albe, frunze gingașe. Ies florile din lemne și gîndurile din oase? Ale cui sînt? Ale mele nu-s.

Dau tîrcoale împrejurul insului meu și nu-l înțeleg. Am în mine puterea că vreau fără să știu, că judec și închipui, că văd înapoi și înnainte. Mă pot îndoi și mă tăgăduiesc. În gîndul meu se adună lumea întreagă; pot să aleg, să despart și să amestec. Piatra, lutul, scorbura nu pot să adune. Cine le face? Eu? Dar ce sînt eu? O lungime în picioare, care, cînd cade, se strică și se face gunoi.

Te-ai lămurit tu mai bine decît noi, tu, cel stăpîn de lucruri şi de averi sau de învăţătură mai mare? Trufaşule, de ce nu te poţi lămuri?

Rugămu-ne fără să cerem, rugămu-ne să ne împărtăşim cu tainele şi să nu ne lepădăm de ele.

Dă-mi, Doamne, ştiinţa să te înţeleg, dacă n-am decît părerea că te simţesc. Mîntea mea nu te poate scruta, gustul meu nu te cuprinde, auzul şi văzul meu nu te deosibesc. Mărginit la simţuri, nu te pot cerne în sita lor. Ca şi o umbră tu treci prin ele, şi ciurul rămîne gol. Să cred ce mărturisesc viclënii şi hoţii lui, nu se poate, — şi nici cu proştii nu mă adun, ca să-l tîlmăcesc. Dacă fierbinţeala mea şi munca mea de singurătate nu sînt în stare să se apropie de tine, cum s-ar putea bănuî că poţi încăpea în vicleşugul lor?

Furnică strîngătoare şi care osteneşti fără de răgaz toată ziua, toată vara, tu, care îţi cunoşti bobul de pămînt din puzderii, cu ascunzătoarea cuibului dedesubt, tu poate ştii mai mult decît cărţile şi deschizi mai drept decît cheile mele. Suieste pe masa mea cu garoafe şi vorbeşte în telesului meu, micşorat ca să te asculte şi smerit ca să primească.

X

S-a ținut un cîine o zi întreagă după mine, și m-a urmărit prin zece grădini. Întunecîndu-se, cîinele a rămas în întuneric, singur, și eu m-am întors cu sînul plin, acasă, de fructe coapte furate. Furate din ramurile scînteietoare.

Dumnezeu nu este departe... L-ai simțit? Se clatină vișinii, au tresărit foile de porumb, s-a culcat iarba ciulită și s-a ridicat, ca o blană de cîine pe care-l mîngîie cu o vorbă ciobanul.

S-au dat florile îndărăt și i-au făcut loc, scuturînd mărgăritare de rouă, în drumul lui fără potecă. Parcă tămîia miresmelor grădinii acum îmbălsămește mai mult, și parcă desface, rea ei de pe garoafe a început să se vadă înlăuntrul aerului adînc. Și s-a despicat și salcia în stoguri de plete, și cozile ei s-au întors.

Așternutul de umbră al pămîntului de printre boance s-a mișcat, ca și cum ar fi trecut pe deasupra florilor, împletite cu iglița groasă, o stro-pitoare cu lumină. Un stol de porumbieci a ieșit din loboda roșie. Iezii s-au sculat din genunchii și s-au uitat: au văzut ceva?

Dumnezeu, îl auzi?... Pune-ți mâna în sân, fecioară, și ascultă cu urechea din palmă... Dumnezeu umblă...

E pasul lui, calcă lin. A călcat ca aripa, trece și pipăie ca fulgul.

L-ai întrebat? Întreabă-l: « Tu ești, Doamne? » Și-ți va răspunde: « Eu ».

Zgomotul încetinat și rar a umblat prin dreptul grădinii. Nu era nici șarpele, nici căprioara; parcă s-ar fi tîrît să iasă mai la iveală boschii îngreuiați în robie.

« Oameni buni », au zis glasurile întrebate, din zgomotul încetinat. Nici un drum nu urcă, nici o urmă nu se cunoaște. Cîmp cu mărăcini, scaieți și țepi, urzit din sfoară de rădăcini înnoate pe cenuși îngălbenite. Năvod de sîrmă ghimpată. Bălăria vînată a ținutului de surcele, cu vine și zgîrciuri de fier, coace uscături rotunde și păstăi. Arșița le goleşte și le crapă, de făinușuri de plumb, de scrumuri lungi, de prafuri, și otrăvuri, și funingini.

Cine să fi fost oamenii buni din pustietatea dimprejur, uscată și cocoșată ca spinările de cămilă?

Voci fără trupuri, suflete colindătoare, îngeri de văzduh.

Ascultă pasul Domnului din sân. De acum poți rămîne singur, și nu ți se va mai urî. Se bate inima și se bate și steaua dintr-un plop: o tresărire. A luminat steaua zapisul, cînd s-a scris cu sîngele tău. Ești un pămînt închis cu lacăte șoptite. În tine se zguduie și curge vultoaia, cînd o simți și cînd nu o simți. Te-a pus să umbli, cum a pus și luna să umble, nesprîjinit: te ține de luceafăr, cumpănit de cer, un fir ca de păinjenîș. Tu faci ce face Dumnezeu, fără să știi. Domnul e în tine o fărîmă, o mărgică, o mireasmă. Păstrează în dreptul sufletului, neconținut.

Tu porți pe Dumnezeu în tine, mai ușure decît pruncul femeii. Ai să-l cunoști. Închide ochii și ascultă: trece gîndul. Tot pasul lui e. Omul e poteca goală, — pasul Domnului calcă, și poteca zvîcnește. Potecile dau una într-alta, împînzind pămîntul. Dar Dumnezeu nu se arată pe toate potecile odată; el apucă pe una, — și merge într-o singură parte, acoperit și descoperit cîteodată de sălcii.

Oamenii toți, din înconjurul zării, aflînd că Domnul se arăta printre plopii de lîngă mare, au alergat într-acolo și s-au îmbulzit să-l zărească. Pînă să ajungă ei, Domnul trecuse, — și oamenii s-au întors întristați în cetăți și cătune.

— N-ați văzut pe Dumnezeu? întrebară ei.

— Cum era el? au răspuns oamenii localnici.

— Nici noi nu știm.

— Era ca un om?

— Să fi fost ca un om? Poate că era ca o văpaie sau ca o grădină care merge, sau ca un mîrmur cu lumină.

— Dumnezeul nostru e ca un om și ca un împărat în odăjdii.

— Nu pre acela îl căutăm, ziseră oamenii. Dumnezeul căutat de noi nu poartă sabie și nu e judecător; el e duh și urmă.

— Nu l-am văzut.

Nici nu putea să fie văzută o urmă...

Doamne, tu trebuie să fii mai fraged ca spicul de săcară și mai smerit ca viorea.

Și de aceea poate că noi nu te putem desluși. . .

Am voit să mai știu de tine și am pribegit singuratec printre oameni și cărți. Oamenii m'au scîrbit, cărțile m'au întristat, — și mi s'a făcut dor de tine. Tu ești singurul care nu ții minte și care n'ai ce păstra pentru tine: slava ta e copilărească și blajină. Tu ești mai curat și mai nevinovat decît noul-născut într'a cincea zi după ce s'a ivit, uimit, în lumea nouă. Tu n'ai legi, n'ai osîndă, n'ai ce răsplăti, nici ce răzbuna. Nu ceri dajdie, nu vinzi și nu plătești, și dai de pomană viață și floare, soare, apă și văzduh: frumusețe, bucurie și cîntec. Tu nu dai bunuri tocmite cu datorii, tu dai și pleci, și iarăși dai. Omul se naște cu zestrea făcută.

Bunătatea și mila ta sînt de totdeauna, oricît aș greși după socoteala omenească. Că sînt rău, sărac, ticălos, tu nu știi. Tu ești ca mama, pentru care copilul cocoșat e frumos, și copilul nebun e drag ca și cel cu minte. Tu ierți înaintea de a se naște păcatul. Păcatul trupului și al minții sînt nevinovații pentru tine, care nu știi cea vîna. Și judecătorii și regii și furii au aceeași trecere la tine; toți mor la fel, și numai momîile de piatră ale oamenilor adunați laolaltă, ca să se apere împotriva singuratecului, deosibesc pe unii de alții, cîteva sute de ani. Am văzut stricîndu-se oamenii nemuritori pe pedestale, împăraților

mîncîndu-le timpul nasul, tîrşindu-le buzele, netezindu-i.

Pămîntul e plin de momii, şi fizionomiile lor, netezite ca nişte pepeni, seamănă unele cu altele ca hîrcile amestecate în beciul cu oase. Oamenii de piatră şi bronz mor întocmai ca statuile de carne şi sînt îngropaţi ca şi acestea. Pentru tine timpul nu sfîrşeşte, şi începe în fiecare zi. La fel ţi-e ziua de azi cu cea trecută. Vremea, prin care oamenii sar ca puricii şi pier, stă pe loc. Nu e niciodată tîrziu la ornicul tău, pe care îl luminează pe dinlăuntru luna. Tu eşti proaspăt şi nou în vecie.

Eu de nici o rînduială şubredă nu m'am prins şi nu m'am întovărăşit cu legile, ca să nu mi se strîmbe judecata şi să nu mi se micşoreze veacul sufletesc. M'am gîndit la tine, cînd a trebuit să mă leg, şi m'am dezlegat. Ce aş căuta la oameni, dacă m'am înţeles cu nemărginitul?

Am făcut o nedreptate, Doamne, cel ce cerci inimile şi rărunchii şi îi cunoşti pre ei, — şi m'ai iertat; de mai nainte m'ai iertat. Nu este cum am crezut, s'a schimbat. Am putut să apuc într-o direcţie greşită şi aş fi putut să mă duc așa, pînă la capăt, ca pe gheaţă, dar m'am oprit şi am luat-o în direcţia opusă, care-i cea adevărată. Dacă totuşi îmi voi mai schimba o dată părerea, sau de mai multe ori, ceea ce mi se întîmplă foarte des şi cel puţin de patru ori pe zi, nu mă pedepsi. Omul nu este un stîlp țeapăn, ca să-şi repete zilnic atitudinea din ajun, omul e o eroare orgolioasă care se corectează progresiv, o balanţă în legănare, căutîndu-şi cu acul polul mobil, fără să-l găsească precis. Adevăratul corectiv consistă în a fi în permanenţă de altă părere, după cum este nevoie, căci şi bunul grădinar nu stropeşte decît pepenii care produc mai curînd. Acum şi în veacul veacului, amin. . .

Doamne!

Mi-am pus roți la tălpi și la umeri aripi.

Șin aripi și'n roți foc am pus.

Și zbor acum repede ca raza, mai sus ca șoimii
și aproape de stele.

Un luceafăr a trecut prin aripa mea, și aripa
mea a fumegat, împușcată cu aur.

Am crezut că înmulțesc timpul și-l întind;

Că viața mea mai bogată va fi —

Iar timpul în jurul meu s-a scurtat.

Dedesubtul meu, în poalele lumii, trec, înjur
gați, boii liniștiți, și carele lor, ca niște biserici,
mirîs a primăvară.

Sus, pe fîn, doi copii mănîncă fructele culese
pe răcoare.

Ei nu vor ști să-și facă aripi, ca să cadă mai
de sus, nici roți de foc, ca să treacă mai iute.

Casa mi-e lovită din toate părțile de vînt.
Convoaiele lui năvălesc. Mi-o bat cu snopi de
lanțuri și cu bolovani de fier. Topoarele cad
în coifurile turelor, fierăstraie groase curmă
temeliile pieziș. Între pietre se strecoară dintele
tîrnăcopului și caută gingia zidirii, să o rupă.
Trei zile și nopți am răbdăat chiotele de izbîndă
ale talazelor negre.

Cetatea stă nerăsturnată.

Furtuna s-a întors în mare, aducînd găleți de
plumb topit, din străfunduri, și le-a vărsat deasupra
turelor mele.

Cetatea e în picioare.

Apoi, și-aduse pe sus, pline, burdufele mari,
de apă amară, și le-a străpuns cu sabia, ca să mă
înnece. Vitele mele au stat în nămol pînă la
coarne, cedrii mei au fost acoperiți de mocirlă.
pînă la vîrfuri, și nici potopul de noroi și lut n-a
putut pune stăpînire pe avutul meu. Cetatea
s-a ridicat mai sus, copacii și-au zmulș brațele
din mormînt și le-au aruncat la cer.

Vrei să mă pustiești, de mă treci prin fier,
prin apă și foc. Pentru ce? Au am eu puterile
lui Iov, ca să fie încercate și frînte pe rînd?

Am băgat de seamă că, nepăsător la ceaurile
mele mărunte, tu pari să te mîinii cînd vreau să
zidesc, și să te învierșunezi cînd am apucat să
zidesc pe furiș. În lumea ta întemeiată e loc

de noroade întregi de noi ziditori. Mi-ai dat o prăpastie și o margine înaltă deasupra adâncurilor ei, — un prag de un cot. Mi-ai pus acolo ca să-mi pierd cumpătul și să cad, dacă te necăjești că am clădit? Cu darul tău batjocoritor eu m-am mulțumit, și mi-am zis că și acolo se poate zidi ceva, și am zidit, cărînd cu spinarea, de jos, pe suișul greu, povara de birne și grinzi, pînă sub Calea robilor din cer. Nu mi-am jupuit carnea destul? Nu mi s-au tîrît oasele genunchilor de-a dreptul pe cremeni, pînă le-am suit? De ce mă pedepsești cu negură și vînt și cu arșiță aprinsă?

Mi-ai trimis fluturi, și erau omizi.

Mi-ai trimis răcoare, și m-ai bătut cu grindini.

Mi-ai trimis lumină, și mi-ai pîrjolit pășunea.

Dar mi-ai dat cuvintele, ca să mă vaiet și să te întreb.

Iartă, Doamne, comoara asta e mai mare...

Mă rog ție, Doamne, și nu știu cui mă rog și de ce mă rog. Sufletul mi-e plin de o bogată durere, ca o corabie de mărgăritare, ceși poate pierde tezaurul la o răscolire de talaze. Durerea mea trebuie să o împărtășesc cuiva, și nici un om nu-i în stare să mi-o priceapă și nu are auzul de care sufletul meu simte nevoie.

Știu că este ca și cum aș fi un nebun în fața unui pustiu, și că mă închin vîntului și tăcerii, cu plopii și cu apele singuratece. Dar încă fac rugăciunea mea către tine, punct întunecat de lumină din întuneric, căci îmi trebuie un tovarăș, îmi trebuie un stăpîn pe care nu-l găsesc, o patrie ca să nu semene cu pămîntul, un împărat cu care să vorbesc, o cifră.

Mă rog ție pentru că ți-s stelele frumoase, pentru că ai urzit azurul, pentru că ai făcut caprele și copacii și ți-ai distribuit ființa în toate semințele și în toate ființele, cu care, fără voia mea, mă simt legat, fie că știi tu sau nu știi. Mă rog ție, Doamne, să nu mai fiu eu însumi.

Măş răzvrăti, şi nu mă lasă. Mîntea mă răzvrăteşte, şi cugetul mă ţine.

De ce trebuie să murim?

Nu ştiu om să fie veşnic, nici pasăre nesfârşită de vînt.

Ne-am urzit un neam, alăturîndu-ne doi prii begi. Logodnica venea din ţara zimbrului, să caute apă, şi a dat peste mine la fîntînă, ostentit de drum, cu ciutura la buze.

— Ce ai vînat? m-a întrebat fecioara.

— Umbră şi văzduh. M-am întîlnit într-un loc cu o fiară mare, careşi freca spinarea de cer, şi am tras în ea. A fugit, cu toate săgeţile mele împlîntate în desimile blăunii. Era furtună, şi fiara venea, din mare, pe brînci. — Lasă-ţi urciour şi vino cu mine. Vrei?

— Unde mă duci?

— Uită-te în ochii mei şi îndrăzneşte.

Şi mi-am luat femeie de la fîntînă. Urciorul a rămas gol la izvor şi singuratec. L-am pus în deget inel şi ne-am strămutat departe, în ţara cu oi. Acolo am zidit temelia casei, am adunat muncă şi tihnă şi am umplut casa de copii.

— Ce bine e lîngă noi! a zis iubita.

— Dar unul din noi o să moară întîi. Întemeiem, şi altul surpă. Urzim împreună, şi altul destramă. Ce se vor face pruncii noştri fără noi?

Domnul are o socoteală şi nimic nu se naşte în zadar.

Căutînd pe Dumnezeu în aer, aerul n-a răspuns; în pămînt: pămîntul nu a răspuns, — nu au răspuns nici piatra muntelui, nici izvoarele ei. Glasul lui se simţea în răsunetul lumii, trăgănat prin pădure şi stins în depărtările şesului sur, dar nu era prins niciodată întreg.

Am urmat toate potecile, care veneau din afară de lume şi ieşeau din lume afară, pînă la capătul lor pămîntesc, şi m-am oprit, cînd în pragul prăpastiei, cînd în marginea stîncii ridica un gol, — şi nici în creştetul piscului celui mai înalt nu l-am găsit. Am colindat ţările şi am întrebat de el jivinele îmblănite, pasările, frunzele: nici una nu l-a văzuse, dar toate ştiau că umblă prin apropiere, ascuns, ca un hoţ sfios, dinaintea fapturilor lui; căci îl auzise fiecare trecînd, cunoscut după pas.

— Ce-ai făcut cînt ai umblat? m-au întrebat, întors acasă, greierele, şoaricele şi şopîrla.

— Mai bine nu mă duceam şi m-aş fi mulţumit cu glasurile voastre mici. Mi-aduc aminte de fiecare, sunînd limpede ca un metal şi şuietînd ca o biciuşcă. Nu v-am uitat cînd mă luptam cu troienii de azur, şi m-am gîndit la voi cînd o barcă mă purta pe pilitura de aur a undelor tremurătoare. Ce n-aş fi dat să mă joc în luntre cu tine, greiere, purice de iarbă! Dar voi ce-ai făcut într-o sută de ani?

— Copii, nepoți, strănepoți, încuscriri. Și ți-am mâncat cărțile din dulapuri și poduri, ca să nu le mai citești. Cești veni să cauți pe Dumnezeu prin lumea toată?

M-am gândit că șoarecii știu ceva și, obosit de cale și înghețat, mi-am dereticat odaia, care nu mai fusese scuturată de atîta timp, mutînd lucrurile din locul lor și fărîmîndu-le pe toate. Cît puneam mîna pe ceva, se topea ca un scrum. Un putregai uscat ca o vîpaie fără flacără mistuise măduvele fierului, lemnului și arămii, care se mai ținuseră în firea și locul lor prin singura obișnuință a croielii. Însăș oglinda, în care mă uitai să mă văd cît am îmbătrînit, curse ca o țărîna printr-o sită, la arătarea chipului meu ca un fum în lumina ei. Fusese de ajuns să i se izbească luciul de umbra mea.

N-am mai putut nimic stăpîni, totul se lepădă de mine și nu se mai supuse. Cuțitul se zbîrci într-o teacă de zgură. Încercînd foarfeca, degetele îmi trecură prin găurile urechilor ei, ca printr-o mînușă deslînată. O molie nevăzută mîncase pe dinlăuntru săbiile și sulile din părete, care căzură din rotogolul lor, ca niște păianjeni, fără nici un zgomot. Perdeaua din geam zbură ca o mîna de făină neagră suflată. Aș fi tras cu pușca, din care îmi rămase în palmă ghinda glonțului goală.

Nu se putea să nu fie o vrăjitorie, mă gîndeam după ce toată odaia mea se prefăcuse într-o fridă de spuză dospită.

În ogradă, copacii se făcuseră mari și groși. Înghețul îmbrăca ramura într-un clei de sticlă, care se cojea, spart în vîrfuri la o bătaie de vînt. Aduse de afară un braț de găteje suflate cu aer menea poleială, și aprinsei focul în vatră, îngrijorat. Mă așteptam ca nici scăpărătoarea să nu dea scînteie, ci tot o funingine moale. Rugul cuprinse vatra, și clăia de flăcări străluci ca o comoară de

odăjdii luminoase, de mitre, de potire, de paftale și de pietre cu sîmburi de stele.

Ce bine era la mine în bordei, acum o sută de ani! m-am gândit, pe cînd căldura se risipea ca un parfum al singelui în odaia mea topită. Aveam atunci un scaun și o masă, un divan de dormit, țoale groase și o sârică. Aveam un cal, care a pierit. Unde sînt cîinii mei?

De subt vatră curse, printr-o gaură, o izbucnire de sînge negru, și pîriul ei, îndreptat către perețele dimpotrivă, se strecura în el, fără să-l mînjească. Se mutau și furnicile.

Am șezut dinaintea focului toată noaptea, cu fruntea în genunchi, mîhnit de singurătate, și, tîrziu, începu vatra să vorbească din hornul ei:

— Cei ai făcut? Cei ai căutat? De cînd umbli, ca un om fără minte, livezile au înflorit și rodit de o sută de ori, de o sută de ori s-au ascuns soarele și a ieșit din nou la iveală. Albinele au dat de o sută de ori cîte o sută de știubeie pline, și de trei ori s-au schimbat neamurile pe pămînt. Mii de buți și boloboace cu vin au scoborît dealurile, pe sute de drumuri; cîmpia de o sută de ori a fost secerată. Frații tăi s-au însurat, s-au măsurat cu munca și truda și au biruit. Hambarele păstrează movile de grîu. Vacile au dat vîței mulți, oile s-au făcut turme, leguma și omul au stat în rădăcina și la locul lor, începînd și sfîrșind în fiecare an ceea ce încep și sfîrșesc, potolit, de la începutul lumii, fără neliniște, cu încredere și voie bună. Aceeaș sămînță a făcut altă sămînță, și din sfeclă au ieșit sfeclă. Ce vruși tu să iasă din tine?

Pe tine te-a turburat, moșule, năluca. Ai îmbătrînit copilăros și stricat. Cine te-a pus să te iei după mine, după vînt? Cești lipsea ca să fii fericit ca sfecla — rod muncit în brazdă și îngrijit? Oare n-aveai și tu ce are toată lumea, — putere, sănătate și unelte? Nu erai tînăr, nu erai frumos

și sprinten? Ce ai făcut cu tinerețea? Ce s-a ales din viața ta? Pe cine ai vindecat, pe cine ai odihnit, pe cine ai hrănit și ai mîngîiat? Cine s-a folosit de poverile pe care nu le-ai luat în spinare? Casa ți-e stearpă, grădina ți s-a uscat, vitele te-au părăsit flămînde. Te-ai înfumurat și ai voit să începi ce nimeni nu mai începe și să cauți ce nu mai cercează nimeni. Casa ta e acum a greierilor, a șoarecilor și a șerpilor: cine-i mai poate stîrpi?

Ai vrut să fii bătrîn în tinerețe, și vrei să întinerești bătrîn. O viață se trăiește, — nu te-ai gîndit, — o singură dată, și s-o iei de-a-ndaratele nu se poate. Asta o știu florile, albinele, furnicile: de ce nu le-ai întrebat? Nu te mai rabdă nici paiele, pe care ai vrea să odihnești, și nu-ți mai dă nici odihna răgaz. Ai vrea să te adapi, și apa se dă înapoi de la gura ta însetată. Ai vrea să muști din pîinea frămîntată cu hărnicie, și pîinea fuge. N-ai pe ce pune capul, și cine să-ți reazime sufletul nu este. Ești ca un îndrăgostit de care dragostea rîde și pe care fata cu ochii aprinși îl batjocorește. Voiniciile tale s-au isprăvit, zarea ta e turbure, timpul te ocolește, ceasurile tale nu mai cîntă.

— Mi se pare că Dumnezeu era în vatra noastră de-acasă. Tu ești, Doamne?

— Eu sînt! zise Domnul Dumnezeu.

— Și ce mă-nveți să fac? Înțeleg să mă cicălești cu folos.

— Zi Tatăl Nostru, răspunse cu vocea lui din vatră.

— Nu știu să-l zic.

— Tu nu te închini?

— Nu știu să mă închin.

Și Domnul nu se mai auzi nici în vatră.

S-au împruținat zilele și s-au făcut mărunte, ca iarna. Întunericul le împlinește cu goluri. Ne temem de zi și de oră, după ce nu ne-am temut de veac.

E adevărat că și noi vom pieri. Nici noi nu sîntem decît osemintele de gînduri însemnate pe o tablă neagră, cu tibișir, și scrisul nostru se va șterge de la sine, înnecat în negreață. De ce l-am mai început? De ce am trăit ca și cum sîntem veșnici? De ce ne-am mîndrit cu izbînzii și puteri? Uite mîndria noastră în apele oglinzii, și iată puterea noastră în ridicarea săcurii culcată lîngă vatră. Brațul ne minte, ochiul ne înșeală, călcîiul se sfiește, cugetul șerpuie. Tinerețea noastră căuta înțelepciune, și înțelepciunea noastră vrea tinerețe, — viteji odinioară, și speriați acum.

Vine talazul...

Viața mea trece către veac, și nu a fost zi în care să nu mă gîndesc pentru tine și să nu mă leapăd de chipul făcut ție de oameni.

Ruga mea e gîndul.

Tu nu ești un socotitor al faptelor și un cîntăritor de lucruri grele și ușoare. Tu nu ești un stăpîn, făcător de porunci și ziditor de piedici. Tu ești un prieten, mai puțin decît un prieten și mai mult. Te-am găsit ca pe un copil, între ceruri, aruncînd cu stele în mare și jucînd cu mîna oglinda lumii rotunde în odăile noastre albe. Tu nu te-ai posomorît niciodată, ca oamenii răi și chinuiți, și nu ai făgăduit munci și poveri. În prisacă, te uitai cu mine la stupi și albine, și, în cîmpie, te aplecai pe florile de trifoi. Păcat? Un singur păcat: uciderea omului cu mîna omului răzbunător și hoț. Toate celelalte sînt viață și știrbire de viață.

Zi de zi și ceas de ceas m'am gîndit pe tăcute și m'am întristat. Nimeni nu a crezut că suferința mea venea de unde ninge teiul de zăpadă și că era o suferință de nemărginit. Nu am cutezat, cînd întîrziam și mă lăsam codaș, tărăgănitor afară de lume, să răspund că, tiptil, căutam pe Dumnezeu. Îmi lipsea acel Dumnezeu care nu era nici în cărți, nici în biserici și pe lîngă care au trecut oamenii și nu l-au văzut. Pe acela l-am găsit după ce s-au stins vara fierbinte și toamna

frumoasă, peste mine, de cincizeci de ori. Eu am crezut că nu te voi mai afla niciodată și mi pusesem uneltele deoparte.

Bucuria mea cine ar putea-o povesti acum? Ziua mea are un rost. Înțeleg multe lucruri pînă aseară neînțelese. Sînt voios și sprinten, culorile mele au înviat: am cîștigat! Am o patrie, am un cămin! Și scîndurile din casa mea au început să trăiască. Și încep și scaunele să umble. Mi-a pierit golul și nu mi mai e frică de ziua de azi, nici de ziua de mîine. Împrejurările s-au micșorat, ura nimănuia nu mă mai doare; deodată, oamenii s-au pitit ca greierii și au scoborît la măsura lor. În tot ce mă îngrijora și mă ținea în loc s-a strecurat nepăsarea sfîntă, căci am chemat toate ceasurile mele negre și le-am adunat și le-am gonit cu bătătoarea de muște: o singură clipă a înghițit o jumătate de veac.

M'am sculat dintr-un somn greu și adînc și am rupt, întinzîndu-mi brațele cu pumnii strînși de-o lene întunecată, rădăcinile mărunte ce mi prinseseră degetele de așternut. Aduceti-mi calul tînăr din grajd, aduceti-mi veșmintele noi, cizmele de fier, platoșa lûcie și spada. Și aduceti-mi și vioara, căci vreau să cînt călare, trecînd prin păduri și cetăți. Vreau să știe toată lumea că m'am împăcat cu cel pe care nu l-am cunoscut, și că de aci înaintea sîntem în loc de unul mai mulți, căci Domnul meu este cît o sută și cît o mie. M'am ajuns și m'am biruit.

Veniți, rele și primejdii, valvîrtej peste mine: voi nu mai aveți nici o puternicie. De unele voi zîmbi, de altele în hohote voi rîde.

CUPRINS

CE-AI CU MINE, VÎNTULE?

<i>X Cei cu mine, vîntule?</i>	9
<i>Simburii din miezuri</i>	11
<i>Fata de demult</i>	13
<i>Hîrtia</i>	16
<i>Culegătorul de semne</i>	19
<i>Lumină de toamnă...</i>	22
<i>Paravanul de azur</i>	24
<i>Semănătorul de scînteii</i>	26
<i>Grădina cu leacuri</i>	29
<i>Lumina</i>	32
<i>Robul</i>	34
<i>Un cîntec</i>	37
<i>Poveste</i>	41
<i>Timpul putred</i>	44
<i>Plînses</i>	47
<i>Geneza și Apocalipsa</i>	50
<i>Nocturnă</i>	53
<i>Curtea veche</i>	56
<i>Țărîndă</i>	58
<i>O întîlnire de necrezut</i>	60
<i>Ulcica de porțelan</i>	68
<i>Dansatorul</i>	72
<i>Mila</i>	74
<i>Rîpa cu stele</i>	77
<i>Rugul înalt</i>	79
<i>Cerșetorul</i>	81
<i>E adevărat...</i>	84

<i>Marginea</i>	87
<i>Zburătorul</i>	90
<i>Un roman în deșert</i>	93
<i>Molitva păpușii</i>	98
<i>Ieși afară!</i>	101
<i>Îmi place...</i>	103
<i>Steaua lungă</i>	106
<i>Tîrla</i>	109
<i>Tocila</i>	111
<i>Cucuwaia</i>	114
<i>Omul de Aur</i>	117
<i>Domnița Pulheria</i>	120
<i>Omul sunător</i>	125
<i>Uriășii</i>	129
<i>Năvodul dragostei</i>	134
<i>Cîntarea cîntărilor</i>	138
<i>Bătrînii din insulă</i>	141
<i>Pastel</i>	145
<i>Psalm</i>	149
<i>Oștean jurat</i>	152
<i>Comorile</i>	155

PRINTRE PSALMI

<i>(Pentru ce mi-ai dat minte, Doamne, și judecată?)</i>	159
<i>(Un nebun a înfipt lopata...)</i>	160
<i>(Cîntă, vioară, cîntă!)</i>	161
<i>(Pentru ce, Doamne, atîta cruzime...)</i>	162
<i>(Tatăl nostru...)</i>	163
<i>(Ce folos că te numești, fratele meu, creștin?)</i>	165
<i>(Rugăciunea mea...)</i>	168
<i>(Rugăciunea mea e o risipire...)</i>	169
<i>(Dă-mi, Doamne, știința să te înțeleg...)</i>	171
<i>(Să ținut un cîine o zi întreagă după mine...)</i>	172
<i>(Dumnezeu nu este departe...)</i>	173
<i>(Dumnezeu, îl auzi?...)</i>	174
<i>(Zgomotul încetinat...)</i>	175

<i>(Ascultă pasul Domnului...)</i>	176
<i>(Tu porți pe Dumnezeu în tine...)</i>	177
<i>(Doamne, tu trebuie să fii...)</i>	178
<i>(Am voit să mai știu de tine...)</i>	179
<i>(Am făcut o nedreptate...)</i>	181
<i>(Doamne!)</i>	182
<i>(Casa mîse lovită...)</i>	183
<i>(Mă rog ție, Doamne...)</i>	185
<i>(Măș răzvrăti...)</i>	186
<i>(Căutînd pe Dumnezeu în aer...)</i>	187
<i>(S-au împușinat zilele...)</i>	191
<i>(Viața mea trece către veac...)</i>	192